

HØGSKULEN I VOLDA

Ma

Masteroppgåve i Kulturmøte

Ivaretagelse av minoritetsbarns rettigheter i fosterhjem

Dag Lund-Fallingen

31. mai 2013

HØGSKULEN I VOLDA | BOKS 500 | 6101 VOLDA
WWW.HIVOLDA.NO | T: 70 07 50 00 | F: 70 07 50 51

Abstract

Based on article 20 in the Convention on the Rights of the Child, I have explored how foster parents maintain the cultural background of minority foster children. According to the article, a child, who is temporarily or permanently deprived of his or her family environment shall be entitled to care provided by the State.¹ Such care includes placements in foster homes, residential care or adoption. When considering the site of care, “due regard shall be paid to the desirability of continuity in a child's upbringing and to the child's ethnic, religious, cultural and linguistic background”².

I conducted an online survey with Norwegian foster parents who all gave their opinion on their work as foster parents for foster children from an ethnic minority. A total of 49 foster parents responded to the survey. The survey is summarized (in Norwegian) on page 129 and onwards.

From the 49 online respondents, I interviewed eight foster parents by a situational interview. My focus during the interviews was the intention in Article 20 of the Convention on the Rights of the Child, as cited above.

The research questions that I wanted to answer in my thesis are:

- How does the foster family support the foster child's ethnic, cultural, religious and linguistic background?
- How is the intention of continuity in the upbringing ensured?
- How are foster parents qualified securely through training, supervision, etc.?

I use theories on organizational culture to approach the findings, as well as theories on acculturation. The findings show that foster homes have some fundamental challenges in understanding how child welfare work is divided between the municipal child welfare services and Bufetat³, including how the dichotomy in foster care works. Despite a clear division in the Child Welfare Act, it is not clear for the foster homes, which I spoke to, where to turn when they have questions or need help. It should be clarified what responsibility the municipality

¹ Reference: <http://www.ohchr.org/EN/ProfessionalInterest/Pages/CRC.aspx>, last read May 27th 2013.

² Ibid.

³ Regional Offices for Children, Youth and Family Affairs, reference: <http://www.bufetat.no/engelsk/>.

•••••

•••••

•••••

and the state have in foster care work, in particular the responsibility for monitoring and advising.

Furthermore, values and norms in foster care should be defined more clearly, and there should be room for including the foster homes, when assessing the children, to a greater extent than today. The Ministry of Children, Equality and Social Inclusion seeks to plan that Bufdir⁴ should be given the professional responsibility for child protection in Norway (BLD 2013, page 95); that could give child care a more holistic professional, ethical and value profile.

Findings from my survey show that none of the interviewed foster homes intended to be foster parents for a child with a minority background. Moreover, I found from the interviews, that information about the child's cultural background often isn't communicated adequately before the child enters care. This finding is to some extent supported by foster ads running on the internet, which have equally little information. Information from Bufdir also shows that the relevant foster parents rarely attend training courses that are designed for foster homes with minority children.

It is necessary to clarify the demands on how to protect the foster children's cultural background, and there are too many foster homes that do not receive the necessary supervision and guidance. Furthermore, the child's best interests have to be debated and nuanced in all parts of foster care. This requires an effort by all levels in the foster care organization.

⁴ The Norwegian Directorate for Children, Youth and Family Affairs, reference: <http://www.bufetat.no/engelsk/>

Resumen documental

Con base en el artículo 20 de la Convención sobre los Derechos del Niño, he evaluado como padres sustitutos mantienen las raíces o antecedentes culturales de una minoría de niños sustitutos, entendiéndose como minoría al grupo de niños extranjeros. De acuerdo con éste artículo, “los niños temporal o permanentemente privados de su medio familiar, o cuyo superior interés exija que no permanezcan en ese medio, tendrán derecho a la protección y asistencia especiales del Estado”⁵. Entre los cuidados que el Estado debe garantizar figuran, entre otras cosas, la colocación en hogares de guarda, la adopción o de ser necesario, la colocación en instituciones adecuadas de protección de menores. Al considerar las posibles soluciones, se prestará particular atención a la conveniencia de que haya continuidad en la educación del niño y de igual forma a su origen étnico, religioso, cultural y lingüístico⁶.

Yo llevé a cabo una encuesta en internet con padres sustitutos de Noruega, quienes dieron su opinión con respecto al trabajo que ellos realizan con los niños de una minoría étnica. Un total de 49 padres respondieron a la encuesta. Ésta encuesta ha sido resumida (en Noruego) a partir de la página 129. De los 49 padres que respondieron a la encuesta, ocho fueron entrevistados personalmente. El punto central de la entrevista estuvo relacionado con el artículo 20, previamente mencionado.

Las preguntas que busco responder con éste trabajo son las siguientes:

- ¿Cómo apoyan los padres sustitutos el origen étnico, cultural, religioso y lingüístico de los niños?
- ¿Cómo es asegurada la continuidad en la educación del niño?
- ¿Cómo son capacitados los padres de manera segura? ¿A través de entrenamiento, supervision, etc?

Yo uso las teorías sobre la cultura organizacional para abordar las conclusiones, así como las teorías sobre la aculturación. Los resultados muestran que los hogares sustitutos tienen algunos desafíos fundamentales en relación al hecho de tratar de entender como el trabajo de asistencia social o bienestar del niño es dividido entre los servicios municipales de asistencia

⁵ Referencia: <http://www2.ohchr.org/spanish/law/crc.htm>, leído por última vez el 28 de mayo de 2013.

⁶ *Ibíd.*

•••••

•••••

•••••

social al niño y las Oficinas Regionales para los asuntos de la Infancia, la Juventud y la Familia (Bufetat), incluyendo de igual forma el funcionamiento de la dicotomía del cuidado de la crianza. A pesar de la clara división establecida en la Ley de Protección de la Infancia, pude observar en mi encuesta que en los hogares sustitutos con los cuales estuve trabajando no está claro a cual de las dos organizaciones deben dirigirse, cuando tienen preguntas o necesitan ayuda. Es importante establecer que tanto los diferentes municipios como el Estado tienen la responsabilidad de aclarar como se debe llevar a cabo el cuidado de la crianza del niño, especialmente con respecto a la supervisión y asesoramiento.

Además, los valores y las normas en el cuidado de la crianza del niño deberían ser definidos de una manera más clara, y aquí es donde debería haber lugar para incluir a los hogares sustitutos en la evaluación de los niños a un nivel mucho mayor que el de hoy en día. El Ministerio de la Infancia, Igualdad e Inclusión Social busca establecer que la Dirección Nacional para los asuntos de la Infancia, la Juventud y la Familia se encargue de proporcionar el apoyo profesional para la protección del niño en Noruega (BLD 2013, página 95); esto podría darle al cuidado del niño un perfil más íntegro, profesional, ético y valioso.

A través de los resultados obtenidos con la encuesta se puede establecer que en ninguno de los hogares sustitutos los padres tienen la intención de ser padres sustitutos de un niño perteneciente a la minoría anteriormente mencionada. Por otra parte, he encontrado a través de las entrevistas, que la información relacionada con los antecedentes culturales del niño no se comunica adecuadamente. Esto está, en cierta forma, soportado por los anuncios que se encuentran en internet, los cuales contienen muy poca información. Parte de la información proporcionada por la Dirección Nacional para los asuntos de la Infancia, la Juventud y la Familia muestra igualmente que los padres sustitutos no atienden con frecuencia los cursos de entrenamiento, los cuales están precisamente diseñados para los hogares con un número reducido de niños.

Es necesario tener exigencias más claras con respecto a la forma de proteger los antecedentes culturales del niño; en éste sentido se puede establecer que existen muchos hogares que no reciben la supervisión y asesoramiento necesarios. Además, los mejores intereses del niño deberían ser debatidos y matizados durante todas las etapas de la crianza. Esto requiere, por lo tanto, un mayor esfuerzo en todos los niveles involucrados en la organización de los cuidados de la crianza.

Forord

Første gang jeg tok fly til Volda for å delta på forelesninger på mastergraden i kulturmøte ved Høgskulen i Volda var i januar 2010. Det kjennes ut som det var i går. Jeg er veldig fornøyd med det studietilbudet som høgskolen tilbyr, og nå i mai 2013 ser jeg tilbake på en tid med mye lesing ved siden av full jobb, men først og fremst en erkjennelse av å ha nådd et stort personlig mål. Å få lov til å skrive om noe som interesser meg i arbeidshverdagen, nemlig barns rettigheter, har vært veldig givende.

Jeg vil med dette takke alle som har bidratt til at jeg nå er i havn med masteroppgaven.

Jeg vil først og fremst takke alle fosterhjem som står på hver eneste dag, og som gjør en uvurderlig jobb. Jeg beundrer den innsatsen dere gjør. Videre vil jeg spesielt takke de åtte fosterhjemmene som har bidratt til at masterprosjektet mitt ble ferdig! Jeg håper at funnene som kommer frem i denne oppgaven motiverer til å fortsette, endre og til å se ting på nytt.

Videre vil jeg takke veileder Odd Ragnar Hunnes for grundige, kritiske og løftende kommentarer og spørsmål. Jeg er glad for veiledningen jeg har fått, og som nå gjør at oppgaven er det den er blitt! Veiledningen har foregått over telefon, og jeg har aldri «lagt på røret» etter en veiledningssamtale uten å kjenne økt inspirasjon og arbeidslyst.

Takk til min arbeidsplass, Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet, for studiepermisjon og støtte til å gjennomføre denne masteren. Og særlig for å tilrettelegge i innspurtsfasen helt på slutten. Takk til min flotte sønn Iver for at du er den du er; til Vigdis for språklige kommentarer, korrektur og oppløftende tilbakemeldinger; takk til familie og venner som nå skal se mye mer til meg; og til slutt takk til Høgskulen i Volda, for at dere har en mastergrad som det er mulig å ta, både på deltid og på avstand!

Oslo, 31. mai 2013

Dag Lund-Fallingen

Innholdsfortegnelse

Abstract.....	2
Resumen documental.....	4
Forord.....	6
Innholdsfortegnelse.....	7
Tabeller og figurer.....	12
Forkortelser.....	12
Innledning.....	13
Min studie.....	14
Formål med studien.....	15
Oppbygging av oppgaven.....	15
1 Tema og bakgrunn.....	17
1.1 Problemstilling.....	17
1.2 «Tilbørlig hensyn» og «kontinuitet i barnets oppdragelse».....	18
1.3 Definisjon av begreper.....	19
1.3.1 Kultur.....	20
1.3.2 Etnisitet.....	23
1.3.3 Religion.....	25
1.3.4 Språk.....	26
1.3.5 Identitet.....	27
1.4 Teori knyttet til organisasjonskultur.....	27
1.4.1 Ulike roller – ulik funksjon?.....	29
1.4.2 Kulturinnhold og kulturuttrykk.....	30
1.4.3 Kulturinnholdet.....	31
1.4.4 Kulturuttrykket.....	35

1.5	Teori knyttet til akkulturasjon	36
2	Rettigheter i konvensjoner og lovverk.....	39
2.1	Menneskerettighetene.....	39
2.1.1	FNs Verdenserklæring om menneskerettighetene (Verdenserklæringen)	39
2.1.2	Europarådets menneskerettighetskonvensjon (EMK).....	40
2.2	Barns rettigheter.....	41
2.2.1	Barnekonvensjonen	41
2.2.2	Barnekonvensjonens grunnmur	42
2.2.3	Barnekonvensjonens artikkel 20	43
2.2.4	Barnevernloven	45
2.2.5	Barnets beste	45
3	Fosterhjem	49
3.1	Fosterhjemsordningen i Norge	49
3.1.1	Barn i fosterhjemsomsorg.....	52
3.1.2	Ulike typer fosterhjem	53
3.1.3	Tilsyn av fosterhjem	54
3.1.4	Oppsummering	55
3.2	Opplæring og veiledning av fosterhjemmene.....	55
3.2.1	Grunnopplæring.....	56
3.2.2	Videreopplæringskurs	57
3.2.3	Veiledning.....	59
3.2.4	Oppsummering	61
3.3	Forskning på fosterhjem.....	61
3.3.1	Forskningsprosjekt	61
3.3.2	Funn fra andre studier som er relevante for min oppgave.....	63

•••••	•••••	•••••
3.3.3	Oppsummering	65
4	Metode	66
4.1	Forståelse og forforståelse	66
4.2	Metodevalg	66
4.2.1	Reliabilitet og validitet	68
4.3	Spørreundersøkelse	70
4.4	Samtaleintervju	72
4.4.1	Det kvalitative forskningsintervjuet	73
4.5	Barnets stemme	74
5	Funn og analyse	76
5.1	Forutsetninger for å bli fosterhjem	76
5.1.1	Å være egnet som fosterhjem	77
5.1.2	Motivasjon for å ta imot et minoritetsetnisk barn	80
5.1.3	Hva ble sagt om å ivareta barnets kultur ved plassering	81
5.2	Å være fosterhjem	82
5.2.1	PRIDE-opplæring i regi av Bufetat	83
5.2.2	Særskilt opplæring for å ivareta minoritetsetniske barn	84
5.2.3	Fosterhjemmets samarbeid med barneverntjenesten	86
5.2.4	Veiledning for å møte utfordringer i hverdagen som fosterhjem	89
5.3	Hvordan ivaretas fosterbarnets kulturelle bakgrunn?	91
5.3.1	Å vedlikeholde kulturell bakgrunn og samtidig sikre norsk tilknytning	91
5.3.2	Smeltedigelen - et forestilt fellesskap	93
5.4	Hvordan sikres intensjonen om en kontinuitet i oppdragelsen og kontakt med barnets foreldre	98
5.4.1	Språk	98

•••••	•••••	•••••
5.4.2	Når barnets foreldre er opphavet til vonde ting.....	99
5.5	Kunnskap om barns rettigheter etter barnekonvensjonen	99
6	Drøfting	102
6.1	Ansvar i fosterhjemsoppdraget – og utfordringer innad i organisasjonen.....	102
6.1.1	Grunnleggende antagelser.....	104
6.1.2	Gjensidig påvirkning.....	104
6.1.3	Oppsummering av delkapittel 6.1	105
6.2	Barnets beste.....	106
6.2.1	Holdninger til ideen om barnets beste	107
6.2.2	Barnets beste i praksis.....	108
6.2.3	Eksempler fra praksis	109
6.2.4	Oppsummering av delkapittel 6.2	110
6.3	Strategier for å ivareta barnas kulturelle bakgrunn	111
6.3.1	Multikulturalisme (integrering).....	112
6.3.2	Smeltedigel (assimilering)	112
6.3.3	Ivaretagelse	113
6.3.4	Ulik oppdragsstil og innvirkning på barnets atferd	115
6.3.5	Likhet.....	116
6.3.6	Oppsummering av delkapittel 6.3	117
7	Avsluttende oppsummering med anbefalinger	118
7.1	En tydeligere organisasjon.....	118
7.2	Tydeliggjorte verdier og normer	119
7.3	Fokus på styrking av fosterbarnas kulturelle bakgrunn	119
7.4	Funnenes generaliserbarhet	119
8	Referanseliste	120

•••••

•••••

•••••

9	Vedlegg	127
9.1	Annonse i Fosterhjemskontakt 2/2012	128
9.2	Spørreundersøkelse som ble sendt ut 9. august 2012	129
9.3	Godkjenning fra Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS	141
9.4	Intervjuguide	143
9.5	Utdrag fra tildelingsbrev til Bufdir årene 2007 til 2013	144
9.6	Spørsmål stilt til BLD og Bufdir – med svar	146
9.6.1	E-post til BLD 14. september 2012	146
9.6.2	E-post til Bufdir 14. september 2012	146
9.6.3	E-post til BLD 11. mars 2013	146
9.6.4	E-post til Bufdir 11. mars 2013	147
9.7	Eksempler på annonser fra www.fosterhjem.no	149

Tabeller og figurer

Figur 1 Organisasjonskulturens komponenter	30
Figur 2 Akkulturasjonsstrategier ifølge Berry	37
Figur 3 Fosterhjemsarbeid i Norge	51
Figur 4 Omsorgsstjernen i Trygg base	60
Figur 5 Kvalitativ og kvantitativ metode	67
Figur 6 Utvalg for samtaleintervju	71
Figur 7 Fosterhjemmets strategier	111

Forkortelser

BLD	Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet
Bufdir	Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet
Bufetat	Barne-, ungdoms- og familieetaten
et al.	med flere (et aliae/alii)
f.	følgende side
ff.	følgende sider

Innledning

Barn, som ikke kan bo sammen med sine foreldre, plasseres som oftest i fosterhjem eller barneverninstitusjon. Noen få barn er så nærme 18-årsdagen at de bor i egen bopel, gjerne med oppfølging i form av botrening og samtaler. Det følger av kravene i barnevernsloven⁷ at det skal tas tilbørlig hensyn til at «det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn» når et barn skal plasseres ut av sitt foreldrehjem.

For å kunne ivareta kravene i loven kan det se ut som at barnet må plasseres i et hjem med samme etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn som det selv. Men slik er det ikke i dag. Forskrift om fosterhjem § 4 sier uttrykkelig at det skal legges avgjørende vekt på hensynet til barnet beste, at barneverntjenesten skal vurdere om fosterhjemmet har de nødvendige forutsetninger til å ivareta det enkelte barn, blant annet sett i lys av barnets egenart, formålet med plasseringen, plasseringens forventede varighet og barnets behov for samvær og annen kontakt med familie. Det står ingen ting om at barnet må plasseres i et fosterhjem med samme etniske bakgrunn, men barneverntjenesten skal imidlertid alltid vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem.

Barn med minoritetsbakgrunn som plasseres i fosterhjem, vil kanskje få dekket sine kulturelle behov best i et fosterhjem med samme etniske bakgrunn. De aller fleste minoritetsetniske barn som må plasseres i fosterhjem i dag, plasseres imidlertid, på grunn av mangel på fosterhjem, i et norsketnisk hjem. Det er for få tilgjengelige fosterhjem til at et barn kan plasseres i et fosterhjem med samme etniske bakgrunn som dem selv. Da kan utfallet bli, slik Høyesterett avgjorde i 1994, hvor et barn med pakistansk bakgrunn ble tilbakeført til sine foreldre etter å ha vært i fosterhjem i fem år. Se mer om denne saken i kapittel 2.2.5.

Både kommunen og Bufdir har ansvar for at fosterhjemmet får opplæring og veiledning. I tildelingsbrev⁸ for 2013 har BLD bedt Bufdir om at fosterhjemmene skal følges opp med tilbud

⁷ Jamfør barnevernloven § 4-15

⁸ Tildelingsbrevet er en viktig del av BLD sin virksomhetsstyring av Bufdir. I tildelingsbrevene fastsettes bl.a. utgifts- og inntektsrammer, budsjettfullmakter, resultatmål og rapporteringskrav. Kilde:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/tildelingsbrev-2.html?id=467877>.

om generell veiledning og opplæring særlig det første året⁹ etter en plassering i tillegg til grunnopplæringen som gis. BLD sier videre det er viktig å styrke fosterforeldres bevissthet om fosterbarns rett til å ivareta sitt språk, sin kultur og sin religion.» I en e-post til Bufdir 11. mars 2013 stilte jeg spørsmål om hvilke tiltak Bufdir har tenkt å sette inn for å styrke fosterforeldres bevissthet om barns rett til å ivareta sitt språk, sin kultur og religion. Bufdir svarer i e-post av 14. mars¹⁰, at i evalueringen av PRIDE¹¹ som skal ferdigstilles i november 2013, vil det forhåpentligvis fremkomme forslag til tiltak som kan bidra mer konkret til det jeg spør om. I tillegg svarer Bufdir at «mulige fremtidige PRIDE-kurs vil inneholde kursing i å styrke denne kunnskapen hos fosterforeldre». At BLDs krav over gjelder for 2013 svarer imidlertid ikke Bufdir på i denne e-posten. En utdyping av svaret kommer 30.4.2013, hvor Bufdirs svarer, at «barnevernfaglig anses temaet «minoriteter i fosterhjem» og være et lite fokusert område av det jeg vet og ut fra min erfaring». Dette var et noe overraskende svar og samsvarer, slik jeg ser det, ikke med BLDs tildelingsbrev.

Min studie

Studien handler om kultur møtet i et norsketnisk fosterhjem som er fosterhjem for et barn med minoritetsbakgrunn, herunder særskilt om hvordan fosterhjem ivaretar fosterbarns rettigheter. Fosterhjemmenes livsverden er forsøkt kartlagt gjennom en spørreundersøkelse og samtaleintervju.

Statistikk om fosterhjem finnes blant annet hos Statistisk sentralbyrå (SSB) og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir). Jeg har ikke funnet noen oversikt over antall fosterhjem som har annen etnisk bakgrunn enn norsk, eller hvor minst én av fosterforeldrene er av annen etnisk opprinnelse enn norsk. Jeg har heller ikke funnet antallet minoritetsetniske fosterbarn plassert i fosterhjem, uavhengig om fosterhjemmet har norsketnisk bakgrunn eller samme etniske bakgrunn som barnet.

Forskning om barn og unge med minoritetsbakgrunn som er plassert i fosterhjem er mangelfull. Forskere ved NOVA (Backe-Hansen et al. 2010, side 38 f.) sa i 2010 at frem til 2003

⁹ Min understreking da dette er noe nytt.

¹⁰ Hele e-post-korrespondansen er gjengitt på side 147.

¹¹ Se mer om PRIDE grunnkurs for fosterhjem på side 56.

•••••

•••••

•••••

manglet det kunnskap til og med om et så elementært fenomen som antallet plasserte barn og unge med minoritetsbakgrunn. Etter 2003 er det noe mer forskning på området, både i Norge og internasjonalt, men de skriver at man også i nyere tid kan reise spørsmål om plasseringsstedene fullt ut lever opp til intensjonene i FNs barnekonvensjon om respekt for barnas språk, etniske tilhørighet, religion og kultur, selv om dokumentasjonen om dette bare vedrører noen få undersøkelser.

Jeg vil imidlertid sette spørsmålstegn ved NOVAs spørsmål over; om plasseringsstedene fullt ut lever opp til intensjonene i FNs barnekonvensjon. Jeg vil tro at nettopp det at det er intensjoner og ikke lovkrav, gjør at plasseringsstedene ikke fullt ut lever opp til intensjonene. Ordlyden i lovkravet gjør at de ansvarlige myndigheter kan bruke blant annet hensynet til barnets beste ved valg av plasseringssted for barnet. Antageligvis er det ikke mulig å fullt ut leve opp til intensjonene i FNs barnekonvensjon, da konvensjonen tolkes dynamisk. Dette kommer jeg tilbake til i kapittel 2.2

Formål med studien

Jeg har en intensjon og et ønske om å belyse de utfordringene norsketniske fosterhjem står overfor og møter når fosterbarnet har minoritetsbakgrunn. Jeg har en tanke om at noe bør gjøres annerledes i fosterhjemsarbeidet, både i det enkelte fosterhjemmet, men primært på måten offentlige myndigheter arbeider med opplæring og veiledning av fosterhjemmene på. Jeg vil komme med konkrete anbefalinger til endringer av dagens praksis i oppgavens avsluttende oppsummering.

Oppbygging av oppgaven

I kapittel 1 presenterer jeg overordnet problemstilling og forskningsspørsmål. Videre har jeg en gjennomgang av de viktigste begrepene som jeg bruker i oppgaven, spesielt knyttet til teksten fra barnekonvensjonen artikkel 20. Avslutningsvis i kapittel 1 presenterer jeg teori om organisasjonsteori, som jeg bruker senere under drøfting av funnene.

I kapittel 2 gir jeg en kort oversikt over de generelle menneskerettighetene og særlig om barns rettigheter i konvensjoner og lovverk. Jeg vil si noe kort om barnevernloven, herunder om hensynet til barnets beste.

•••••

•••••

•••••

I kapittel 3 gir jeg en oversikt over fosterhjemsarbeidet i Norge. Jeg vil skissere opplæring og veiledning som fosterhjemmene får mens de har fosterbarn, samt se på noe av den forskningen som er på fosterhjemsområdet.

I kapittel 4 gir jeg et overblikk over metoden som er brukt i arbeidet med innhenting og bruk av data. Jeg har brukt både kvantitativ og kvalitativ metode, og har forsøkt å presentere metodevalgene og forskjellene mellom dem. Jeg presenterer også hvordan jeg har arbeidet med datamaterialet.

I kapittel 5 presenterer jeg sentrale funn fra samtaleintervju med fosterhjemmene, før jeg i kapittel 6 drøfter de mest sentrale funnene fra samtaleintervjuene.

Kapittel 7 oppsummerer prosjektet. Jeg kommer med noen anbefalinger for praksisfeltet.

1 Tema og bakgrunn

Det overordnede temaet for oppgaven min er norsketniske fosterforeldres ivaretagelse av minoritetsetniske fosterbarns rettigheter, belyst gjennom barnekonvensjonens artikkel 20, punkt 3.

Konvensjonsartikkelen fremhever rettigheter knyttet til «ivaretagelse av barns *etniske, religiøse, kulturelle og språklige* bakgrunn», og for å lette lesningen benytter jeg fra nå av «ivaretagelse av barns *kulturelle* bakgrunn» så lenge ikke sammenhengen krever at jeg bruker alle ordene.

1.1 Problemstilling

Hvordan ivaretar norsketniske fosterforeldre minoritetsetniske fosterbarns rettigheter:

- Hvordan ivaretar fosterhjemmet fosterbarnets etniske, kulturelle, religiøse og språklige bakgrunn?
- Hvordan sikres intensjonen om en kontinuitet i oppdragelsen?
- Hvordan møtes fosterforeldrene med hensyn til opplæring, veiledning mv.?

I min studie har jeg intervjuet fosterhjem med norsketnisk bakgrunn om hvordan de er forberedt på og eventuelt forberedes på å møte, håndtere og reflektere om fosterbarnets egen kultur, når fosterbarnet har en annen etnisk bakgrunn enn fosterhjemmet. Jeg har også intervjuet fosterhjemmene om hvordan de opplever å bli fulgt opp av barnevernmyndighetene etter at et barn er fosterhjemsplassert hos dem. Oppfølgingen kan bestå i veiledning eller særskilt opplæring.

Studien er sett fra fosterhjemmets perspektiv og ståsted, og jeg har verken intervjuet fosterbarn eller ansatte i barneverntjenesten eller fosterhjemstjenesten.

For å svare på forskningsspørsmålene, blir mitt viktigste anliggende å se på i hvilken grad fosterhjemmene klarer å ivareta kravene i barnekonvensjonen artikkel 20 punkt 3¹² om at det skal tas tilbørlig hensyn til at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Når det velges et norsketnisk hjem

¹² Tilsvarende krav i barnevernloven § 4-15.

vil jeg tenke at det er en særskilt utfordring for hjemmene fullt ut å klare å håndtere punktene ovenfor.

Fosterhjemsarbeidet i Norge er, som fremkommer i kapittel 3, delt i statlig, kommunalt og privat nivå. Det statlige er Barne-, ungdoms- og familieetaten (Bufetat)¹³, det kommunale er kommunen som plasserer barnet og kommunen hvor fosterhjemmet ligger, og til sist er det fosterhjemmet som det private nivå. For at fosterhjemsarbeidet skal fungere og utvikle seg over tid, er det viktig med god kommunikasjon mellom de ulike nivåene. I min analyse av svarene som fremkommer under spørreundersøkelsen og intervjuene, vil jeg bruke teorier knyttet til organisasjonskultur, og vil i den sammenheng se på fosterhjemsarbeidet som én organisert virksomhet. Selv om fosterhjemsarbeidet de facto ikke er organisert i én organisasjon, er den felles målsettingen om å rekruttere, veilede, lære opp og følge opp fosterhjem delt mellom de ulike nivåene i min organisasjon, jamfør figuren på side 51.

For å kunne besvare problemstillingen må jeg ha god oversikt over de juridiske og folkerettslige rammene ved plassering av etniske minoritetsbarn, herunder opplæringen fosterhjemmene får og oppfølging og veiledning gitt av kommunal barneverntjeneste.

1.2 «Tilbørlig hensyn» og «kontinuitet i barnets oppdragelse»

Fosterhjemsforskriftens § 4 sier at barneverntjenesten skal ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Men hva som ligger i «tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn» og «kontinuitet i barnets oppdragelse» kan være vanskelig å begripe og om mulig, enda vanskeligere å operasjonalisere. Derfor er det, etter min mening, spesielt spennende å se på hvordan nettopp norsketniske fosterhjem ivaretar disse relativt store dimensjonene i livet.

Jeg har sendt spørsmål i e-post¹⁴ til både Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) og til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufdir) om hvordan de forstår og operasjonaliserer begrepene «tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn» og «kontinuitet i barnets oppdragelse». Ingen av dem har svart på min henvendelse på dette punktet. Jeg forstår at det er kan være utfordrende å definere hva som

¹³ Bufetat består av fem regioner og et sentralt ledd (Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet).

¹⁴ Jamfør også side 146.

ligger i disse begrepene, og at det å operasjonalisere hva som ligger i det, er vanskelig. Spesielt knyttet til den «sammenblandingen» som gjøres med hensyn til etnisk, religiøs, kulturell og språklig, hvor det ene er del av det andre (religion og språk er kultur) og hvor begrepene ikke er definert. UNICEF har imidlertid gjort noen betraktninger rundt disse begrepene.

Når det gjelder kravet om å ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn viser UNICEF til barnekonvensjonens artikkel 7 at barn har rett til navn, statsborgerskap og kjenne sine foreldre og få omsorg fra dem, artikkel 8 at barn har rett til å bevare sin identitet, statsborgerskap, navn og familieforhold og artikkel 30 at barn som tilhører en etnisk, religiøs eller språklig minoritet eller tilhører urbefolkningen ikke kan nektes å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk. (UNICEF 2007, side 288)

UNICEF viser videre til en rekke land som opp gjennom historien har brutt dette kravet, blant annet gjennom å plassere minoritetsbarn eller barn fra urbefolkningen hos rike, barnløse par. De skriver at selv om intensjonen var god da handlingen ble gjort, avslører den tegn på rasisme og har gjort skade på mange barn og ungdommer. (UNICEF 2007, side 288)

Kontinuitet i barnets oppdragelse innebærer, ifølge UNICEF, at barnet skal ha kontakt med foreldre, familie og annet nettverk; og at barnet skal plasseres i et fosterhjem med samme kulturelle bakgrunn som barnet. UNICEF understreker spesielt språklig kompetanse, og at barnet, selv når det plassert i et majoritetsfosterhjem, skal ha mulighet til å snakke morsmålet flytende. UNICEF problematiserer imidlertid at ønsket om kontinuiteten i omsorgen må ses oppimot barnets beste, og at barnets beste må inkludere barnets egne meninger og ønsker, jamfør barnekonvensjonen artikkel 12 til 15.

1.3 Definisjon av begreper

Ingen kan se på en person hvilken religion han tilhører, eller hvilket språk han snakker. Når det kommer til kultur, kan visse kulturelle, herunder religiøse, symboler avsløre om en person kommer fra Afrika, Asia mv. Vi antar ofte at en persons etnisitet forteller oss mer, blant annet om hvor personen har sin opprinnelse. Vi antar at en mørkhåret og mørkhudet person kommer fra Afrika, og at en person med gyllen hud og glatt hår kommer fra Asia. Men vi vet det ikke. Vi kan anta det, men det er i utgangspunktet like usikkert som det talte språk og religion.

1.3.1 Kultur

Jeg vil bruke begrepet «kultur» som et begrep som favner både språk, etnisitet og religion.

Javó mener at kultur utgjør kjernen av etnisiteten (Javó 2010, side 26), mens Skytte mener at det kun er enkelte kulturelle trekk som får betydning for etnisiteten (Skytte 2001, side 31). Skyttes syn støttes av Barth, som sier at det er de delene ved kultur som drar opp grenser i en konkret kontekst, som skaper etnisitet (Barth 1994, side 175).

Hva som er kultur, er i bevegelse, dvs. at innholdet i begrepet kultur forandrer seg. Ulike mennesker forstår ulike ting når de hører ordet kultur, og begrepet er kanskje blitt "overutforsket", mye diskutert og rekonstruert (Eriksen 1999, side 56 ff. og Friedman 1994, side 71 ff.). Krogseth betrakter begrepene kultur og religion som andre ordensstørrelser fordi de er konstruerte og abstrakte. Han sier videre at «meningsinnholdet ikke er tilgjengelig uavhengig av «sekundære», forskjellige og kontekstbaserte forhandlinger omkring begrepet» (Krogseth i Brunvoll et al. 2009, side 33).

Begrepet «kultur» knyttes gjerne til noe som har med folkegrupper å gjøre og en henvisning til kultur gjøres blant annet av minoritets- og urfolksgrupper over hele verden, som gjør hevd på landområder som er blitt fratatt dem over tid. For eksempel indianerne i USA som har sine reservater, og urinnvånere både på New Zealand og i Australia (Cowan et al. 2001, side 41 f.).

Vi kan forstå kultur enkelt som det "tillærte" (Boine 2010, side 4). Motsetningen til det tillærte er det som er medfødt og naturlig. Medfødte behov er biologiske, for eksempel trenger alle mat og søvn. Det tillærte og det kulturelle sier noe om når, hvordan og hva man spiser og hvordan man sover (det vil si på gulvet, i en seng eller annet). Kultur er ikke "naturlig" for mennesker, selv om de fleste mennesker betrakter sin kultur og sin måte å leve på, som nettopp naturlig (Macionis og Plummer 2005, side 106 og Eriksen og Sørheim 2004, side 38). Likevel henger kultur og natur sammen, fordi innholdet i kulturen bruker de elementene som er i naturen rundt seg, som er grunnen til at hva vi spiser er ulikt. Kulturen forankrer innholdet sitt i naturen rundt seg. Kultur er derfor et vanskelig begrep å forklare, og er et mangetydig begrep, som dekker et stort og motstridende felt.

Begrepet kultur kan bety (Gullestad 2002, side 161):

- Den samfunnssektoren som blant annet omfatter kunst og kultur, som kunstverk og kulturelle minnesmerker, idrett, museum osv.

- Et bredere felt, nemlig «kultur» som livsform - dvs. bondekultur, bykultur, kulturen på en arbeidsplass og 'vi har en kultur for å bruke mye nynorsk her'. Den fortolkningsrammen hver enkelt person har; det man tenker, handler og argumenterer ut fra.

Når jeg snakker om kultur mener jeg de tanker, ideer, atferd, tradisjoner, synspunkter, ferdigheter, kunstformer, språk, religioner, verdier, og holdninger som preger en gruppe mennesker på et gitt tidspunkt (Frønes og Kjølørød 2005, side 432 og Macionis og Plummer 2005, side 106). Kultur overføres fra en generasjon til en annen, og endres over tid (Brochmann 2005, side 371 ff.). Dette er en nokså vid definisjon av begrepet og i denne oppgaven er det funksjonelt med en vid forståelse av begrepet kultur, da barnekonvensjonen ikke selv definerer innholdet.

Eriksen definerer kultur enkelt som det som gjør kommunikasjon mulig. I dette kan det ligge at kultur er omskiftelig og kompleks, og varierer med kontekst og situasjon (Saus 2008, side 27). I så måte kan det være en viktig og spennende øvelse å se på hva en selv har tatt med seg fra sine foreldre, og samtidig se på hva en bringer videre til egne barn eller neste generasjon. Mennesket tilegner seg kulturelle løsninger på biologiske behov; om hva som kan gjøres for å få disse dekket, om hva som er riktig og galt. Måten de kulturelle handlingene gjennomføres på, gjør at noe er gjenkjennbart og som bidrar til en viss velvære og gir en følelse av trygghet. Mangel på aksept fra andre på egne kulturelle verdier kan oppleves som utrygt. (Eriksen og Sørheim 2004.)

Kulturelle normer og verdier tilegnes gjennom utviklingen fra barn til voksen. Betydningen av ulike kulturelle ytringsformer er forskjellige fra menneske til menneske og fra kontekst til kontekst. Alle mennesker har en forhistorie som bl.a. består av verdier, regler, samværsformer, og matvaner, som vi deler med andre i "våre" respektive kulturer.

De fleste foreldre ser det som svært viktig å formidle kulturelle normer til sine barn, fordi dette er en sentral del av en families felleskap. Kulturen former i vesentlig grad hvordan mennesker ser på seg selv og verden omkring seg - den er et viktig element i menneskers stolthet og selvtillit.

1.3.1.1 Kulturmøte

Den danske filosofen Anita Holm Riis fremhever hvordan kultur er noe som praktiseres gjennom konstant interaksjon med omverden. Når man skal belyse kulturmøter, blir derfor "møte" viktigere enn "kultur", påpeker Riis, fordi det er interaksjonen og hvordan dette virker inn på mennesker som blir det vesentlige. Hun begrunner dette med at de prosesser og implikasjoner som gjør seg gjeldende når mennesker med forskjellig utgangspunkt møtes, har en allmenngyldig karakter. Forsøk på å fastholde hva kultur er, blir i følge henne, kun et avgrenset øyeblikksbilde av hva en gitt gruppe mennesker identifiserer seg med i en kortere periode (Riis, 2006, side 13f.).

Hva som er kultur er imidlertid ikke betydningsløst, for det kulturelle utgangspunktet vil alltid påvirke kulturmøtet. Innenfor kulturhistorien oppfattes kultur gjerne som kollektivets kognitive kart. En slik kulturforståelse legger til grunn en definisjon av kultur som et sett normer, vurderinger, holdninger og kunnskap som flere individer deler (Hauan 1999, side 37). Kultur er det vi deler med andre innenfor den samme sosiale gruppa som vi identifiserer oss med, samtidig som det skiller oss fra andre grupper. Kultur handler derfor både om likhet og forskjell. Kultur fungerer som en identitetsmarkør, der man bruker sin forskjellighet til å skille seg fra alt annet for å kunne opprettholde sin egen identitet (Riis 2006, side 12).

Schein (1990, side 115 ff.) stiller opp noen forestillinger/hypoteser om kultur, som støtter Riis:

- Kulturen er lært.
- Kulturen reproduseres gjennom sosialisering.
- Kulturen utvikler seg og endres.
- Kulturens utvikling og endring må ledes og styres.

De svenske etnologene Billy Ehn og Orvar Löfgren beskriver kulturmøte som en konfrontasjon mellom mennesker med ulike vurderinger og synsmåter. De hevder på tilsvarende måte at et kulturmøte kan resultere i at man søker en minste fellesnevner og forsøker å tone ned ulikhetene, men det kan også fremtvinge en tydeligere markering av grensen mellom "vi" og "dem" (Ehn & Löfgren 2001, side 160). En slik dobbel forståelse av kulturmøtebegrepet korresponderer med den engelske kulturhistorikeren Peter Burke sitt syn. Burke peker på hvordan kulturgrenser har blitt tillagt ulike funksjoner i forskningstradisjonen. Tidligere var det vanlig å se dem som barrierer. I dag er det en tendens til å gi grensene en rolle som

møteplasser eller "kontaktsoner". Burke fremhever at man kan benytte seg av begge oppfatningene (Burke, 2007, side 129 f.).

1.3.2 Etnisitet

Etnisitet er et mangslungent begrep, og brukes gjerne for å beskrive noe «annet» eller noe fremmed. For eksempel brukes 'etnisk mat' gjerne mat om er sterkt krydret, men i hvert fall annerledes enn vår norske. Kontrasten her blir «det norske». Smalahove er urnorsk og er derfor ikke 'etnisk mat', selv om de aller fleste nordmenn ikke spiser smalahove. Samtidig spises det sannsynligvis flere smalahove på Vestlandet, enn på Østlandet.

Etnisitet brukes gjerne noe unyansert og om noe som er større enn det er: For eksempel er asiatene, pakistanerne, afghanerne eller rumenerne ingen etnisk, enhetlig gruppe. Innenfor hver av de «kategoriene» finnes flere subgrupper med mennesker som vil ønske å skille seg fra andre. Pashtunere lever for eksempel både i Pakistan og Afghanistan. Noen pashtunere vil fremheve det «afghanske» ved seg, mens andre vil fremheve det «pashtunske». Hvordan man definerer seg selv etnisk, har med identitet å gjøre.

Barth understreker noen sentrale trekk ved en etnisk gruppe (Barth 1970, side 10 f.):¹⁵

- Den ønsker å opprettholde en biologisk selvbevarende befolkning
- Medlemmene deler fundamentale kulturelle verdier, som åpenbares som kulturuttrykk
- Medlemmene utgjør et interaksjons- og kommunikasjonsfelt
- Det er en gruppe som identifiserer seg selv, og blir identifisert av andre, som forskjellig fra andre i samfunnet på samme nivå.

Eriksen mener at det er en utbredt oppfatning at etnisitet har med «objektive kulturforskjeller» å gjøre og at etnisitet er viktigst og mest synlig for grupper som ikke har levd ved siden av hverandre. Han mener at denne oppfatningen er feil, og at etnisitet har størst betydning for grupper som står hverandre nært, spesielt med henblikk på språk, skikker og konvensjoner. Eriksen definerer videre «etnisitet» som et sosialt og kulturelt definert fenomen, og at etnisitet viser til en sosial kommunisering av kulturelle forskjeller (Eriksen, 1998, side 363).

¹⁵ Min oversettelse.

Slik både Barth og Eriksen her bruker etnisitet som begrep, betyr det at det ikke er hudfarge som etablerer etnisitet, men kultur. Eksempler på dette kan være katolikker og protestanter i Nord-Irland, og jøder, ortodoks kristne, katolikker og muslimer i Sarajevo. De har levd side om side i flere hundre år: De har bekjent seg til ulike religioner, men har hatt felles historie og opprinnelse. Jávo er på linje med definisjonen til Barth og Eriksen, der hun påpeker at etnisitet vanligvis refererer til et individs medlemskap i en gruppe som deler ett eller flere viktige fellestrekk som gjør at de skiller seg fra andre grupper (Jávo 2010, side 23). For å kunne skille seg fra en annen gruppe, kreves en nærhet til det en skal skille seg fra. Denne nærheten gjør at en må være mer presis og finskåret for å kunne forholde seg rasjonelt til det. Og når nærheten krever større presisjon, blir detaljer viktig.

Skytte (2006, side 9) advarer mot å tenke for ensidig rundt hensynet til et barns etniske bakgrunn. Hun understreker at et barns etniske bakgrunn kun er én del av barnets identitetsrepertoar. Hun sier videre at måten man vektlegger hensynet til barnets kulturelle bakgrunn på, vil avhenge av en konkret vurdering av den samlede situasjonen for det enkelte barn. Det Skytte ønsker å formidle med dette, er at et ensidig fokus på etnisitet, kan ødelegge for barnets egenutvikling og barnets selv. Den barnet er kan bli styrt av hvilken etnisitet han har, i stedet for «hvem han er». Barnet blir da sett som en av mange, og ikke et unikt individ. Det er her nærliggende å trekke inn hensynet til barnets beste, og det vil jeg komme tilbake til på side 45.

Det er også naturlig å trekke inn forskjellen på individualistisk-orientert og kollektivistisk-orientert oppdragelse. (Jávo 2010, side 65 ff. og Skytte 2004, side 29 ff.)

- Individualistisk-orientert oppdragelse er typisk for vestlige samfunn, herunder Norge, og oppdragelsen er kjennetegnet ved at barnet stimuleres til å bli mest mulig uavhengig, til å stole på seg selv, hevde seg og til å ta hensyn til egne behov.
- Kollektivistisk-orientert oppdragelse er typisk for land i Asia og Afrika. Oppdragelsen dreier seg mer om å flette et barn inn i et nett av relasjoner og forpliktelser overfor andre, og gruppetilhørigheten verdsettes høyere enn individuelle behov.

1.3.2.1 Majoritetsetnisk og minoritetsetnisk

Jeg har behov for å definere begrepene majoritetsetnisk og minoritetsetnisk kort. I min oppgave definerer jeg alle nordmenn som majoritetsetniske, det vil i denne sammenheng si;

alle som definerer seg som etnisk norsk. Videre er alle som definerer seg som noe annet, for eksempel pakistansk, indisk eller somalisk, minoritetsetniske. Videre vil, med utgangspunkt i min definisjon av etnisitet på side 23, også muslimer, jøder mv. være minoritetsetniske, da det ikke er hudfarge som lager skiller, men kultur.

1.3.3 Religion

«Religion» er, som "kultur", et av de begrepene som ikke er så lett å definere. Det er store forskjeller på egnede og konsise definisjoner, og det er vanskelig å avgrense definisjoner av religion tilstrekkelig uten å utelukke for mye. Jeg vil likevel ta utgangspunkt i Émile Durkheims definisjon av religion, som sier at «religion er et omforent system av trosforestillinger og praksisformer relatert til hellige ting, det vil si ting som er skilt ut og forbudte, trosforestillinger og praksisformer som forener alle som slutter seg til dem, til et moralsk fellesskap» (Furseth og Repstad 2003, side 30). Her kunne det være tilstrekkelig med en rent rasjonell forståelse av religion slik begrepet brukes i dagligtalen, dvs. i betydningen tro og handlinger knyttet til en eller flere guder eller til noe "overnaturlig". Jeg vil likevel kort understreke hvor komplekst fenomenet religion er, ved å vise til avgrensningen mellom substansielle og funksjonelle definisjonstyper.

Den substansielle typen, som også er den vanligste, forutsetter en relasjon mellom en transcendent og overhistorisk dimensjon, mens den funksjonelle er videre i sin definisjon og kan bedre relateres til bl.a. kultur og samfunn. (Krogseth i Brunvoll, Bringeland, Gilje og Skirbekk 2009, side 38 og Furseth og Repstad 2003, side 28 ff.) Ofte kan det også være hensiktsmessig å skille mellom institusjonalisert religion og privat religiøsitet. Man kan forholde seg til det institusjonelle i det at man for eksempel velger å døpe sine barn eller lar dem omskjære, uten å tro at Gud finnes. For den som selv er religiøs vil disse handlingene ha en helt annet betydning enn for den ikke-religiøse.

Émile Durkheim hevdet videre at religion har tre store funksjoner i samfunnet (Macionis og Plummer 2005, side 489):

- Sosialt samhold:

Religion forener mennesker gjennom felles symboler, verdier og normer. Dermed understreker et religiøst liv både våre moralske og følelsesmessige bånd til andre.

- Sosial kontroll:

Alle samfunn bruker religiøse bilder og retorikk for å fremme likhet. Samfunn setter mange kulturelle normer, blant annet normer knyttet til giftemål og reproduksjon, med religiøse begrunnelser. Religion gis også bekreftelse i politiske systemer; tenk bare hvordan USAs president takker Gud i spørsmål knyttet til politiske beslutninger.

- Tilby mål og mening:

Religiøs tro gir en trygghet om at det sårbare menneskes eksistens har en større hensikt. En slik trygghet holder ofte mennesket oppe: Spesielt er mennesker mindre tilbøyelige til å kollapse i fortvilelse i møte med livets ulykker. På grunn av dette markeres større overganger i livet, som fødsel, giftemål og død, med religiøse skikker, kalt overgangsriter. De religiøse skikkene forsterker vår åndelige bevissthet.

1.3.4 Språk

Det skal tas hensyn til barnets språklige bakgrunn ved plassering ut av hjemmet, jamfør barnekonvensjonens artikkel 20. For barn som er del av urbefolkning eller nasjonal minoritet er retten til ivaretagelse av språk større, jamfør barnekonvensjonen artikkel 30. I Norge bor det både urbefolkning og nasjonale minoriteter. Samene regnes som urfolk og jøder, kvener, rom (sigøynere), romani og skogfinner har status som nasjonale minoriteter.¹⁶

Nettopp språk er så viktig for barn å få vedlikeholdt og få et godt forhold til, nettopp på grunn av å kunne kommunisere med foreldre, familie og slekt. Eller en gang å kunne vende tilbake til «hjemlandet». Språk er altså en viktig del av kontinuiteten i omsorgen; Ivaretagelse av språk for barn som plasseres i fosterhjem må knyttes til barnets behov for kontakt med foreldre, familie og øvrig nettverk. Jeg har ikke særskilt tatt for meg fosterbarn som er del av en urbefolkning eller nasjonalminoritet.¹⁷

¹⁶ Jamfør http://www.regjeringen.no/nb/tema/urfolk_og_minoriteter.html?id=929, sist lest 19.3.2013.

¹⁷ Se f.eks. Ballari 2009 for mer om retten til språk og kultur ved plassering av samiske barn ut av hjemmet.

1.3.5 Identitet

Jeg har tatt med begrepet identitet, da jeg ser at en måte å ivareta barnets identitet på, er å støtte barnets etnisitet, religion, kultur og språk mens det er plassert ute av foreldrehjemmet, jamfør barnekonvensjonen artikkel 8.

Skytte skiller mellom tre former for etnisk identitet: Personlig etnisk identitet, sosial etnisk identitet og kollektiv etnisk identitet. (Skytte 2001, side 99 ff.)

- Personlig etnisk identitet: den identiteten en person får med seg gjennom oppveksten i hjemmet.
- Sosial etnisk identitet: en identitet som kan deles inn i både et eksternt og et internt aspekt. Det eksternt definerte aspektet er identitetsmarkører som kjønn, alder, etnisk tilhørighet, religiøs tilhørighet mv. Det internt definerte aspektet er et individs forståelse av seg selv i forhold til andre etniske grupper i samfunnet.
- Kollektiv etnisk identitet: den identiteten som bestemmes av gruppens grenser. Grensene markeres ved blant annet territorier, språk, utseende og symboler. Den kollektive identiteten ivaretar behovet for sosial tilhørighet og behovet for kontinuitet.

I forskningen om unge med innvandrerbakgrunn, og særlig blant de som tilhører eller støtter seg til "British Cultural Studies"-tradisjonen, legges det ofte stor vekt på de nye identitetsformene som ungdom i dag utvikler, som bindestreks-identiteter (hvor man identifiserer seg både med den ene og den andre etniske gruppe, som norsk-pakistaner el. l.) eller også hybridisering.

'Hybridity', in this context, characteristically refers to a combination of different elements which neither blends nor assimilates, but which maintains the sense of the difference of the component parts. (Turner 2003, side 218.)

I Norge har både Annick Prieur og Christine Jacobsen jobbet med de hybride identitetsformene. Se for eksempel Turner 2003, Prieur 2002, Prieur 2004 og Jacobsen 2002.

1.4 Teori knyttet til organisasjonskultur

Jeg vil her presentere teorier knyttet til organisasjonskultur og til akkulturasjon. I drøftingsdelen vil jeg også bruke andre teorielement når det er relevant. De vil da bli forklart under drøftingen.

Jeg vil argumentere for å se på arbeid med og i fosterhjem som organisert som en *organisasjon*. Når jeg velger å se på fosterhjemsarbeidet i Norge som etablert i én organisasjon, er det på grunn av følgende elementer, som kan kjennetegne en organisasjon (Schein 1990, side 111 og Bang 2011, side 134):

- felles og klare mål,
- klare rammer,
- klare resultatkrav,
- felles historie,
- visse utvetydige nøkkelverdier og
- relativt stabil(e) gruppe(r).

Figur 3 Fosterhjemsarbeid i Norge på side 30 viser organisasjonen «fosterhjem» som et sosialt system, hvor de ulike boksene har ulike roller og oppgaver inn mot fosterhjemmet, og skal i ulik grad støtte, lære opp, kontrollere og veilede.

På bakgrunn av kjennetegnene på organisasjon over, finner jeg det relevant å bruke organisasjonsteori som den grunnleggende teorien i oppgaven. Som jeg skrev i innledningen er fosterhjemsarbeidet i Norge delt i statlig, kommunalt og privat nivå, jamfør figuren «Fosterhjemsarbeid i Norge» på side 51. Det statlige nivået er Bufetat, det kommunale nivået er delt i to mellom (a) kommunen som plasserer barnet og (b) kommunen hvor fosterhjemmet ligger, og det private nivået er fosterhjemmet. Grunnen til at jeg velger å se på fosterhjemsarbeid som én organisasjon, er det felles målet som de ulike nivåene har om å gi omsorg til et barn i en kortere eller lengre periode fordi barnet ikke kan bo hos foreldrene sine (BLD 2013, side 68). På side 11 i BLDs *Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem* (BLD 2006) står det at ansvaret for fosterhjemsarbeidet er delt mellom kommune og stat.

Videre bruker jeg teorien fordi ideen om barnets beste, syn på oppdragelse og syn på akkulturasjonsprosessen må være felles mellom de ulike nivåene i organisasjonen. Dette er punkter som er del av en organisasjons kulturinnhold, jamfør figuren på side 30.

På samme måte som det er nødvendig med god informasjonsflyt i en organisasjon, er det viktig med god kommunikasjon mellom de ulike nivåene i fosterhjemsarbeidet for at fosterhjemsarbeidet skal fungere godt og utvikle seg over tid. En utfordring for det organiserte fosterhjemsarbeidet er at verken Bufetat eller kommunene styrer hverandres virksomhet, men

arbeidet hver av dem gjør påvirker den andre. BLD (NOU 2000:12, side 192) har for eksempel gitt føringer til Bufetat¹⁸ om at barn som plasseres ut av hjemmet primært skal plasseres i fosterhjem, slik at de kan oppleve et familieliv med stabile og omsorgsfulle voksne rundt seg. Denne føringen har innvirkning på Bufetats rekrutteringsarbeid, og for de valg kommunene tar ved avgjørelser knyttet til plassering av et barn ut av foreldrehjemmet.

Studiet av kultur har vært sentralt i antropologistudier og samfunnsvitenskap siden 1800-tallet. Studiet av organisasjonskultur er noe yngre, og hadde en gryende start på 1970-tallet. Det var først da Edgar H. Schein på 1980-tallet startet å utvikle et eget begrepsapparat for organisasjonskultur, at interessen for fenomenet skjøt fart. (Bang 2011, side 11 f. og Hatch 1993, side 657.)

Schein (1993, side 659)¹⁹ definerte i 1985 kultur som «et mønster av grunnleggende antagelser:

- som en gitt gruppe har funnet opp, oppdaget eller utviklet for å lære seg å takle utfordringer knyttet til ekstern tilpasning og intern integrasjon, og
- som har fungert bra nok til å være gyldig, og
- som læres til nye medlemmer som den riktige måten å oppfatte, tenke og føle på, i møte med disse utfordringer.»

Jeg vil i dette kapitlet redegjøre for teori om organisasjonskultur, slik den er gjengitt av blant annet Bang (2011).

1.4.1 Ulike roller – ulik funksjon?

I fosterhjemsarbeidet er det knyttet ulike roller til de ulike firkantene i organisasjonskartet, jamfør figuren «Fosterhjemsarbeid i Norge» på side 51. For at fosterhjemmet skal forstå sin rolle, er det mest nyttig at hver av de andre firkantene i kartet har sin funksjon og tilhørende rolle, og at de, sammen med fosterhjemmet, bygger et komplementært og kontrasterende forhold til hverandre (Lange og Westin 1981, side 207). To roller bør i utgangspunktet ikke ha samme funksjon, og hvis de har samme funksjon, bør det være en tydelighet når det gjelder på hvilken måte de to rollene skal ivareta samme funksjon.

¹⁸ Gjennom tildelingsbrev, se blant annet kapittel 9.5 med utdrag fra tildelingsbrev.

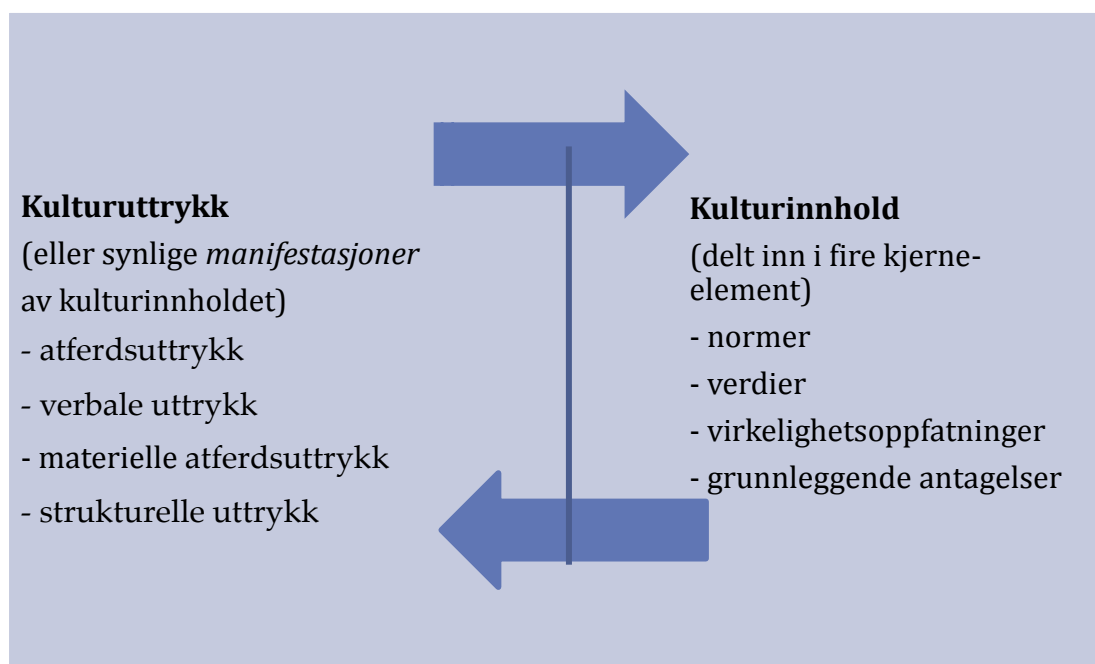
¹⁹ (Min oversettelse.)

For eksempel følger det av barnevernloven at Bufetat har ansvar for rekruttering og formidling av fosterhjem og for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning²⁰. I retningslinjer for fosterhjem står det imidlertid at det er «ingenting i veien for at kommunen selv skaffer fosterhjem» og at ansvaret for opplæring og veiledning av fosterhjemmene er fordelt mellom Bufetat og kommunal barneverntjeneste²¹. Man kunne derfor ønske at BLD gjennom fosterhjemsforskriften og departementets håndbøker for barneverntjenesten hadde uttrykt klarere hvordan ansvaret er fordelt.

1.4.2 Kulturinnhold og kulturuttrykk

Kulturen i en organisasjon kan deles i to, jamfør Figur 1, Organisasjonskulturens komponenter (Bang 2011, side 45).

Figur 1 Organisasjonskulturens komponenter

Kulturinnholdet, det vil si de fire kjerne-elementene, er ikke noe som avdekkes i hverdagen; det er ikke direkte synlig for noen, men må forstås gjennom kulturuttrykket, og da enten gjennom atferdsuttrykk, verbale uttrykk, materielle uttrykk eller strukturelle uttrykk.

²⁰ Jamfør barnevernloven § 2-3

²¹ Jamfør BLD 2004.

Kulturuttrykket er synlig og reflekterer kulturinnholdet. Kulturuttrykkene og kulturinnholdet påvirker hverandre gjensidig: kulturens innhold manifesterer seg i kulturens uttrykk, samtidig som kulturens uttrykk er med på å forme kulturens innhold.

1.4.3 Kulturinnholdet

For å begripe innholdet i en organisasjonskultur, mener Bang at de fire kjerne-elementene representerer kulturinnholdet: verdier, normer, virkelighetsoppfatninger og grunnleggende antagelser.

Verdier

Bang hevder at verdier ofte brukes for å beskrive organisasjonskulturens innhold. For å definere verdi velger jeg å støtte meg til Geert Hofstedes definisjon av verdi: «generelle tendenser til å foretrekke bestemte forhold fremfor andre» (Bang 2011, side 47). Hofstedes definisjon innebærer at dersom «flittighet» er en verdi i en organisasjon, kan ikke «latskap» også være en verdi i samme organisasjon. Mange bedrifter utarbeider verdigrunnlag for organisasjonskulturen. For eksempel er verdiene til Bufetat nedfelt i «RÅD – respekt, åpenhet og deltagelse», mens verdiene i en (tilfeldig valgt) kommune, her Grimstad kommune, er «Åpenhet, redelighet, respekt og mot».

Bang (2011, side 49) mener at å henge opp slike verdier i bedriften er overfladisk og lettvin, og at verdier først har en funksjon når de erkjennes av de ansatte eller medlemmene i organisasjonen. For at medlemmer i en organisasjon skal kunne kjenne til og leve etter den beskrevne kulturen i organisasjonen viser Bang (2011, side 151) til en trefaset utviklingsprosess. Prosessen innebærer en opptiningsfase, en forandringsfase og en konsolideringsfase. Opptiningen handler om å nullstille og destabilisere medlemmene i organisasjonen; forandringsfasen handler om å sette i gang tiltak som gjør at medlemmene endrer praksis og denne fasen vil da også inneholde en endring av medlemmenes verdier, normer og virkelighetsoppfatninger); og til slutt en konsolideringsfase hvor de nye handlings- og tankemønstrene setter seg i organisasjonen og blir nye vaner for medlemmene. (Bang 2011, side 150-151.)

Normer

Normer kan være knyttet til både bevisste og ubevisste handlinger og til organisasjonens verdier, på den måten at de beskriver hvordan en handling skal utføres (Bang 2011, side 51). Videre kan normer være påbud eller regler som peker ut rett handling innenfor et avgrenset område for å fremme og verne om verdier (Bang 2011, side 51).

Normer vokser gjerne frem gjennom aktivitet i en gruppe, og jo tettere bånd det er mellom deltakerne i gruppen, jo mer sannsynlig er det at det er en felles oppfatning av normene. De aller fleste grupper har imidlertid noen som ikke følger normen eller noen som forstår normen på en annen måte, og Bang mener at «en viktig del av en organisasjonskultur vil nettopp være variasjonen i gruppens normer» (Bang 2011, side 51).

Virkelighetsoppfatninger

Virkelighetsoppfatninger kan defineres som oppfatninger om virkeligheten som medlemmene av kulturen utvikler og bruker for å skape mening i det de erfarer. Virkelighetsoppfatningene defineres altså som kollektive, og utvikles innad i gruppen (Bang 2011, side 53). Om virkelighetsoppfatningene er sanne eller ikke, er ikke relevante i denne sammenheng; « det sentrale er at medlemmene av gruppen forholder seg til dem, som om de er sanne» (Bang 2011, side 53).

Grunnleggende antagelser

I kapittel 6 vil jeg i størst grad bruke grunnleggende antagelser i drøftingen av både ansvarsforholdet i fosterhjemsorganisasjonen og hensynet til barnets beste. Grunnen til dette er koblingen opp mot taus kunnskap, som jeg senere vil argumentere for at er sentral i kunnskapsforvaltningen i barnevernet. Taus kunnskap vil jeg også beskrive i det følgende.

De grunnleggende antagelsene kan kort defineres som organisasjonens internaliserte måter å løse nye problemer på. De fungerer som en slags autopilot, som gjør at organisasjonen reagerer som den gjør, uten at den vet at den reagerer som den gjør (Bang 2011, side 54). Schein mente at de grunnleggende antagelsene er nøkkelen til å forstå organisasjonens kultur og at det er de som må endres for å kunne endre kulturen (Hatch 1993, side 659). Det kan også tenkes at det er handlingene våre og måten vi tenker på som må endres, før de grunnleggende antagelsene endres som en følge av det (Bang 2011, side 158).

Bang sier at det «er vanlig å skille mellom to typer grunnleggende antagelser som kulturen bygges rundt» (Bang 2011, side 55). Begrepet «problem» brukes under i vid forstand, og er mer et anliggende, en utfordring eller en situasjon uten ferdig løsning (Bang 2011, side 55).

1. Antagelser om løsning av eksterne problemer – hvordan arbeidet skal utføres og evalueres
2. Antagelser om løsning av interne problemer – hvordan medlemmene skal oppføre seg og forholde seg til hverandre.

Organisasjonen som jeg beskriver i Figur 3 Fosterhjemsarbeid i Norge på side 51 er ingen eksisterende organisasjon, men en konkretisering av fosterhjemsarbeidet som jeg har etablert for denne oppgaven. Boksene i denne organisasjonen vil mest sannsynlig ha større spenn i de grunnleggende antagelsene, enn om organisasjonen hadde funnes. Jeg har likevel funnet det gyldig å etablere bildet av denne organisasjonen, fordi de ulike boksene øver både stor innflytelse på hverandre, men også deler verdier og normer.

Uten at Bang gjør det, vil jeg knytte utvikling og forståelse av de grunnleggende antagelsene til begrepet doxa. Pierre Bourdieu bruker begrepet «doxa» eller «det doksiske felt» for å beskrive de sidene ved kultur og samfunn som folk flest tar for gitt, som de ikke finner grunn til å stille spørsmål ved. (Eriksen 1998, side 73.)

Taus kunnskap

«Taus kunnskap» er et begrep som brukes innen barnevernsfeltet, og forstås ofte som erfaringsbasert kunnskap og som en motsetning til forskningsbasert kunnskap.²² Taus kunnskap har vært vanskelig å definere ordentlig, og noen hevder at det da heller ikke er kunnskap (Berndtsson 2008, side 11). Harald Grimen har presentert tre tolkninger av taus kunnskap, hvor den ene tolkningen kan ligne på definisjonen av grunnleggende antagelser. Denne tolkningen er at taus kunnskap er ting vi tar for gitt, slik at vi ikke legger vekt på å artikulere dem. Det er kunnskap som ligger som bakgrunn for handlingene våre. Dette betyr ikke at denne kunnskapen ikke er artikulerbar, men ingen av oss vil være i stand til å artikulere

²² Se for eksempel *Et kunnskapsbasert barnevern - Strategi for FoU-arbeidet i Barne- og likestillingsdepartementet og Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet 2009-2012*, ref.

<http://www.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/Bufdir/Forskning%20og%20utvikling/FoU-strategi%202009-2012.pdf>, sist lest 23.5.2013

alt på en gang, fordi vi ikke har et samlende perspektiv som alt det vi vet kan artikuleres fra samtidig. Men vi er i stand til å velge et perspektiv og artikulere deler av den. Grimen kaller dette "tesen om nødvendig epistemologisk regionalisme" (Grimen 1991, side 8), fordi ulike profesjoner har ulike måter å forstå samme fenomen på, og det *kan* medføre samarbeidsvansker.

Når Grimen mener at taus kunnskap er kunnskap, er det fordi den blant annet kan artikuleres, læres, overføres og kritiseres (Grimen 1991, side 14).

Fellestrekk ved de fire kjerne-elementene

Bang fremhever noen fellestrekk ved de fire kjerne-elementene:

- Ingen av kjerne-elementene kan observeres direkte, de er usynlige, og må kartlegges gjennom metoder og fortolkninger av symboler og kulturuttrykk.
- «De fire kjerne-elementene tar alle utgangspunkt i at kultur er noe som er felles delt for alle i organisasjonen» (Bang 2011, side 58) men tar likevel forbehold om, at organisasjonens kultur kan øve ulik grad av påvirkning på organisasjonens medlemmer. Bang (2011, side 58) mener at kulturen øver ulik grad av påvirkning på organisasjonens medlemmer:
 - at organisasjonens medlemmer kjenner til kulturen; hvor de fire kjerne-elementene er kjent, men ikke etterlevs i praksis
 - at organisasjonens medlemmer føyer seg etter kulturen; hvor de fire kjerne-elementene er kjent og medlemmene føyer seg etter den, uten å identifisere seg med dem
 - at organisasjonens medlemmer identifiserer seg med kulturen; hvor medlemmene identifiserer seg med de fire kjerne-elementene fordi de ønsker å identifisere seg med kultur bærere med høy status
 - at organisasjonens medlemmer har internalisert kulturen; hvor de fire kjerne-elementene er internalisert og gjort til modeller for utøvelse av praksis i organisasjonen.
- De fire kjerne-elementene påvirker hvordan medlemmene i organisasjonen tenker og handler.
- Alle fire kjerne-elementer overføres fra en generasjon av gruppe-medlemmer til den neste. Kulturen blir derfor lært i gruppen.

- De fire kjerne-elementene tas ofte for gitt, og man kan fort glemme at organisasjonskulturen er sosialt konstruert.

Bang (2011, side 59) mener altså at all organisasjonskultur kan defineres gjennom de fire kjerne-elementene. At få eller ingen kritiserer eller utelukker noen av de fire kjerne-elementene, mener han er fordi forskere på organisasjonskultur vanligvis legger det samme meningsinnholdet i kulturbegrepet, men at de ikke alltid har brukt samme ord og uttrykk for å kommunisere dette meningsinnholdet (Bang 2011, side 58).

1.4.4 Kulturuttrykket

Mens kulturinnholdet ikke er direkte synlige, er kulturuttrykkene synlige og observerbare. Kulturuttrykkene er bærere av kulturinnholdet, og de må fortolkes for å finne hvilken betydning de har i en organisasjon (Bang 2011, side 60 ff.). Bang deler kulturuttrykkene inn i fire deler, jamfør inndelingen i Figur 1, atferdsuttrykk, verbale uttrykk, materielle uttrykk og strukturelle uttrykk.

Atferdsuttrykk

Atferdsuttrykk er handlinger, atferd og uttrykte følelser. Handlinger og atferd er for eksempel avskjedigelse av ansatte, sjefers opptreden overfor ansatte, ansattes opptreden overfor hverandre eller besøkende mv. Uttrykte følelser kan være konfrontasjoner, konflikter, positive og negative følelser. Hvordan medlemmene i organisasjonen uttrykker følelsene sine, hvor mye og hvilke følelser som tillates uttrykt og hvilke hendelser som utløser hvilke følelser, er ulik i forskjellige organisasjoner. I noen organisasjoner er de mer tillatt enn i andre, og følelsene uttrykkes forskjellig i samme organisasjon. For eksempel vil et fosterhjem sannsynligvis i større grad enn en konsulent i barneverntjenesten reagere med følelsesuttrykk hvis et fosterbarn skal flytte ut av fosterhjemmet.

Verbale uttrykk

Dreier seg om «historier, myter og legender som fortelles i organisasjonen» (Bang 2011, side 63). Disse fortellingene er blant annet en måte å bli introdusert for organisasjonen på og ta del i det som er felles. Språket, sjargongen og humoren i organisasjonen er med på å opprettholde kulturen og på hvilket nivå disse må ligge. Det finnes ulike språkstiler, fra de mest formelle til det mer muntlige. Hvilke vitser som er «lov» å fortelle vil også variere mellom ulike

••••• ••••• •••••

organisasjoner. Innenfor samme organisasjon kan det finnes ulike syn på organisasjonens uttalte verdier, normer og virkelighetsoppfatninger – men de må ikke blandes sammen med de levde verdier, normer og virkelighetsoppfatninger som representerer kulturinnholdet. De uttalte er altså det som kommer til uttrykk verbalt og som kan observeres, mens de levde kommer til uttrykk gjennom handlinger og praksis. (Bang 2011, side 65 f.)

Materielle uttrykk

Materielle uttrykk kan blant annet handle om dresskodene i organisasjonen, hvordan lokaler, møterom og resepsjon mv. er utstyrt og for eksempel hvor åpen døren til sjefen er; noen sjefer holder døren åpen for å følge med på hva som skjer, men ofte er en «åpen dør» en måte å vise tilgjengelighet på.

Strukturelle uttrykk

De strukturelle uttrykkene er ritualer, prosedyrer, seremonier mv. som gjentas år etter år, og som oftest med nogen lunde samme budskap. (Bang 2011, side 69.) Eksempel er «introduksjonskurs for nyansatte», bursdagsfeiringer ved runde år eller ved fratredelse, eller blomsten som kjøpes inn til nyansatte.

1.5 Teori knyttet til akkulturasjon

Akkulturasjon er kulturell påvirkning gjennom kontakt med andre mennesker, og skjer gjennom forandringer, som «oppstår som følge av en kontinuerlig kontakt mellom to etniske grupper, og forutsetter en selektiv tilpasning til en eller begge kulturers verdier, tro og tradisjoner» (Jávo 2010, side 35). Jeg legger umiddelbart merke til at begrepene etnisitet og kultur anvendes om hverandre, på samme måte som jeg setter likhetstegn mellom kultur og etnisitet i kapittel 1.3.2. I et flerkulturelt samfunn vil akkulturasjon innebære at personer fra en kultur forholder seg i ulik grad til den andre kulturen. Noen vil ta til seg mye av den andre kulturen (gjerne en majoritetskultur), mens andre vil forholde seg i mindre grad til den.

Minoritetsetniske fosterbarn som bor i et norsketnisk fosterhjem, vil bli akkulturert inn i det norsketniske fosterhjemmets kultur. Avhengig av hvilke holdninger fosterhjemmet har til å opprettholde fosterbarnets kulturelle bakgrunn, vil fosterbarn bli ulikt akkulturert. Dersom det i tillegg er stor avstand mellom kulturene eller dersom akkulturasjonen skjer raskt, kan det

•••••

•••••

•••••

skape akkulturasjonsstress (Jávo 2010, side 35 f.). Jeg vil tro at barnets alder og grad av kontakt med foreldre og annet nettverk også kan påvirke graden av akkulturasjonsstress.

For å forstå akkulturasjonsprosessen er det utviklet ulike teoretiske modeller for å forklarer prosessforløpet. John Berry er en teoretiker som har utarbeidet en akkulturasjonsmodell, som tar utgangspunkt i to prinsipp (Jávo 2010, side 37 ff.), som sier noe om i hvor stor grad et individ er villig å gå i sin egen akkulturasjonsprosess.

- **Prinsippet om kulturell opprettholdelse:** Som angår i hvilken grad et individ verdsetter og ønsker å holde på sin egen kulturelle identitet.
- **Prinsippet om kontakt og deltagelse:** Som angår i hvor stor grad et individ verdsetter og søker kontakt utenfor egen kulturell gruppe og ønsker å delta i majoritetssamfunnet.

Et individ kan forholde seg positivt eller negativt til hvert av disse prinsippene. Utfallet leder da til fire ulike strategier, skissert i modellen i Figur 2 under: integrering, assimilering, separasjon og marginalisering.

		Kulturell opprettholdelse av egen minoritetskultur	
		JA	NEI
Kontakt og deltagelse i majoritetskulturen	JA	Integrering	Assimilering
	NEI	Separasjon	Marginalisering

Figur 2 Akkulturasjonsstrategier ifølge Berry

Forklaring på de ulike strategiene (Jávo 2010, side 38)

- **Integrasjon:** Innvandrere prøver å bevare viktige elementer i sin egen kultur, samtidig som de tar opp i seg elementer fra det nye vertslandet.
- **Assimilasjon:** Innvandrere “glir inn i” det nye landets kultur.
- **Separasjon:** Innvandrere gjør svært mye for å holde på sin egen kultur. Noen isolerer seg i ghettolignende samfunn.

- **Marginalisering:** Oppstår når det både er liten interesse for å opprettholde og dyrke sin egen kultur, og samtidig viser seg vanskelig å etablere kontakt med mennesker i det nye vertslandet og deres kultur.

Berrys modell har i en viss grad blitt kritisert for å være for enkel, og for at den ikke tar hensyn til mangfoldet. Dette vil jeg problematisere noe i kapittel 6.3, hvor jeg bruker en tilpasset versjon av Berrys modell for å forklare fosterhjemmenes oppdragelsesstrategier. Denne modellen er utviklet av Jávo (2011, side 39 f.) og viser majoritetssamfunnets strategier i møte med minoriteter.

2 Rettigheter i konvensjoner og lovverk

Menneskerettsloven²³ trådte i kraft 21. mai 1999. Jamfør § 1 i loven er formålet med loven å styrke menneskerettighetenes stilling i norsk rett. Blant annet Europarådets menneskerettighetskonvensjon (EMK) og FNs barnekonvensjon²⁴ (BK) er i lovens § 2 nevnt blant de konvensjoner som skal gjelde som norsk lov, i den utstrekning de er bindende for Norge.

I forarbeidene²⁵ til menneskerettsloven ble det pekt på, at økt oppmerksomhet og kunnskap om menneskerettighetene vil føre til at eventuelle uoverensstemmelser mellom norsk rett og EMK lettere oppdages. Likevel kan det faktum at menneskerettighetene forstås på forskjellig vis av ulike myndigheter og organer, gjøre at praksis som tidligere ble antatt å være i henhold til konvensjonen, ikke er det lenger. Forståelse av menneskerettene er også dynamisk og avhengig av den tid og det rom man forstår det innenfor. (Høstmølingen 2012, side 28.)

Det er viktig å skille mellom FNs Verdenserklæring om menneskerettighetene og Europarådets menneskerettighetskonvensjon.

2.1 Menneskerettighetene

2.1.1 FNs Verdenserklæring om menneskerettighetene (Verdenserklæringen)

Da FN ble grunnlagt i 1945 ble det utarbeidet en FN-pakt²⁶, som skisserte en ny internasjonal verdensorden (Høstmølingen 2012, side 39), og som la klare begrensninger for statenes selvråderett. I FN-paktens kapittel IX artikkel 55 slås det fast at FN skal fremme «allmenn respekt for og overholdelse av menneskerettigheter og grunnleggende friheter for alle uten hensyn til rase, kjønn, språk eller religion»²⁷. Hvilke menneskerettigheter og grunnleggende

²³ Lov om styrking av menneskerettighetenes stilling i norsk rett

²⁴ De forente nasjoners internasjonale konvensjon om barnets rettigheter

²⁵ <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/regpubl/otprp/19981999/otprp-nr-3-1998-99-/5.html?id=159289>, sist lest 12.3.2013.

²⁶ FN-pakten ble vedtatt 26.06.1945, trådte i kraft 24.10.1945 og Norge ratifiserte den 27.11.1945. Ref.: <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/FN-pakten/FN-pakten>, sist lest 13.3.2013.

²⁷ Ref. <http://www.fn.no/Bibliotek/Avtaler/FN-pakten/FN-pakten>, sist lest 14.3.2013.

••••• ••••• •••••

friheter det er snakk om blir ikke listet opp, men blir senere definert i FNs Verdenserklæring om menneskerettighetene.

FNs menneskerettighetskommisjon ble etablert i 1946 for å operasjonalisere FN-paktens artikkel 55. Menneskerettighetskommisjonen valgte først å utarbeide en noe vag og uforpliktende erklæring, før de operasjonaliserte den i en rettslig bindende tekst. Verdenserklæringen er ofte kritisert for å være så uforpliktende at det ikke spiller noen rolle om man slutter seg til den eller ikke. Høstmælingen (2012, side 47) hevder at Verdenserklæringen må regnes som sedvanerett i norsk rett, og begrunner dette med tre innfallsvinkler:

1. At Verdenserklæringen gjenspeilet folkerettssedvanen i 1948, selv om den imidlertid var temmelig uutviklet.
2. At Verdenserklæringen i dag gjenspeiler folkerettssedvanen og at erklæringen har hatt en unison oppslutning.
3. At mandatet til å definere innholdet i det som skulle bli Verdenserklæringen er nevnt i FN-pakten artikkel 55 og 56.

Smith skriver for øvrig at det at noe er en konvensjon, og ikke er erklæring, innebærer at den er rettslig bindende for de stater som ratifiserer den. (Høstmælingen et al. 2012, side 17.)

Det er utarbeidet ni konvensjoner²⁸, som bygger på verdenserklæringen, hvorav følgende fire er tatt inn i norsk lov gjennom menneskerettsloven:

1. FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter
2. FNs konvensjon om økonomiske, sosiale og kulturelle rettigheter
3. FNs kvinnediskrimineringskonvensjon
4. FNs barnekonvensjon

2.1.2 Europarådets menneskerettighetskonvensjon (EMK)

Nettopp fordi det ville ta lang tid å gjøre Verdenserklæringen rettslig bindende for FNs medlemsland, gjorde at de vesteuropeiske landene, gjennom Europarådet²⁹, valgte å etablere

²⁸ <http://www.fn.no/Tema/Menneskerettigheter/Ressurser/Konvensjoner>, sist lest 13.3.2013.

en regional menneskerettighetskonvensjon; Europarådets menneskerettighetskonvensjon (EMK). EMK ble vedtatt i 1950 og trådte i kraft i 1953.

Myndighetene i de 47 land som har sluttet seg til EKM har forpliktet seg til å respektere rettighetene i EMK. Videre skal de sikre at landets lover og regler er i henhold til konvensjonen, og at det settes inn tiltak på de områder som strider med konvensjonen (Høstmælingen 2012, side 28). Innbyggerne i et land, som har sluttet seg til EMK, er bærere av rettighetene som følger av konvensjonen, og skal således beskyttes gjennom disse rettighetene. EMK definerer ikke noen plikter for innbyggerne, kun for de berørte statene.

I norsk rett er det generelt et sterkt fokus på menneskerettigheter. I forarbeider til nytt eller endret lovverk er det gjerne en gjennomgang av om, og i så fall på hvilken måte, forslaget til ny lov kan stride mot artikler i EMK. Selv om det er et sterkt fokus på rettighetene, er det ulik forståelse av konvensjonen blant myndigheter og organer i samme land og mellom land generelt.

2.2 *Barns rettigheter*

2.2.1 *Barnekonvensjonen*

Barnekonvensjonen ble vedtatt av FNs generalforsamling 20. november 1989, ratifisert av Norge 8. januar 1991 og tatt inn i norsk lov gjennom menneskerettsloven i 2003.³⁰ Barnekonvensjonen er blitt ratifisert av 193 nasjoner, og det er kun USA, Etiopia og Sør-Sudan som ikke har ratifisert konvensjonen (Høstmælingen et al. 2012, side 5). Det antas at en av grunnene til at såpass mange stater har ratifisert barnekonvensjonen er en utstrakt adgang til å foreta reservasjoner ved ratifiseringen. Flere stater har foretatt reservasjoner som er klart i strid med intensjonen i barnekonvensjonen artikkel 51, som sier at reservasjoner som er i strid med konvensjonen formål og hensikt ikke tillates. Norge har ikke reservert seg fra noen av artiklene i barnekonvensjonen. (Høstmælingen et al. 2012, side 18.)

²⁹ Europarådet ble opprettet i 1949 av ti vesteuropeiske land. Det er i dag 47 europeiske medlemsland og 6 land med observatørstatus (Japan, Israel, Den hellige stol, USA, Mexico og Canada). Ref.:

<http://www.coe.int/aboutCoe/index.asp?page=quisommesnous&l=en>, sist lest 14.3.2013

³⁰ Jamfør lovendring 1. august 2003 nr. 86.

2.2.2 Barnekonvensjonens grunnmur

Selv om barn er sikret individuell frihet og rettigheter gjennom FNs Verdenserklæring om menneskerettigheter (Verdenserklæringen), gir FNs konvensjon om barnets rettigheter (BK) særskilt beskyttelse på områder som Verdenserklæringen ikke definerer. Dette er områder som retten til navn, statsborgerskap, utdanning, lek og fritid (Høstmælingen et al. 2012, side 52). Dette er områder som ivaretar barns behov for beskyttelse og omsorg på grunn av fysisk og mental umodenhet (Høstmælingen 2012, side 58). Barnekonvensjonen bygger på de tre P-er: *provision, protection og participation* (Kjørholt 2010, side 11), på norsk: ytelse, beskyttelse og deltakelse (Høstmælingen 2012, side 58). I notatet «*Guiding Principles*³¹» skriver Unicef videre at det er fem generelle krav for alle barnerettighetene:

- At rettighetene gjelder for alle barn under 18 år, så lenge landet ikke har satt myndighetsalderen lavere.
- At rettighetene gjelder for alle barn, uavhengig av etnisitet³², religion og evner.
- At barnets beste skal gå foran når man tar beslutninger som gjelder barnet.
- At barnets helse og utvikling sikres.
- At barnet høres og at dets mening tillegges vekt i avgjørelser som vedkommer barnet.

Ordlyden i rettighetsteksten i BK er ikke som i FNs andre konvensjoner. Artiklene er ikke formulert ut fra barnets behov, men statens forpliktelser. (Høstmælingen 2012, side 60.) Denne måten å formulere artiklene på kan forplikte mer enn om artiklene hadde fokusert på et enkeltbarns rettigheter, fordi det da kanskje ikke hadde blitt understreket hvem som skulle ivareta den enkelte rettighet; dvs. om det ansvaret tilligger staten eller barnets verger.

Når det gjelder tolking av barnekonvensjonen, har den europeiske menneskerettighetsdomstolen gitt uttrykk for at menneskerettskonvensjonen må tolkes dynamisk, dvs. i tråd med samfunnsutviklingen. Lucy Smith mener at det samme må gjelde for barnekonvensjonen. (Høstmælingen et al. 2012, side 26.) Samtidig vil jeg hevde at en dynamisk forståelse av barnekonvensjonen gjør konvensjonen sårbar: Så lenge det ikke finnes en egen «barnerettsdomstol», er det opp til hver enkelt stat å tolke rettighetene, og dermed kan den

³¹ Jamfør http://www.unicef.org/crc/files/Guiding_Principles.pdf. (Lest 23.2.2013.)

³² Notatet bruker ordet «race» på engelsk. Jeg har valgt å oversette med «etnisitet», da ordet rase på norsk er komplisert å bruke, pga. at det ikke finnes mer enn én menneskerase.

dynamiske tolkingen ta vidt ulike veier. FN har imidlertid vedtatt en tilleggsprotokoll til barnekonvensjonen om individuell klagerett, som innebærer at enkeltsaker om barns rettigheter kan bringes inn for FNs barnekomité. Norge har ikke ratifisert tilleggsprotokollen, og stiller seg også avvendende til ratifisering. (Høstmølingen et al. 2012, side 5 og 358 ff.) I Stortinget 29. november 2012 sa utenriksminister Espen Barth Eide følgende:

«Det er helt rimelig (...) at det foretas en konsekvensgjennomgang før en slik beslutning fattes. I kjølvannet av en slik gjennomgang vil regjeringen vurdere den videre behandlingen av spørsmålet om tilslutning til protokollen og legge saken fram for Stortinget.»³³

Ulik tolkning av hva som er barnets beste ses i blant saker som ankes til ting- og lagmannsrett, og eventuelt videre til høyesterett og Den europeiske menneskerettighetsdomstolen.

2.2.3 Barnekonvensjonens artikkel 20

Barnekonvensjonens artikkel 20 punkt 3 er grunnlaget for min studie og lyder:

Slik omsorg³⁴ kan f.eks. omfatte plassering i fosterhjem, eller, om nødvendig, plassering i institusjon egnet for omsorg for barn. Når mulige løsninger overveies, skal det tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

Artikkel 20 punkt 3 understreker at det er viktig med kontinuitet i barnets oppdragelse og kulturelle bakgrunn. Disse ordene finner vi igjen både i barnevernloven, forskrift om fosterhjem og retningslinjer for fosterhjem. Dette punktet må også ses i sammenheng med barnekonvensjonen artikkel 30, som sier at i stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.

³³ Ref.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/ud/aktuelt/taler_artikler/eide_taler/2012/barnekonvensjonen.html?id=708890, sist lest 21.4.2013.

³⁴ Dvs. «alternativ omsorg» som nevnt i artikkelens punkt 2.

••••• ••••• •••••

Norge har videre forpliktet seg til å gi barn som er midlertidig eller permanent fratatt sitt familiemiljø³⁵, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø³⁶, særlig beskyttelse og bistand. For eksempel skal det sikres at barnet får alternativ omsorg.

Hva som ligger i «å sikre at barnet får alternativ omsorg» kan antageligvis være enkelt å forstå og enkelt å operasjonalisere: I Norge blir barn som plasseres ut av hjemmet normalt plassert i fosterhjem eller barneverninstitusjon. Antall barn som plasseres ut av hjemmet er økende; det samme gjelder antall barn/familier som mottar hjelpetiltak fra barneverntjenesten mens barnet/barna fortsatt bor hjemme.³⁷

Når det gjelder den «alternative omsorg» skriver FN³⁸ at *“the State should first seek placement in the child’s wider family”*. Dette hensynet er vanskelig å ivareta dersom barnet skal plasseres i barnevernsinstitusjon, men kan ivaretas ved plassering i fosterhjem. I fosterhjemsforskriften³⁹, er dette kravet ivaretatt når det står at barneverntjenesten alltid skal vurdere om noen i barnets familie eller nære nettverk kan velges som fosterhjem. En fosterhjems plassering i barnets familie eller nære nettverk kan være en måte å sikre kontinuitet i barnets oppdragelse, jamfør barnekonvensjonens artikkel 20 punkt 3. Videre vil det ved plassering i barnets familie og nære nettverk normalt være enklere å følge opp de fire andre momentene i samme artikkel, nemlig barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Holtan viser til forskning som sier at barn som plasseres i et fosterhjem i egen slekt er oftere lengre under omsorg, har større sannsynlighet for god atferdsfungering og psykisk helse og opplever større stabilitet.⁴⁰

³⁵ F.eks. enslige, mindreårige asylsøkere eller barn som oppholder seg i Norge og er ofre for menneskehandel.

³⁶ F.eks. fordi Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker har fattet vedtak om omsorgsovertakelse.

³⁷ Jamfør <http://www.bufetat.no/nyheter/Flere-barn-far-hjelp-av-barnevernet/>, sist lest 14.3.2013

³⁸ Se *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child* på http://www.unicef.org/publications/index_43110.html. Lest 8.6.2012.

³⁹ <http://www.lovdatab.no/for/sf/bl/xl-20031218-1659.html>

⁴⁰ Foredrag ved Norsk Barnevernssambands erfaringskonferanse i 7.2.2012. Ref.

<http://www.barnevernsambandet.no/Presentasjoner/Hva-kan-slekta-bety-for-barn-som-ikke-kan-bo-sammen-med-sine-foreldre>, sist lest 14.3.2013

2.2.4 *Barnevernloven*

Alle barn som plasseres ut av hjemmet, enten det er etter samtykke fra barnets foreldre eller verge eller etter dom fra fylkesnemnda, må plasseres med hjemmel i barnevernloven. Når tiltak iverksettes med hjemmel i barnevernloven skal det legges avgjørende vekt på kontinuitet i omsorgen⁴¹. Videre skal sted for plassering velges ut fra hensynet til barnets egenart og behov for omsorg og opplæring i et stabilt miljø. Det skal også tas tilbørlig hensyn til at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse, og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.⁴²

Når et barn skal plasseres i fosterhjem, skal barneverntjenesten ved valg av fosterhjem for et barn legge avgjørende vekt på hensynet til barnets beste.⁴³ Retningslinjer for fosterhjem sier videre at dersom barnets foreldre tilhører en religiøs eller språklig minoritet, vil det ikke alltid være mulig å ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Det understrekes imidlertid at når det gjelder religiøs bakgrunn bør barneverntjenesten likevel så vidt mulig unngå å plassere barn hos fosterforeldre som har et livssyn som skiller seg vesentlig fra foreldrenes.

2.2.5 *Barnets beste*

Barnekonvensjonens artikkel 3 uttrykker hensynet til barnets beste, og angir at barnets beste skal være et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som gjelder barn. Hensynet til barnets beste skal komme i første rekke og kan være avgjørende når ulike interesser må avveies mot hverandre. (Høstmælingen et al. 2012, side 51 f.) Selv om vilkårene i barnevernloven for å plassere et barn i barnevernstiltak er til stede, må det sannsynliggjøres at iverksettelse av tiltaket vil være bedre for barnet enn om tiltaket ikke hadde blitt iverksatt. (Tjomsland 1997, side 29.)

⁴¹ Jamfør barnevernloven § 4-1

⁴² Jamfør barnevernloven § 4-15, BLD 2003:§4 og BLD 2004

⁴³ Jamfør barnevernloven § 4-1

I Norge danner tre viktige prinsipper utgangspunktet for barnevernets arbeid. I tillegg til barnets beste, er det:

- Det biologiske prinsipp.

Prinsippet handler om at barn generelt sett har best av å vokse opp i sin familie, og at kontakten mellom barn og foreldre skal opprettholdes etter en omsorgsovertakelse.

- Det mildeste inngreps prinsipp.

Prinsippet handler om at barnevernet ikke skal sette inn mer inngripende tiltak enn det som er nødvendig i familier som trenger bistand.

I tillegg er barns medvirkning av avgjørende betydning for å sikre barnets beste.

Prinsippet om barnets beste er likevel det grunnleggende prinsippet i alt barnevernfaglig arbeid, og innebærer at barnevernet skal foreta en helhetlig og skjønnsmessig vurdering av hva som vil være til barnets beste i det enkelte og konkrete tilfellet. Barnets grunnleggende behov for beskyttelse og omsorg skal vektlegges framfor foreldrenes rettigheter. (BLD 2013, side 82.)

Det krevende med «barnets beste» som en universell rettighet, som skal gjelde alle verdens barn i ulike kulturer, samfunnslag og kontekster, er nettopp at tolkingen av artikkelen vil variere avhengig av tid og rom. BLD skriver i lovproposisjonen april 2013 at det blant annet er de kulturelle normene som skal styre de faglige vurderingene og utvikle skjønnsetningen om hva som er barnets beste. (BLD 2013, side 82.)

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD 2002, side 28) skriver følgende i 2002:

Departementet finner det ellers vanskelig å definere barnets beste i loven. Å gi generelle regler om hva som er til beste for barnet i alle saker synes vanskelig. Barnets beste bør bero på en konkret individuell vurdering i hver sak.

BLD peker her på vanskeligheten med å definere barnets beste, og hvor sårbare ulike tolkninger av denne intensjonen er. BLD nedsatte i 2010 Barnevernpanelet, som var satt bredt sammen av 22 medlemmer fra ulike miljøer tilknyttet barnevernfeltet. Panelet fikk i oppgave å gi anbefalinger og råd til hvordan Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet kan

••••• ••••• •••••

utvikle barnevernet til nettopp *barnets beste*. I rapporten⁴⁴ blir innholdet som ligger i begrepet «barnet beste» verken problematisert eller forsøkt tydeliggjort.

Archard og Skivenes (2010:44 og 49) peker på at det er vanskelig å finne klare og omforente forståelser av hva som er til barnets beste. For det første, er det vanskelig å forutse hvilken utvikling et barn vil ha. For det andre kan en lege, en psykolog eller en sosialarbeider komme til vidt forskjellig konklusjon av hva som er et barns beste. I tillegg kommer juristen – enten som nemndsleder i fylkesnemnda eller som dommer i tingrett, lagmannsrett og ev. høyesterett – og skal ta avgjørelser som også er fattet på bakgrunn av barnets beste. For det tredje skal barnets foreldre uttale seg om hva de ser som barnets beste, og det blir lagt mer og mer vekt på at barnets egen mening skal tillegges vekt.

Et lignende problem så en gruppe på fem, hvorav to jurister, to pedagoger og en sosiolog, som skulle beskrive hva som ligger i begrepet «barneperspektiv». De så at de alle sammen, selv om (eller fordi) de alle hadde doktorgrad, la ulik betydning i begrepet. Deres målsetting var ikke å utarbeide én definisjon, men å få frem de ulike nyansene og forutsetningene i betydningene som de forskjellige fagdisiplinene brukte. (Bendiksen et al. 2011, side 79)

Hva som blir oppfattet som barnets beste i rettsapparatet varierer. I en høyesterettsdom fra 1994 skriver Høyesterett:

Det framgår at man bør ta spesielt hensyn til barnets etniske bakgrunn ved plassering av barn over rasemessige eller etniske skiller. De sakkyndige for Høyesterett er enige om at det viktigste kriterium likevel er adoptivforeldrenes personlige egnethet og omsorgsevne, heller enn deres etniske identitet.⁴⁵

Dommen over tar utgangspunkt i barnets behov og fremhever det fremfor etnisitet. En høyesterettsdom fra 1997 handler om tilbakeføring av en pakistansk gutt på sju år, som da hadde vært i fosterhjem i fem år. Høyesterett fremhever det biologiske prinsipp og skriver i kjennelsen:

⁴⁴ Ref. http://www.regjeringen.no/upload/BLD/Barnevern/2011/barnevernpanelets_rapport.pdf, sist lest 14.3.2013

⁴⁵ Dom fra Høyesterett. Dokumentnummer: HR-1994-68-A. Publisert: Rt-1994-805.

Det har en egenverdi at et barn får vokse opp hos sine biologiske foreldre. Når barnet vokser opp i en familie der det vet at det opprinnelig ikke hører hjemme, vil det kunne oppstå problemer eller konflikter av en annen karakter enn ellers når barnet begynner å søke etter sin identitet. Slike problemer vil trolig forsterkes når barnet har en annen etnisk og kulturell opprinnelse enn fosterforeldrene. Dette er en side ved saken her som man etter min mening ikke kan se bort fra, og som vil måtte gå inn i den samlede vurdering som må legges til grunn ved avgjørelsen av spørsmålet om tilbakeføring. Byretten synes ikke å ha vært inne på denne problemstilling ved vurderingen, og lagmannsretten har ikke ansett dette spørsmål for å tale verken for eller mot tilbakeføring.⁴⁶

Jeg har ikke funnet lignende uttalelser i dommer fra høyesterett etter 1997.

I et høringsnotat fra høsten 2012 om nye endringer i barnevernloven, har BLD imidlertid tydeliggjort at hva som er til barnets beste må avgjøres etter at barnets syn er tatt i betraktning. (BLD 2012, side 75.) BLD påpeker at det er nær forbindelse mellom barnets uttalerett og barnets beste. Dette bekreftes av Sandberg som skriver at barnets uttalerett i seg selv ivaretar barnets menneskeverd, og at barnets uttalelser kan ha betydelig interesse i opplysningen av en sak, og dermed være viktig i en vurdering av hva som er til et barns beste. (Høstmælingen et al. 2012, side 93.)

I lovproposisjon til endringer i barnevernloven, som ble vedtatt i statsråd i april 2013, skriver BLD at de ønsker at prinsippet om barnets beste fortsatt skal være det grunnleggende for barnevernets arbeid. De legger til, at de vil vurdere om og i tilfelle hvordan prinsippene kan presiseres ytterligere i barnevernloven, og at de vil utvikle faglige anbefalinger for å tydeliggjøre hvilke momenter som bør inngå i vurderingen av barnets beste. (BLD 2013, side 83.)

⁴⁶ Dom fra Høyesterett. Dokumentnummer HR-1997-9-B. Publisert Rt-1997-170.

3 Fosterhjem

Et fosterhjem er et privat hjem som tar vare på et barn som for en periode ikke kan bo hos foreldrene sine.⁴⁷ Målet for en plassering i fosterhjem er tilbakeføring til foreldrene (Stang 1995, side 52). Fosterhjem er det mest brukte alternativet for plassering når et barn skal plasseres ut av hjemmet (BLD 2013, side 68), enten plasseringen er frivillig, dvs. at foreldrene samtykker, eller etter dom i Fylkesnemnda for barnevern- og sosiale saker (Fylkesnemnda). Omlag 80 prosent av alle barn og unge som er plassert utenfor hjemmet bor i fosterhjem. De resterende 20 prosent bor enten i barnevernsinstitusjon eller i egen leilighet med eller uten oppfølging.

Daglig omsorg og foreldreansvar

Et fosterhjem skal ivareta den daglige omsorgen for barnet på vegne av barneverntjenesten. Daglig omsorg innebærer å ta vare på og sørge for barnet i dagliglivet, og treffe beslutninger som angår barnet. Daglig omsorg er normalt del av foreldreansvaret⁴⁸, men når et barn bor i fosterhjem er den daglige omsorgen skilt ut av foreldreansvaret.

Det som gjenstår av foreldreansvaret når den daglige omsorgen er skilt ut og som fortsatt ligger til barnets foreldre å ivareta⁴⁹, er en rett og plikt til å ta avgjørelser for barnet i personlige forhold. Stang (1995, side 51) mener at en av de viktigste rettigheter som blir igjen hos den eller de med foreldreansvar, er retten til å nekte adopsjonssamtykke.

3.1 Fosterhjemsordningen i Norge

I henhold til barnevernloven § 4-22 er et fosterhjem et privat hjem som tar imot barn til oppfostring på grunnlag av barneverntjenestens beslutning om hjelpetiltak eller i forbindelse med en omsorgsovertakelse.

Ifølge forskrift om fosterhjem § 3 må fosterforeldre ha særlig evne, tid og overskudd til å gi fosterbarnet et trygt og godt hjem. Videre må fosterforeldrene «ha en stabil livssituasjon, alminnelig god helse og gode samarbeidsevner. De må også ha økonomi, bolig og sosialt

⁴⁷ Jamfør <http://www.fosterhjem.no/hva/> (lest 11.3.2013).

⁴⁸ Se også barneloven § 30.

⁴⁹ Jamfør barneloven 30 første ledd.

nettverk som gir barn mulighet til livsutfoldelse.» Ved valg av fosterhjem til et barn, skal barneverntjenesten alltid legge avgjørende vekt på hensynet til barnets beste. Hva som er utgangspunktet for barnets beste diskuterer jeg noe mer inngående i kapittel 2.2.5.

Både Bufetat og kommunene har ansvar når det gjelder fosterhjem⁵⁰:

Bufetat har ansvaret for å:

- rekruttere fosterhjem og formidle fosterhjem til den kommunale barneverntjenesten
- gi fosterhjemmene nødvendig opplæring og generell veiledning

Barneverntjenesten:

- der fosterhjemmet ligger har ansvaret for å godkjenne fosterhjemmet
- som har plassert barnet skal følge opp og føre kontroll med fosterbarnets situasjon i fosterhjemmet
- har ansvaret for den konkrete opplæringen og veiledningen ved fosterhjems plasseringen av et enkelte barn
- der fosterhjemmet ligger, skal oppnevne en tilsynsfører. En tilsynsfører skal føre tilsyn med fosterbarnet fra plasseringstidspunktet frem til barnet fyller 18 år og skal rapportere både til barneverntjenesten som har godkjent fosterhjemmet og til barneverntjenesten som har plassert barnet.

Fosterhjemsarbeidet i Norge kan skisseres som i Figur 3 Fosterhjemsarbeid i Norge. Figuren viser BLD på topp, som ansvarlig departement for blant annet barnevern, barn og unges oppvekst- og levevilkår og familie- og samliv. BLD er politisk premissleverandør og lovgivende departement, og skal også utforme overordnede planer for gjennomføring av politikken på sitt arbeidsområde. BLD har ikke oppgaver direkte inn mot fosterhjemmene. BLD styrer Bufetat gjennom årlige tildelingsbrev og bevilgninger. Videre gir de føringer for kommunenes virksomhet gjennom blant annet barnevernslovgiving, gjennom Helsetilsynets tilsynsvirksomhet og delvis gjennom samarbeidsavtale med KS på barnevernsområdet (Deloitte 2011, side 159). Noen av premissene som nedfelles for fosterhjemsarbeidet, gis

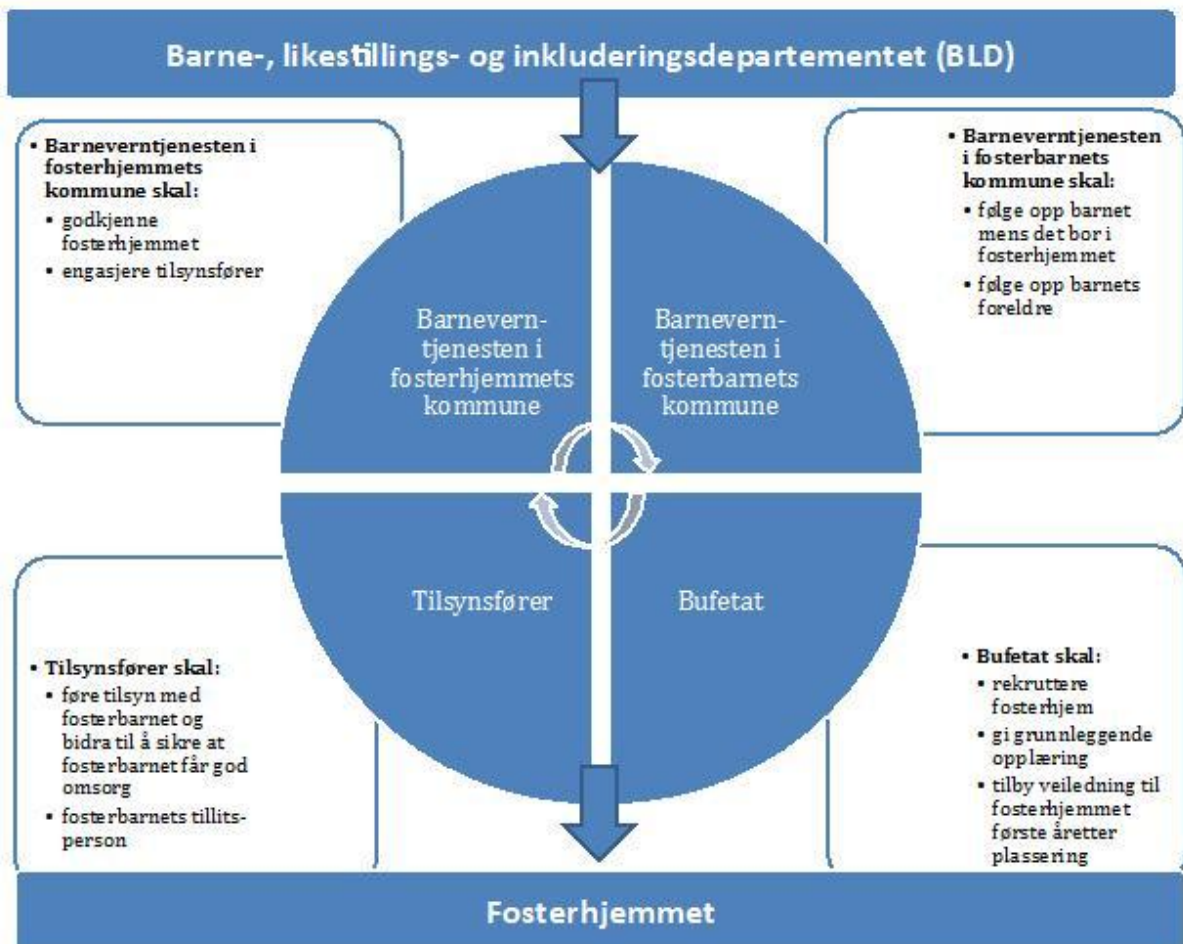
⁵⁰ Jamfør forskrift om fosterhjem (<http://www.lovdata.no/for/sf/bl/xl-20031218-1659.html> - lest 13.9.2012) og retningslinjer for fosterhjem (<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/barnevern/retningslinjer-for-fosterhjem/3.html?id=415702> - lest 11.3.2013).

•••••

•••••

•••••

gjennom tildelingsbrevet til Bufdir, og blir derfor også styrende for kommunenes fosterhjemsarbeid. Bufdir har problematisert overfor BLD, at styringssignaler til kommunene må gå direkte til kommunene, og ikke via Bufetat (Deloitte 2011, side 159).

Figur 3 Fosterhjemsarbeid i Norge

Figur 3 Fosterhjemsarbeid i Norge viser barneverntjenestene, Bufetat og tilsynsfører i en sirkel mellom BLD (øverst) og fosterhjemmet (nederst). Disse fire første må være på plass og ha en viss dialog for å sikre at fosterhjemmet er i stand til å gjøre sin oppgave som fosterhjem.

Når et barn plasseres i fosterhjem kan det enten skje ved at foreldrene samtykker til plassering⁵¹ eller ved at kommunen overtar omsorgen for barnet⁵². Uansett hva som er årsak til plassering, skal kommunen alltid ta hensyn til og utgangspunkt i hva som er barnets beste. Hva som er til barnets beste tok jeg opp i kapittel 2.2.5 *Barnets beste*. Hensynet til barnets beste er et grunnleggende hensyn ved alle handlinger som berører barn, jamfør artikkel 3 i barnekonvensjonen.

3.1.1 Barn i fosterhjemsomsorg

Når det gjelder statistikk om antall fosterhjem er det vanskelig å finne et riktig tall. Både Statistisk sentralbyrå (SSB), Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet (Bufetat) og Kommunesektorens organisasjon (KS) har statistikk tilgjengelig, men tallene er vanskelig å sammenstille og forstå opp mot hverandre. For eksempel har KS statistikk om kommunale fosterhjem som får forsterkning som er andre tall enn hva Bufetat har i sin rapportering; dette er på grunn av at kommunen noen ganger får refusjon for forsterkningen fra Bufetat, og noen ganger ikke. Når tallene fra kommunene og Bufetat ikke kan sammenstilles, stiller jeg meg også spørsmål ved SSBs tall. Jeg legger til grunn at av tall som sendes SSB er anonymisert og generert uten identifikator, slik at det er mulig at samme barn blir registrert både i rapportering fra kommunen og fra Bufetat. Dette har jeg ikke fått svar på fra SSB.

Det har vært en økning de siste årene i antall barn som har blitt plassert i fosterhjem:

- 1970: 2500
- 1980: 3000
- 1990: 4000
- 2000: 6000⁵³
- Per 31.12.2009 var 8 164 barn plassert i fosterhjem. Det var totalt 11 355 barn plassert ut av hjemmet i Norge per 31.12.2009. (Kalve & Dyrhaug, 2011, side 26.) Av alle barn som var plassert i fosterhjem ved årsslutt i 2009 hadde 8 % bakgrunn som innvandrere og 4 % var norskfødte med innvandrerforeldre, dvs. 12 % av barn plassert i fosterhjem hadde

⁵¹ Med hjemmel i barnevernloven §§ 4-4 eller 4-7.

⁵² Med hjemmel i barnevernloven §§ 4-12.

⁵³ <http://www.bufetat.no/nyheter/Rekordmange-barn-og-unge-i-fosterhjem/>, sist lest 8.5.2013

minoritetsbakgrunn. Begge disse to gruppene vil jeg regne med i den andelen som jeg omtaler som «barn med minoritetsbakgrunn».

- Per 1.1.2011 bodde 9 225 barn og unge i fosterhjem⁵⁴, som var en økning på 1061 barn i fosterhjem på ett år.
- Per 1.1.2012 bodde 9 700 barn i fosterhjem. (BLD 2013, side 68)

Det sier kanskje seg selv, at det er et «skrikende» behov for fosterhjem, og at muligheten for å plassere et barn i et hjem med samme kulturelle bakgrunn er vanskelig.⁵⁵ Særlig sett på bakgrunn av tildelingsbrevene – hvor ventetiden skal redusere og flere barn skal i fosterhjemmene.⁵⁶

3.1.2 Ulike typer fosterhjem

Det finnes flere typer fosterhjem:

- Ordinære, kommunale fosterhjem

Dette er de «ordinære» fosterhjemmene, og de det finnes flest av. Kommunale fosterhjem får en godtgjørelse tilsvarende veiledende satser⁵⁷ fra KS.

- Forsterkede, kommunale fosterhjem

I kommunale fosterhjem med forsterkning kan forsterkningen ligge i et frikjøp av fostermor eller fosterfar slik at de kan være hjemme på heltid eller at fosterhjemmet får ekstra veiledning. (BLD 2013, side 68)

⁵⁴ <http://www.fosterhjem.no/Tall-og-fakta-om-fosterhjem/>, sist lest 8.5.2012

⁵⁵ Økningen står beskrevet på www.fosterhjem.no: «Den største årlige økningen var fra 2009 til 2010, da antallet økte med 699 barn og unge, eller 8,2 %. Dette er nesten tre ganger så mange året før.» Kilde:

<http://www.fosterhjem.no/Aktuelt/Rekordmange-barn-og-unge-i-fosterhjem/>, sist lest 9.1.2012

⁵⁶ Utdrag fra tekst om fosterhjem i tildelingsbrevene står i vedlegg på side 144.

⁵⁷ KS utarbeider hvert år veiledende satser for fosterhjemgodtgjøring, jamfør Rundskriv 1/12 Veiledende satser for fosterhjem og besøks hjem fra KS datert 1.7.2012. For eksempel utgjør en KS-sats (utgiftsdekning og arbeidsgodtgjøring) kr 12 613 per barn (6-11 år) per måned. Ref. <http://www.ks.no/tema/Skole-og-oppvekst1/Barnevern/Fosterhejsatser1/>, sist lest 9.4.2013.

- Statlige familiehjem

Familiehjem er et hjem hvor en av fosterforeldrene har en treårig relevant utdanning på høyskole- eller universitetsnivå. Et familiehjem inngår en avtale med Bufetat.⁵⁸ Disse hjemmene fungerer ofte som erstatning for institusjonsplasseringer, og det er nødvendig at minst en av foreldrene ikke har annen jobb ved siden av. (BLD 2013, side 68)

- Statlige, kommunale eller private beredskapshjem

Et beredskapshjem er et fosterhjem som tar imot barn akutt. Det innebærer at hjemmet er funnet særlig godt egnet til å ta imot barn/ungdom for akutt plassering og korttids plassering på kort varsel. En plassering skal i utgangspunktet være kortvarig.⁵⁹

Forskjellen mellom kommunale fosterhjem med forsterkning og statlige familiehjem er liten med hensyn til barnets utfordringer. Når det gjelder statlige familiehjem har Bufetat krav til kompetanse hos fosterforeldrene, mens det hos kommunale fosterhjem ikke er noe krav. BLD mener at mangelen på kommunale fosterhjem kan føre til feil bruk av statlige familiehjem, og vil derfor evaluere bruken av de statlige fosterhjemmene og de kommunalt forsterkede fosterhjemmene. (BLD 2013, side 73)

Fosterhjemmenes oppdrag er enten ivaretatt gjennom en fosterhjemskontrakt mellom fosterhjem og kommune eller mellom fosterhjem og Bufetat.

3.1.3 Tilsyn av fosterhjem

Barneverntjenesten skal oppnevne tilsynsfører for barnet⁶⁰. Det er den kommunen hvor fosterhjemmet ligger, som har ansvar for tilsyn med fosterhjemmet⁶¹. Tilsynsføreren skal føre kontroll med at barnet får forsvarlig og tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet, og er et supplement til barneverntjenestens egen kontroll og oppfølging av fosterbarnet.

Tilsynsføreren skal ha en uavhengig funksjon overfor både barneverntjenesten og fosterforeldrene, og «skal samarbeide med barneverntjenesten til beste for barnet». (BLD

⁵⁸ Ref. <http://www.fosterhjem.no/hva/familiehjem/>, sist lest 20.3.2013

⁵⁹ Ref. <http://www.fosterhjem.no/hva/beredskapshjem/>, sist lest 20.3.2013

⁶⁰ Jamfør barnevernloven § 4-22 fjerde ledd

⁶¹ Jamfør barnevernloven § 4-22 femte ledd

2013, side 178.) Det er imidlertid ønskelig at tilsynsføreren er en som barnet kan betro seg til og barnet bør være med ved valg av tilsynsfører.

3.1.4 Oppsummering

Plassering i fosterhjem er det mest brukte alternativet når barn plasseres ut av hjemmet med hjemmel i barnevernloven. Kommunal barneverntjenesten bør forsøke å plassere barn i et fosterhjem som har liknende kulturell bakgrunn som barnet. På grunn av mangel på fosterhjem skjer dette relativt sjelden. Tallene er imidlertid mangelfulle, og bedre kunnskap om antallet etterspørres og ønskes.

Fosterhjemsorganisasjonen består av flere nivå og flere ledd. Det er statlig og kommunale ledd, i tillegg til fosterhjemmet selv, det private. I tillegg kommer tilsynsføreren som er engasjert av barneverntjenesten, men som likevel skal fungere som en nøytral part og en person som barnet skal kunne bygge tillit til.

3.2 Opplæring og veiledning av fosterhjemmene

Bufetat har ansvar for grunnopplæring av fosterforeldre gjennom opplæringsprogrammet PRIDE⁶². Programmet er opprinnelig fra USA, hvor det er et program for opplæring og styrking av både fosterforeldres og adoptivforeldres foreldreferdigheter. I Norge brukes programmet både som et rekrutteringsverktøy av nye fosterhjem og i opplæringen av hjemmene. Det er ikke krav om at fosterforeldre skal ha gjennomført opplæringen i PRIDE før de påtar seg oppdrag som fosterhjem⁶³.

På www.fosterhjem.no står det om PRIDE at det er et «rekrutterings- og opplæringsprogram som gir mulighet til å vurdere om det å være fosterhjem er noe for deg eller dere».⁶⁴ Samtidig skal PRIDE-kurset god grunnopplæring. Å ha et formål om at et grunnopplæringsprogram skal inneholde både momenter med informasjon og opplæring høres ambisiøst ut.

⁶² PRIDE er forkortelse for "Parent Resources for Information, Development, and Education". Kilde:

<http://www.cwla.org/programs/trieschman/pride.htm>. Lest 14.9.2012.

⁶³ Ref. <http://www.fosterhjem.no/hvordan/opplaering/> (lest 14.9.2012)

⁶⁴ Ref. <http://www.fosterhjem.no/hvordan/opplaering/> (lest 11.3.2013).

3.2.1 Grunnopplæring

Det finnes to alternative grunnopplæringskurs for fosterforeldre: PRIDE grunnkurs for slekt og nettverk og PRIDE grunnkurs.

- Grunnkurset for slekt og nettverk er på 2 samlinger á 3 timer. Kurset er laget spesielt for fosterhjem som rekrutteres i barnets slekt og nettverk, og fosterhjemmet har ofte startet sitt oppdrag som fosterhjem før de går på kurs.
- PRIDE grunnkurs er på 10 samlinger á 3 timer. I tillegg til kurset gjennomfører Bufetats fosterhjemstjeneste fire hjemmebesøk i familien. Deltakerne fyller også ut en livsbok, som skal kartlegge hvorvidt de har livserfaringer som utgjør en hjelp eller en utfordring for en fremtidig oppgave som fosterforeldre. Livsboken har de samme temaene som temaene på opplæringen, og deltakerne blir blant annet bevisst hvordan de selv har jobbet med å håndtere tap, miste noen som stod dem nær, hvordan de samarbeider med andre mv.

Det ordinære grunnkurset er en del av rekrutteringsoppdraget til Bufetat, og Bufetat skriver en rapport om fosterhjemmet etter at kurset er ferdig. En slik rapport kan ende med Bufetat anbefaler at fosterhjemmet godkjennes eller at det ikke godkjennes.⁶⁵

Samlingene på PRIDE grunnkurs er blant annet⁶⁶:

- Å møte barns behov for nærhet og tilknytning
På denne samlingen gjennomgås stadiene i barns utvikling, herunder hvilken betydning nærhet og trygg tilknytning har for barns utvikling. Det er fokus på hva fosterhjemmet kan gjøre for å bearbeide og gjenopprette viktige relasjoner for vanskeligstilte barn.
- Å håndtere tap
På denne samlingen er det fokus på faktorer som kan skade barns utvikling og hva fosterhjemmet kan gjøre for å hjelpe barn å håndtere sine tap. På denne samlingen skal fosterhjemmet reflektere over hvordan de selv har taklet tapsopplevelser.

⁶⁵ Det er Bufetat som anbefaler fosterhjemmet godkjent, mens det er barneverntjenesten der fosterhjemmet ligger, som endelig godkjenner fosterhjemmet.

⁶⁶ Hentet fra innledningskapitlet til PRIDEs lederhåndbok. Utgitt av Bufdir, og er ikke allment tilgjengelig.

- Å hjelpe barn til å holde kontakt med egen familie

På denne samlingen vektlegges det hvilken betydning barnets familie har for utvikling av identitet, kulturell tilhørighet og selvfølelse. Det er også fokus på hvordan fosterhjemmet kan bidra til å opprettholde kontakt med barnets familie gjennom samvær.

- Å oppdra barn

På denne samlingen er det fokus på oppdragelse, på hvordan fosterhjemmet kan støtte barnet i å håndtere egne følelser og på hva som kan være grunnen til at barn kan ha sterke følelser og vanskelige atferdsmønstre.

- Å gi barn mulighet til å knytte varige bånd

På denne samlingen lærer fosterhjemmet hvordan de kan legge til rette for at barnet kan utvikle trygge og utviklende relasjoner som skal vare livet ut. Det er fokus både på en eventuell tilbakeføring til foreldrene og på et livslangt engasjement for fosterhjemmet.

3.2.2 Videreopplæringskurs

Det er normalt at fosterhjem som har fått fosterbarn plassert, får tilbud om videreopplæringskurs. «Kursene gir fordypning i viktige temaer om det å være fosterhjem.»⁶⁷

Bufetat tilbyr seks videreopplæringskurs, som er gratis for fosterhjemmene å delta på. Disse kursene er:

1. Å støtte barns utvikling
2. Å støtte relasjonene mellom barn og deres familier
3. Å ivareta barns utvikling - kommunikasjon
4. Hvordan rusmidler påvirker barna og familiene
5. Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk
6. Hvordan forstå og hjelpe barn utsatt for seksuelle overgrep

Videreopplæringskurs nummer 5 er spesielt tilrettelagt for fosterhjem som har minoritetsetniske barn. Kurset har en varighet på tre samlinger á tre timer. I følge

⁶⁷ Ref. <http://www.fosterhjem.no/hvordan/opplaering/>, sist lest 27.5.2013.

.....

.....

.....

lederhåndboken til kurset⁶⁸, legger kurset vekt på å sensitivisere fosterhjemmet ved å bygge opp og vekke fosterhjemmets sensitivitet for annerledeshet: utfordre fosterhjemmets fordommer og antagelser om andre mennesker; og hjelpe fosterhjemmet til å styrke barnas identitet og utvikling.

Kursets temaer er:

- Kultur

På denne samlingen er det fokus på hvilken betydning kultur og språk har for barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk som plasseres i fosterhjem.

- Omsorg

Denne samlingen fokuserer på hvordan fosterhjemmet kan styrke barnets selvfølelse og hvordan de kan lære om og støtte barnets kulturbakgrunn. Det er også fokus på resiliens hos barnet, det vil si på hvilke momenter som kan være en risiko eller støtte for barnet.

- Mangfold

Den siste samlingen på dette kurset har fokus på hva som er felles og ulikt ved oppdragelsen i kollektivistiske og individualistiske samfunn. Det er også fokus på hvordan et fosterhjem kan håndtere mangfold i hjemmet.

Fra en e-postrunde til Bufetats regionkontorer våren 2012 viste det seg at ca. 50 deltakere hadde gått på dette kurset. Av Bufetats fem regioner, var det fire regioner som svarte på min henvendelse, og tre av disse hadde holdt totalt fire kurs.

Høsten 2012 møtte jeg alle som sitter i «Kvalitetsforum PRIDE» for å presentere mastergradsprosjektet mitt. Forumet består av en representant fra Bufdir og en representant fra de fem regionene i Bufetat. Formålet med forumet er å sikre best mulig kvalitet og utvikling i PRIDE-kursene. Jeg spurte dem blant annet om hvorfor det ikke var så mange som hadde gått på PRIDE videreopplæringskurs nummer 5. De antok den gang, at lav deltagelse på kurset for fosterhjem som har fosterbarn med annen etnisk bakgrunn enn norsk, kunne ha med at det var andre utfordringer ved barnet som måtte ivaretas først. For eksempel så de at det var andre av

⁶⁸ Utgitt av Bufdir, og er ikke allment tilgjengelig.

videreopplæringskursene som ble fylt opp raskere enn videreopplæringskurs nummer 5. I og med at kursene ikke er obligatoriske kunne de imidlertid ikke si noe håndfast.

3.2.3 Veiledning

Som nevnt på side 49 har den kommunale barneverntjenesten ansvaret for den konkrete veiledningen ved fosterhjems plasseringen av det enkelte barn, mens Bufetat har ansvaret for å gi fosterhjemmene generell veiledning.

Kommunens veiledning av fosterhjemmet kan gis av saksbehandler eller annen fagperson med relevant kompetanse. Omfanget av veiledningen er ikke definert, men den må være «tilstrekkelig», og det første året etter innflytting skal barneverntjenesten jevnlig følge med på hvordan plasseringen har fungert (BLD 2006, side 47).

Bufetats generelle veiledning gis ofte gjennom gruppeveiledning. Fosterhjemmene skal følges opp med tilbud om generell veiledning og opplæring særlig det første året etter en plassering, i tillegg til grunnopplæringen.⁶⁹ Den generelle veiledningen gis gjerne gjennom gruppeveiledning⁷⁰, og noen av Bufetats fosterhjemstjenester tilbyr gruppeveiledning basert på *Trygg base-modellen*⁷¹, som fosterhjemmene blir kjent med allerede på PRIDE grunnkurs og noen av PRIDE videreopplæringskurs.

Trygg base er en modell for veiledning av fosterhjem basert på tilknytningsteori. Modellen er utviklet av Gillian Schofield og Mary Beek ved University of East Anglia. På samme måte som PRIDE fra USA, er Trygg base-modellen utviklet for både adopterte barn og fosterbarn. Modellen tar utgangspunkt i barnets behov, og veiledningen går ut på å speile dette behovet i en «omsorgsdimensjon». Trygg base henspiller på, at det er først når barnet har omsorgspersoner som er tilgjengelig, som responderer sensitivt, som aksepterer barnet, som

⁶⁹ Jamfør BLDs tildelingsbrev til Bufdir 2013, gjengitt i kapittel 9.5.

⁷⁰ F.eks. http://www.fosterhjem.no/Din_lokale_fosterhjemstjeneste/Region_Midt-Norge/Molde/veiledning/, http://www.fosterhjem.no/Din_lokale_fosterhjemstjeneste/Region_Sor/Arendal/Kurs/Veiledning-for-fosterforeldre/ og http://www.fosterhjem.no/Din_lokale_fosterhjemstjeneste/Region_Ost/Gjovik/Trygg-base-gruppe/. Alle lest 15.4.2013.

⁷¹ Alle ref. om Tygg base, omsorgsstjernen og arbeidsverktøyene er hentet fra <http://helse.uni.no/projects.aspx?site=9&project=2390>, sist lest 15.4.2013

•••••

•••••

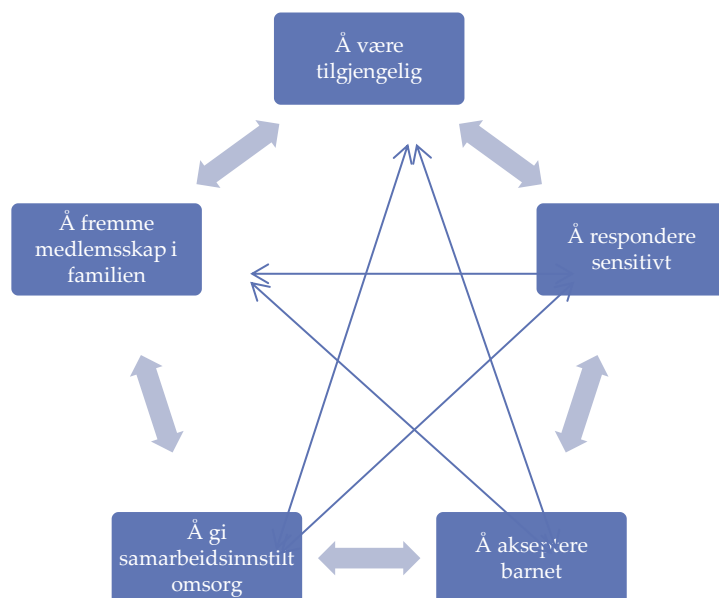
•••••

gir samarbeidsinnstilt omsorg og som hjelper barnet å høre til i familien, at barnet vil kjenne at det er i en trygg base.

Trygg base er delt inn i fem omsorgsdimensjoner, som alle er del av Trygg base sin omsorgsstjerne, jamfør Figur 4. Alle omsorgsdimensjonene samspiller med hverandre.

Kort forklaring til omsorgsstjernen i figuren under (Schofield & Beek 2006, side 155 f.):

- Å være tilgjengelig: Fosterhjemmet er tilgjengelig og hjelper barnet til å kjenne tillit og trygghet. Målet er at barnet skal føle tillit.
- Å respondere sensitivt: Fosterhjemmet responderer sensitivt på barnets atferd, og hjelper barnet til å håndtere og regulere følelser og atferd.
- Å akseptere barnet: Når fosterhjemmet aksepterer barnet, hjelper det barnet til å utvikle en positiv selvfølelse.
- Å gi samarbeidsinnstilt omsorg hjelper barnet til å erfare og mestre, og å kjenne seg kompetent.
- Å fremme medlemskap i familien: Barnet får tilhørighet, og et sted å høre til.

Figur 4 Omsorgsstjernen i Trygg base

Det eneste stedet hvor barnets kultur blir tatt opp som tema i Trygg base er under omsorgsdimensjon en «å akseptere barnet». Som tips til hvordan fosterhjemmet kan hjelpe barnet til positiv selvfølelse gir arbeidsverktøy 2⁷² følgende to tips:

- Anvend dukker, leker, spill og bøker for å fremme en positiv følelse hos barnet om sin etniske, religiøse og kulturelle bakgrunn
- Forviss deg om at barnets etniske, religiøse og kulturelle bakgrunn blir anerkjent og markert

Trygg base brukes av flere fosterhjemstjenesten i veiledning av fosterhjem. Den inneholder som vi ser, lite konkret hva gjelder opprettholdelse av og veiledning om barnets kulturelle bakgrunn.

3.2.4 Oppsummering

De aller fleste fosterhjem rekrutteres og lærer opp av fosterhjemstjenesten i Bufetat, og fungerer som kommunale fosterhjem med oppfølging og veiledning fra barneverntjenesten i kommunen. Fosterhjemmene skal få tilbud om gruppeveiledning i regi av fosterhjemstjenesten i Bufetat første året etter plassering. En av metodene som brukes for gruppeveiledning er Trygg base.

3.3 Forskning på fosterhjem

Det er relativt lite forskning i Norge og Norden på fosterhjemsordningen generelt, og på fosterbarn med annen etnisk bakgrunn enn norsk spesielt. Det er likevel noe forskning og studier som jeg velger å omtale.

3.3.1 Forskningsprosjekt

I en dansk forskningsoversikt fra 2003 fra det danske Socialforskningsinstituttet (SFI) settes det spørsmålsteget ved om «Børnekonventionens regler om hensyntagen til barnets etniske, kulturelle, religiøse m.v. baggrund overholdes i dansk anbringelsespraksis» (Egelund og Hestbæk 2003). I en nyere og mer oppdatert forskningssammenstilling fra 2009 blir det nok en

⁷² Ref. http://helse.uni.no/upload/TryggBase_Arbeidsverkt%C3%B8y2.doc, sist lest 15.4.2013

gang stilt spørsmål ved om «anbringelsesstederne fuldt ud lever op til FN's Børnekonventions krav om respekt for børnenes sprog, etnicitet, religion og kultur» (Egelund et al. 2009).

Bufdir satte ut et forskningsoppdrag i 2009, hvor prosjektet Fosterhjem for barns behov⁷³ ble valgt som leverandør av forskningsoppdraget. Det 3-årige forskningsprosjektet⁷⁴ avsluttes i 2013. Prosjektets hovedproblemstilling ble skissert i 2009 som følgende:

- Kunnskapen innen fosterhjemsarbeidet i Norge skal fornyes, med sikte på å utvikle en differensiert fosterhjemstjeneste tilpasset behovene til barn og unge som fosterhjems plasseres.
- Heve kompetansen innen norsk fosterhjemsforskning gjennom et strategisk samarbeid mellom miljøer som samlet har høy kompetanse, som også inkluderer rekruttering og nasjonal nettverksbygging

Ingen av de syv delprosjektene i forskningsprosjektet har et helhetlig fokus på minoritetsbarna⁷⁵, selv om det i kunnskapsstatusen (Backe-Hansen et al. 2010) er skrevet et eget kapittel om minoritetsbarn, samt at kunnskapsstatusen konkluderer med at «betydningen av kultur, etnisk tilhørighet og språk for plasserte barn og unge og deres familier er et nytt område innenfor forskningen» (Backe-Hansen et al. 2010, side 72). Kunnskapsstatusen påpeker at man «kan (...) reise spørsmål om plasseringsstedene fullt ut lever opp til intensjonene i FNs barnekonvensjon om respekt for barnas språk, etniske tilhørighet, religion og kultur, selv om dokumentasjonen om dette bare vedrører noen få undersøkelser» og at «betydningen av kultur, etnisk tilhørighet og språk for plasserte barn og unge og deres familier [er] et nytt område innenfor forskningen». I så henseende vil mitt forskningsprosjekt bidra til noe nytt på dette området.

Synovate gjennomførte en undersøkelse vinteren 2010-2011 blant fosterforeldre i Norge (Synovate 2011). Undersøkelsen blir i det videre omtalt som *Fosterhjemsundersøkelsen 2010*. Deres undersøkelse hadde ingen særskilte spørsmål knyttet til ivaretagelse av minoritetsbarns rettigheter med utgangspunkt i barnekonvensjonen. Jeg valgte å gjennomføre en (kvantitativ)

⁷³ Prosjektet gjennomføres av Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA), Regionalt kunnskapssenter for barn og unge (RKBU) Vest og Forskningsstiftelsen Fafo.

⁷⁴ <http://www.nova.no/id/20688>

⁷⁵ http://www.nova.no/asset/4295/2/4295_2.pdf

spørreundersøkelse blant fosterhjem som har minoritetsetniske barn. Noen av spørsmålene i min spørreundersøkelse er sammenfallende med spørsmål i Synovates undersøkelse.⁷⁶ I kapittel 5 bruker jeg funn fra Synovates undersøkelse og sammenligner med mine funn. Min undersøkelse vises for øvrig i sin helhet, med svar, fra side 128.

3.3.2 Funn fra andre studier som er relevante for min oppgave

«Barneoppdragelse og atferdsproblemer hos barn i en samisk befolkning - En krysskulturell studie av familier med førskolebarn.»

I sitt doktorgradsarbeid fra 2003 sammenlignet Cecilie Javó samisk og norsk barneoppdragelse og atferdsproblemer hos hhv. samiske og norske førskolebarn. Hun fant blant annet ut, at tradisjonelle samiske oppdragelsesmetoder fremdeles påvirket noen av de samiske foreldrene. Eksempler på dette er samiske foreldre som lot barna sove når de var trøtte og spise når de var sultne, i motsetning til norske foreldre som i stor grad har fast leggetid og fast tid for måltider.

Forskningen hennes synliggjorde behovet for å ta mer hensyn til kulturelle verdier og normer i møte med samiske barn og familier både innen skolesystemet, barnepsykiatrien, i barnevernet og i helse-stasjonsarbeidet. I sitt arbeid understreker hun at kulturell kompetanse er viktig for alle fagfolk som arbeider med familier som tilhører forskjellige etniske grupper.

I sitt doktorgradsarbeid bruker Jávo en modell for å forstå akkulturasjonsprosesser i møte mellom majoritetssamfunnet og minoritetssamfunnet. Denne modellen, utviklet av John W. Berry, bruker jeg i kapittel 6.3 i en tilpasset versjon for når jeg drøfter noen av strategiene til fosterhjemmene.

«Hun kan jo bli muslim når hun blir stor - Om religiøs oppdragelse av barn i fosterhjem med et annet livssyn enn den biologiske familien»

Johanne Rommetvedt leverte våren 2006 en masteroppgave ved Universitetet i Oslo med tittelen *Hun kan jo bli muslim når hun blir stor - Om religiøs oppdragelse av barn i fosterhjem med et annet livssyn enn den biologiske familien*. Denne oppgaven er av betydning for min oppgave, og er en oppgave jeg kan skjele til, hva gjelder funn og sammenligning av disse.

⁷⁶ I kapittel 5 gjør jeg enkelte sammenligninger mellom funn fra Synovates undersøkelse med mine funn.

•••••

•••••

•••••

Hun intervjuet 13 familier, hvorav de fleste er norske. Hun fant at fosterforeldre valgte én av tre strategier i oppdragelsen av et fosterbarn med annet livssyn enn dem selv. Den første gruppen fosterforeldre som Rommetvedt kalte de uforpliktete, føler seg ikke forpliktet til å ta hensyn til de biologiske familienes hensyn eller fordi det i praksis ikke skjer noen tilpasninger i familielivet i fosterhjem etter at fosterbarnet er flyttet inn. Denne gruppen består av fem familier. Den neste gruppen kalte hun framtidsoptimistene, og består av fire familier. Dette var en gruppe hvor de fleste barna var under småskolealder, og bar preg av at fosterhjemmet ikke fant det nødvendig å ta noen konkrete hensyn til livssyn. Framtidsoptimistene mener at barnet er så lite at det først og fremst må bli et fullverdig medlem av fosterhjemmet, og at dersom fosterbarnet ønsker kan det velge å bli muslim når det blir eldre og at de da vil hjelpe barnet med dette. Den siste gruppen er balansekunstnerne, som består av 4 fosterhjem. Rommetvedt roser fosterhjemmene i denne gruppen, da de klarer å kompromisse mellom fosterhjemmets behov og fosterbarnets behov. Fosterhjemmene i denne gruppen viste seg for det første å ha mye kunnskap om religion, samtidig som fosterbarna var eldre og allerede sosialisert inn i sin religion.

«Hvordan forstår og vektlegger barnevernarbeidere etnisitet i arbeidet med minoritetsetniske barn og deres familier?»

Sølve Bjørn Randal leverte høsten 2009 en masteroppgave ved UIB med tittelen «Hvordan forstår og vektlegger barnevernarbeidere etnisitet i arbeidet med minoritetsetniske barn og deres familier?». Hensikten med hans undersøkelse var å belyse barnevernsarbeiderens forståelse av kultur og etnisitet, samt å se hvordan forståelsen gjenspeiler seg i deres barnevernfaglige vurderinger. Er det slik at barnevernsarbeiderne forholder seg annerledes til minoritetsetniske barn og deres familier, eller gjør de sine vurderinger uavhengig av familiens etniske og kulturelle tilhørighet? Denne oppgaven har noe relevans til min, på den måten at jeg også undrer meg om fosterhjem med norsk etnisk bakgrunn tenker annerledes i oppdragelsen av sine egne barn enn i oppdragelsen av sine fosterbarn, med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Randal nevner ikke barnekonvensjonen i sin studie. Studien har likevel relevans for min studie, da Randals undersøkelse indikerer at barnevernarbeiderne har en universalistisk og oftest «fargeblind» tilnærming til etniske minoritetsfamilier i barnevernet. Med det mener han, at barnevernsarbeidere vurderer barnets generell risiko, voldsproblematikk, og barnets

•••••

•••••

•••••

medbestemmelse på samme måte, enten det er et barn med minoritetsbakgrunn eller majoritetsbakgrunn. Han ser også at mange barnevernsarbeidere ser ut til å essensialisere kultur og etnisitet, og mener at dette byr på flere utfordringer. Den fargeblinde tilnærmingen gjør at man står i fare for å overse spesielle behov familien kan ha, og man tar for gitt at den forståelse og de løsninger man bruker på majoritetsklinter også vil være de beste for den etniske minoritetsfamilien. Det er en tilnærming som legger opp til assimilering og som kan virke undertrykkende. Essensialisering av kultur fører på sin side til at klientfamiliene blir representanter for en etnisk kategori, og ikke for seg selv.

3.3.3 Oppsummering

Det er relativt lite forskning på minoritetsbarn som plasseres i fosterhjem. Det blir spennende å se om forskningsprosjektet Fosterhjem for barns behov får frem funn på dette området. Bufdir er foreslått som overordnet fagorgan på barnevernsområdet, både det kommunale og statlige nivået, og det kan gjøre at forskning på barnevernsområdet generelt intensiveres.

4 Metode

4.1 Forståelse og forforståelse

Som ansatt i barnevernet mer eller mindre siden 1996 tar jeg, i arbeidet med denne masteroppgaven, med meg en forforståelse av den virkelighet som fosterhjemmene hver eneste dag står i. Jeg har god kunnskap av hva oppgaven som fosterhjem innebærer: Jeg har tidligere veiledet fosterhjem; jeg har vært tilsynsfører for barn i fosterhjem; og jeg har utredet barn i fosterhjem. Likevel er det ikke mulig for meg å ha full innsikt i hva fosterhjemmene står i, før jeg stiller meg på sidelinjen og forsøker å nullstille meg. Men, det er kanskje umulig.

Min bakgrunn fra arbeid i barnevernet og med fosterhjem farger både hva jeg leter etter og hvordan jeg forstår funnene mine. Den seleksjonen jeg gjør, gjør jeg med bakgrunn i hvem jeg er. Dersom andre personer hadde undersøkt det samme som meg og kommet frem til samme resultat, ville det tydet på høy grad av reliabilitet. (Johannessen et al. 2010, side 39 f.) En måte å teste dette på hadde for eksempel vært å gjenta undersøkelsen med de samme intervjupersonene med to-tre ukers mellomrom. Hvis de hadde sagt det samme, hadde det også vært tegn på høy reliabilitet.

4.2 Metodevalg

Mine forskningsspørsmål starter alle med «hvordan ...», og fordrer svar som forteller om og beskriver fosterhjemmenes egenopplevelse. Med utgangspunkt i samfunnsvitenskapelig metode, som dreier seg om hvordan man går frem for å få informasjon om den sosiale virkelighet, hvordan informasjonen skal analyseres og hva informasjonen kan fortelle om samfunnsmessige forhold og prosesser (Johannessen et al. 2010, side 29) har mine samtaleintervju kartlagt fosterhjemmenes tanker med utgangspunkt i mine forskningsspørsmål. Intervjumetoden er også inspirert av fenomenologisk metode. Fenomenologi kan beskrives som det å beskrive det gitte så presist og fullstendig som mulig. (Kvale og Brinkmann 2009, side 46) Videre er fenomenologi det «å forstå sosiale fenomener ut fra aktørenes egne perspektiver og beskrive verden slik den oppleves av informantene, ut fra den forståelse at den virkelige virkeligheten er den mennesker oppfatter» (Kvale og Brinkmann 2009, side 45).

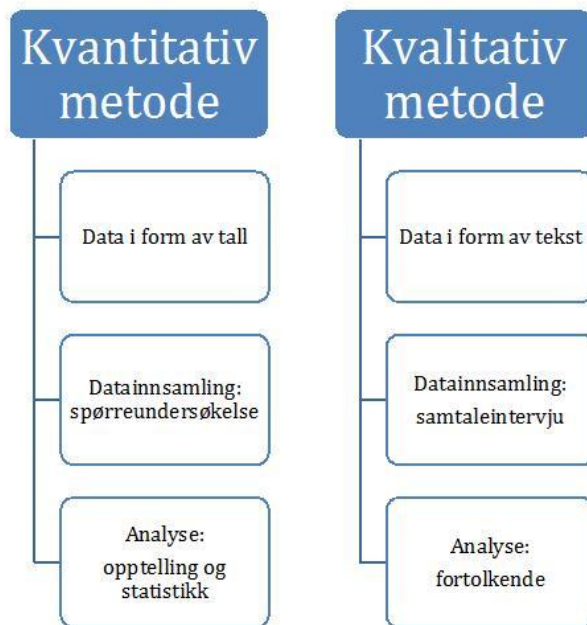
•••••

•••••

•••••

Både egen arbeidserfaring, tidligere og nåværende kollegers arbeidserfaring og funn fra forskning danner grunnlag for mine forskningsspørsmål. Fordi jeg ønsker å vite noe om et tema som det ikke er gitt noe svar på tidligere, er det viktig at forskningsspørsmålene er presise nok til å gi meg retning underveis i prosjektet. Spissing av temaet i prosjektet bidrar til å konkretisere mine forskningsspørsmål enda tydeligere. I tillegg er det viktig at forskningsspørsmålene ikke er for vide, slik at jeg avgrenser hva jeg ser etter.

Jeg trenger data for å besvare forskningsspørsmålene og for å skaffe meg kunnskap om hvordan norske fosterhjem ivaretar minoritetsetniske fosterbarns rettigheter. Jeg kunne ha valgt en litteraturstudie, men med lite forskningskunnskap på området var det uaktuelt. Jeg valgte å foreta innhenting av data selv. Det finnes kvalitative og kvantitative metoder for innhenting av data, som vist i Figur

Figur 5 Kvalitativ og kvantitativ metode

5, som gir henholdsvis kvalitative og kvantitative data. Min fremgangsmåte har vært å bruke begge metodene; først en spørreundersøkelse og så samtaleintervju. Min fremgangsmåte i studien kan skisseres som følger:

- (a) Jeg har utarbeidet forskningsspørsmål,
- (b) deretter har jeg samlet inn data gjennom spørreundersøkelse og samtaleintervju
- (c) for deretter å analysere og tolke dataene for å få innsikt i fosterhjemmenes livsverden, holdninger og utfordringer for
- (d) å bidra med ny kunnskap

Etter å ha gjennomført en spørreundersøkelse og åtte samtaleintervju, har jeg data om fosterhjemmenes opplevde virkelighet og hvordan de forstår sin sosiale verden og sitt oppdrag

•••••

•••••

•••••

som fosterhjem. Spørreundersøkelsen danner et «bakteppe» for studien min, fordi det primært er myke data jeg er fokusert på og interessert i. Med myke data i denne sammenheng, tenker jeg på samtaleintervjuene med fosterhjemmene, hvor de forteller sin egenopplevelse av å være fosterhjem for et barn med annen etnisk bakgrunn enn dem selv; fosterhjemmenes erfaring etter å ha gått på kurs og fått veiledning; og fosterhjemmenes erfaring med og tanker om samarbeid med barneverntjenesten.

4.2.1 Reliabilitet og validitet

Reliabilitet

En kan sette spørsmålstegn ved hvor pålitelig intervjueren er, både når han stiller spørsmål og når svarene fra samtaleintervjuet blir transkribert (Kvale og Brinkmann 2009, side 118 og 192). Videre brukes begrepet «reliabilitet» om hvor pålitelige resultatene er, og om hvorvidt resultatet kan reproduseres på et annet tidspunkt av en annen forsker, med samme resultat (Kvale og Brinkmann 2009, side 250). Ulike ordvalg, ulike kroppsholdninger mv. kan gi ulike svar. Det er altså ønskelig med høy grad av reliabilitet for å motvirke subjektivitet i resultatene, samtidig som for sterkt fokus på reliabilitet kan virke mot sin hensikt, og gi kjedelige og lite kreative funn.

Det vil alltid være forbundet med en viss fare å generalisere funn som kanskje ikke er representative for gruppen det representerer. Utvalget som jeg har intervjuet, består av frivillige personer som selv meldte seg. Hva vet jeg om de åtte personene? Er det de som er mest kritisk til fosterhjemsarbeid som meldte seg? Eller de som er mest ivrig? Er det de yngre som melder seg, fremfor de eldre? Utvalget på åtte personer er ikke et tilfeldig utvalg; jeg har imidlertid intervjuet åtte personer som kan fortelle sin historie om å være fosterhjem for minoritetsbarn. Resultater fra spørreundersøkelsen og samtaleintervjuene kan gi et *skjevt* bilde av virkeligheten. Mitt utvalg av intervjupersoner kan kalles et hensiktsmessig utvalg, da det er et utvalg som er hensiktsmessig for det jeg skal undersøke (Johannessen et al. 2010, side 107). Men det er også et strategisk utvalg, da utvalget tilfredsstillende kravene til den målgruppen som skal delta i undersøkelsen, jamfør Figur 6 (Johannessen et al. 2010, side 106).

Jeg valgte å intervjuer fosterforeldre fra store deler av landet, og valgte derfor å intervjuer over telefon. På grunn av manglende opptaksmuligheter valgte jeg å skrive ned mens jeg intervjuet. Å fikser et samtaleintervju på papir mens det foregår, er utfordrende. Intervjuet blir ikke

ordrett skrevet ned, og pauser og nølinger blir ikke notert. Jeg får dessverre ikke med meg intervjupersonenes mimikk og kroppsspråk, men på den annen side ødelegger ikke dårlig kjemi som skulle være mellom intervjupersonen og meg, intervjuet. Det som kom med mens jeg satt og skrev ned under intervjuene, er imidlertid en direkte abstraksjon av fosterhjemmets svar.

Før samtaleintervjuene laget jeg med en liste med de ord jeg visste ville bli repetert, og laget forkortelser for disse. For eksempel «bv» for barnevern, «fh» for fosterhjem, «fhtj» for fosterhjemstjenesten mv. I de tilfeller jeg ikke fikk ordentlig med meg hva som ble sagt stoppet jeg opp og spurte opp igjen. Umiddelbart etter samtaleintervjuet satte jeg meg ned og skrev fullstendige setninger. På denne måten var det noe som gikk tapt. På den annen side fikk jeg med meg hovedinnholdet i samtaleintervjuet. I de tilfeller jeg ble usikker på om jeg hadde forstått hva som ble sagt, sendte jeg personen som ble intervjuet teksten, slik at vedkommende kunne forklare meg. Dette gjorde jeg ved to av samtaleintervjuene.

I forbindelse med en prosjektoppgave under et tidligere studium gjorde jeg også intervjuer med personer.⁷⁷ Disse intervjuene ble alle tatt opp på bånd og transskribert i etterkant. Sammenlignet med intervjuene i forbindelse med dette prosjektet, ser jeg at jeg nå har mindre transskribert tekst enn forrige gang. Kanskje er det avstanden mellom intervjupersonene og meg som gjorde dette, det manglende kroppsspråket, eller kanskje telefonintervjuene gjorde at intervjupersonene kom raskere til kjernen av sitt svar. Jeg sitter i hvert fall igjen med en følelse at telefonintervju var en effektiv måte å intervju på, og de aller fleste samtaleintervjuene tok cirka en time.

Validitet

Validitet handler om kvaliteten på et forskningsarbeid, og innenfor samfunnsvitenskap handler validitet om hvorvidt en metode er egnet til å undersøke det en skal undersøke (Kvale og Brinkmann 2009, side 250). Videre kan validitet handle om hvor godt og relevant dataene representerer det en skal undersøke (Johannessen et al. 2010, side 69).

⁷⁷ «Språket må være der hvor menneskene er» - språket i samspillet mellom innvandrerklinter med marginale norskkunnskaper og barnevernarbeidere ved et barnevernsenter i Oslo.» Prosjektoppgave våren 2005 ved Senter for flerkulturelt og internasjonalt arbeid, Høgskolen i Oslo.

Validitet handler også om objektivitet i forskningen, og Kvale hevder at validitet preger alle faser ved en undersøkelse (Kvale og Brinkmann 2009, side 246). Han skisserer syv stadier for valideringen, og mener at validering bør foregå som en rød tråd og fungere som en slags internkontroll av undersøkelsen. Han mener derfor:

- Validering er å kontrollere, herunder undersøke feilkilder, ha et kritisk syn på fortolkninger og være djevelens advokat på egne funn (Kvale og Brinkmann 2009, side 254).
- Validering er å stille spørsmål, herunder om funnet forteller sannheten, om funnet er sant og også hvilken sannhet forteller funnet oss (Kvale og Brinkmann 2009, side 256).
- Validering er å teoretisere, som betyr å generere teoretiske spørsmål om naturen ved det som undersøkes (Kvale og Brinkmann 2009, side 257).

4.3 Spørreundersøkelse

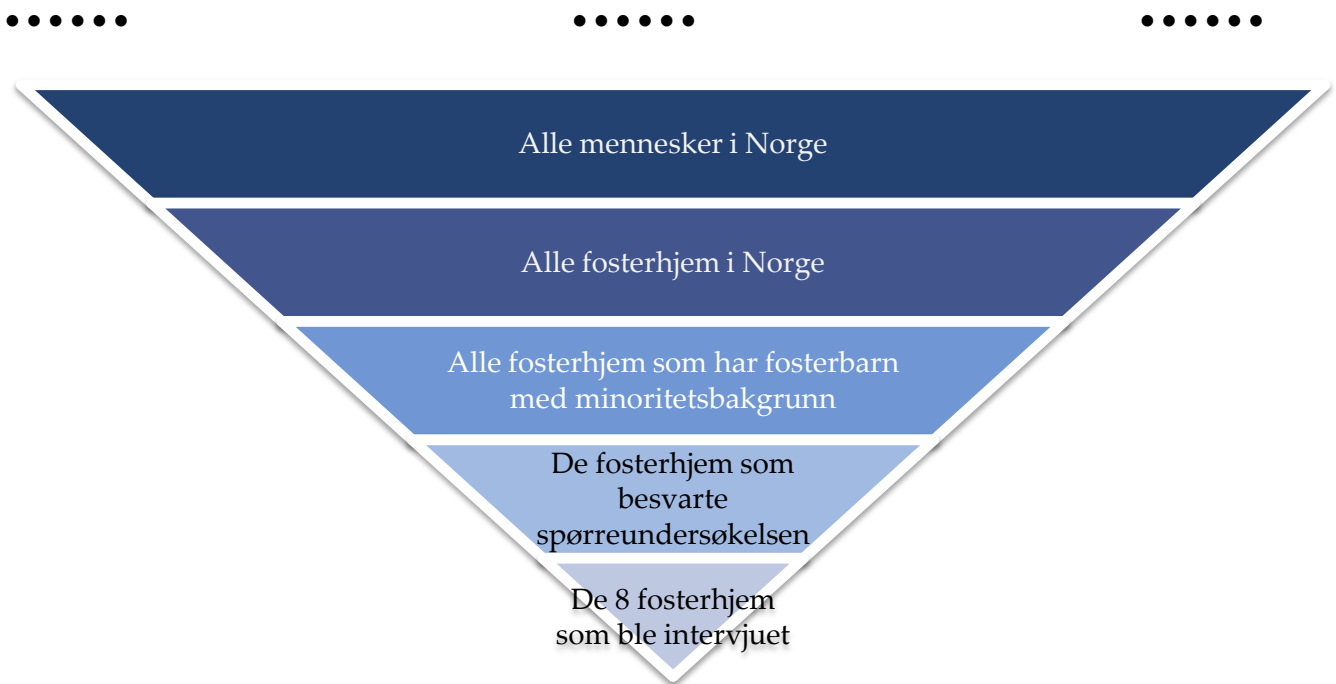
Bruk av spørreundersøkelser gjennom standardiserte skjema, er en anerkjent måte å få tilgang til store data på. Med faste spørsmål og svaralternativer er det raskt å se likheter og variasjoner i utvalget (Johannessen et al. 2010, side 259). Videre gir det en mulighet for å kunne generalisere relativt raskt. Generalisering handler om at man konkluderer med at funnene i utvalget også gjelder for den gruppen utvalget representerer. Utvalget må derfor være representativt for den gruppen utvalget representerer.

For at mitt utvalg skulle være mest mulig representativt, henvendte jeg meg til blant annet Norsk Fosterhjemsforening, hvor jeg fikk inn en annonse⁷⁸ i deres medlemsblad Fosterhjemskontakt⁷⁹ 3/2012; jeg sendte forespørsel til barneverntjenestene i de største byene i Norge⁸⁰; og jeg sendte forespørsel til ti av Bufetats fosterhjemstjenester og Oslo kommunes fosterhjemstjeneste. Det var i all hovedsak fosterhjemmene selv som sendte meg en e-post og meldte sin interesse, da særlig gjennom annonsen i Fosterhjemskontakt. Jeg satt til slutt igjen med 99 navn, hvor alle fikk tilsendt spørreundersøkelsen 10. august 2012. Videre la jeg ut en lenke på fosterhjemsgrupper på Facebook og min egen Facebook-profil. 49 respondenter hadde besvart undersøkelsen da svarfristen gikk ut 10. september 2012.

⁷⁸ Se vedlegg 9.1 på side 128

⁷⁹ Norsk fosterhjemsforenings medlemsblad

⁸⁰ Oslo, Bergen, Stavanger, Kristiansand, Trondheim, Drammen og Tromsø.

Figur 6 Utvalg for samtaleintervju

Min måte å lage et utvalg på, krever noe forklaring. Ved kvantitative undersøkelser trekkes det ofte et tilfeldig utvalg, som representerer den populasjonen det er trukket fra. Populasjonen for mitt utvalg er «alle fosterhjem som har fosterbarn med minoritetsbakgrunn», som vist på Figur 6 (Johannessen et al. 2010, side 106). Utvalget som besvarte min spørreundersøkelse kan imidlertid ikke kalles for tilfeldig, da de selv har valgt å være med på undersøkelsen. De er derimot et strategisk utvalg, som betyr at jeg først har tenkt gjennom hvilken målgruppe som må delta for at jeg skal få samlet nødvendige data, for deretter å innhente personer fra målgruppen som skal delta i undersøkelsen. Alle personer har selv valgt å svare på undersøkelsen, da det er de som har tatt kontakt med meg.⁸¹

For å kunne gjennomføre spørreundersøkelsen søkte jeg om godkjenning fra Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste. Godkjenning ligger som vedlegg på side 141. Alle dataene fra spørreundersøkelsen ble slettet desember 2012.

Dataene fra spørreskjemaet har jeg oppsummert, sammen med spørsmålene. Oppsummeringen finnes på side 129 og fremover. Enkelte av dataene har jeg brukt i tolkingen

⁸¹ Jamfør også reliabilitet på side 68.

av funnene. Andre data har jeg brukt som en forberedelse til samtaleintervjuene og som grunnlag for å utarbeide intervjuguide.

4.4 Samtaleintervju

For å få videre innsikt i hvordan fosterhjem ivaretar fosterbarnets rettigheter brukte jeg kvalitativ forskningsmetode og samtaleintervju for å få innsikt i fosterhjemmenes livsverden. Å forske kvalitativt innebærer å forstå andres perspektiv, og retter gjerne fokuset mot hverdagshandlinger. Den kvalitative metoden gjør at en kommer nært innpå et menneskes daglige livsverden, og en kan få fram detaljer om hva som skjer; hvorfor og hvordan.

Av totalt 49 besvarelser på spørreundersøkelsen var det elleve som sa ja til å utdype sine svar i et samtaleintervju. Jeg kontaktet alle, og av disse var det syv som til slutt ønsket å bli intervjuet. Da det blant annet ikke var noe fosterhjem fra Sørlandet blant de syv, valgte jeg å legge ut en forespørsel på Facebook-siden til Norsk Fosterhjemsforening Agder. Jeg fikk kontakt med et fosterhjem, som jeg gjennomførte et samtaleintervju med. Jeg satt til slutt igjen med åtte intervjupersoner, hvorav syv kvinner (fostermødre) og en mann (fosterfar), og alle disse inngår i datagrunnlaget i oppgaven.

Under samtaleintervjuene tok jeg særskilt for meg:⁸²

- motivasjon for å bli fosterhjem
- hvordan det kommende fosterbarnet ble presentert for fosterfamilien
- barneverntjenestens tanker om hvordan fosterbarnet skulle ivaretas
- hvordan fosterhjemmene samarbeider med barnets opprinnelsesfamilie
- hvordan fosterhjemmene ivaretar barnets kulturelle⁸³ bakgrunn

Jeg ønsket at samtaleintervjuene skulle oppfattes som uformelle, men likevel styrt av mine forskningsspørsmål og min intervjuguide. Jeg utarbeidet en intervjuguide bestående av en liste med ulike temaer. Temaene ble utarbeidet ut fra forskningsspørsmålene som undersøkelsen skulle belyse, og i noe grad bestemt ut fra resultatene fra spørreundersøkelsen. Intervjuguider kan være mer eller mindre strukturerte. I denne studien gjennomførte jeg semi-strukturerte

⁸² Se ev. hele intervjuguiden på side 143.

⁸³ Herunder også barnets etniske, religiøse og språklige bakgrunn.

•••••

•••••

•••••

samtaleintervjuer med relativt stor grad av strukturering fordi dette sikrer sammenlignbart datamateriale som gjør det lettere å analysere materialet på tvers av de ulike tilfellene.

Den semi-strukturerte formen på samtaleintervjuene gjorde det mulig å utdype ulike temaer i ulik grad i de ulike samtaleintervjuene og å ta opp nye temaer som ble brakt opp av informantene i løpet av samtaleintervjuet. Jeg, som forsker, har mer makt til å bestemme hvilke vendinger samtaleintervjuet skal ta, enn i en ordinær samtale. Jeg ønsket at intervjupersonene skulle snakke uten for mange spørsmål fra min side, slik at de kunne styre inn på de områdene de følte var riktig for dem. Jeg sendte imidlertid alle intervjupersonene en oversikt over hva jeg ønsket å snakke med dem om på forhånd, mest for at de skulle være forberedt og fokusert. Jeg ønsket ikke de «riktige» svarene, men de «ekte» svarene.

De transkriberte tekstene fra mine åtte samtaleintervju utgjør mine kvalitative data. Jeg har lest alle samtaleintervjuene flere ganger for å danne meg et helhetsinntrykk av materialet. Deretter har jeg sortert utsagnene, slik at utsagn med samme eller lignende meningsinnhold er blitt plassert i samme gruppe. Dette er en prosess som krever stadig revurdering, inntil alle de meningsbærende utsagnene er plassert i «riktig» gruppe. Denne måten å jobbe med data på, og som også kalles induktiv metode, innebærer et åpent forhold til datamaterialet og til de eventuelle funn som ligger i dataene. Inndelingen som jeg senere presenterer i funn-kapitlet har «vokst frem av stoffet selv».

4.4.1 Det kvalitative forskningsintervjuet

Et kvalitativt forskningsintervju gir ny kunnskap – på samme måte som innhenting av kvantitative data – så lenge innhenting er gjort på en metodisk og etisk riktig måte. Kvale påpeker at et kvalitativt forskningsintervju ligger nært opp til en dagligdags samtale, men med et profesjonelt blikk på samtalen gjennom særegen teknikk og tilnærming (Kvale og Brinkmann 2009, side 47). Han påpeker at et kvalitativt forskningsintervju gjerne er semi-strukturert, slik at det verken er en åpen samtale eller et spørreskjemaintervju. En godt utarbeidet intervjuguide er gjerne grunnlag for samtalen; temabasert og med forslag til spørsmål.

Et kvalitativt forskningsintervju er en kunst som krever metodisk kunnskap, mental tilstedeværelse og god kunnskap om temaet som er i fokus.

Det finnes en rekke innvendinger mot kvalitative intervju, både til gjennomføringen av intervjuene, til analyse av slike intervju, og sist, og ikke minst, til validering og generalisering. Kvale gjengir ti standardinnvendinger mot slike intervju (Kvale og Brinkmann 2009, side 179). Blant noen av innvendingene er blant annet at intervjuet ikke er vitenskapelig, ikke er objektivt, ikke er troverdig, ikke anvender gyldig metode mv. Under arbeidet med oppgaven har jeg vært disse innvendingene bevisst.

Jeg tenker at mine 8 intervjupersoner sitter med erfaring, kunnskap og holdninger som er nyttig å få oversikt over. Jeg tenker at jeg har vært bevisst å ikke stille ledende spørsmål, men stille åpne spørsmål som kan romme svar uten noen form for styring fra min side. Jeg kan imidlertid tenke meg at enkelte av mine oppfølgingsspørsmål kan ha inneholdt tegn på overraskelse eller noe jeg har stuset over. Jeg tror likevel ikke, at disse oppfølgingsspørsmålene ødela eller stoppet noen av intervjuene, da jeg var opptatt av å stille åpne spørsmål og hvor jeg også i stor grad brukte de samme ordene og begrepene som fosterhjemmene.

4.5 *Barnets stemme*

Barnekonvensjonens artikkel 12 sier at et barn, som er i stand til å danne seg egne synspunkter, skal garanteres retten til å gi uttrykk for disse synspunktene i alle forhold som vedrører barnet, og barnets synspunkter skal tillegges vekt i samsvar med dets alder og modenhet.

Jeg har ikke intervjuet fosterbarn i forbindelse med denne oppgaven. Barnas stemme er ikke hørt i min oppgave. Jeg har heller ikke spurt intervjupersonene direkte om hva deres fosterbarn tenker om hvordan deres rettigheter blir ivaretatt i fosterhjemmet, men intervjupersonene har ved enkelttilfeller selv fortalt hvordan fosterbarnet har tenkt og/eller følt i ulike situasjoner.

I min studie er fosterhjemmets livsverden i fokus. Jeg hadde som mål å belyse fosterhjemmenes ivaretagelse av fosterbarns rettigheter, og ikke hva fosterbarn selv opplevde. Hvis jeg skulle ha intervjuet fosterbarna også, særlig om hva de tenker om rettigheter etter barnekonvensjonen og spesielt om hvordan fosterhjemmet ivaretar deres kulturelle bakgrunn, ser jeg imidlertid de begrensninger som ligger med hensyn til å innhente samtykke fra barnas foreldre/verge. Videre ville jeg synes det som vanskelig å skulle ha intervju over telefon med

•••••

•••••

•••••

barn og unge; samt å skulle forholde meg til barn som var for små til å uttale seg eller barn som selv ikke ville ønske å uttale seg.

5 Funn og analyse

For å presentere funnene i mine intervju med fosterhjemmene tar jeg utgangspunkt i problemstillingen, herunder forskningsspørsmålene jeg har stilt under problemstillingen. Jeg har valgt å ikke presentere funn fra hvert av de åtte fosterhjemmene, da det vil være vanskelig å anonymisere hjemmene. At fosterhjemmene ikke kan identifiseres ser jeg på som særdeles viktig, og det ville også vært et tillitsbrudd mellom fosterhjemmet og meg, dersom deres uttalelser hadde blitt offentliggjort.

Sitat fra samtaleintervjuene er kursivert og rykket inn for at de skal få sin rettmessige plass i fremstillingen. Noen steder er det satt inn to eksempler etter hverandre; disse er adskilt med et noe større mellomrom enn et ordinært linjeskift. Når det er satt inn to eksempler, er det gjerne for å vise spennet i svarene på det enkelte punkt.

Jeg har, i den grad spørsmålene er sammenfallende, sammenlignet funn fra Fosterhjemsundersøkelsen 2010 med funn fra min spørreundersøkelse (Synovate 2011).

5.1 Forutsetninger for å bli fosterhjem

Jeg har ikke funnet litteratur fra forskning om hva som motiverer fosterhjemmene for å bli fosterhjem. I NOVAs kunnskapsstatusen fra 2010 (Backe-Hansen, Egelund og Havik 2010) er heller ikke motivasjon for fosterhjemsoppdraget tatt med som tema. Fosterhjemsundersøkelsen 2010 kartla imidlertid motivasjonsfaktorer for å velge å påta seg oppdrag som fosterhjem (Synovate 2011, side 37). Følgende fem utsagn skåret høyest:

- Ønsket om å hjelpe noen som trenger det
- Tanken om at fosterbarn ville berike familien
- Ønsket å gjøre noe nyttig for samfunnet
- Ønsket om å få et barn til i hjemmet
- Tanken om at det kan være positivt for egne barn

Da jeg intervjuet fosterhjemmene ga jeg dem ingen alternativer som fosterhjemsundersøkelsen viser over. Mine funn er derfor preget av hva fosterhjemmene uttrykte under intervjuet. Utsagn med ord som «berike», «gjøre noe nyttig» og «kan være noe positivt» er, etter min vurdering, i mindre grad ord som fremkommer under intervju, enn svar som velges når man kan krysse av

for allerede definerte utsagn i en undersøkelse. Mine intervjupersoners utsagn har et muntlig språk, med preg av historier, glimt og/eller tilbakeblikk.

For noen av mine intervjupersoner har det tatt tid fra første gang de tenkte tanken om å bli fosterhjem, til de fikk barn plassert. Alderen til egne barn kan være én grunn til at det tar tid.

Vi var på informasjonsmøte hos Bufetat for lenge siden, men skjønnte at vi ikke kunne være fosterhjem før våre egne barn ble større.

Da jeg i 2005 til 2007 selv var med og rekrutterte fosterhjem, husker jeg at flere av de fosterhjemmene jeg rekrutterte, fortalte om en prosess som hadde tatt flere år: Det å bli fosterhjem var noe de hadde tenkt på en stund, og det var gjerne en tilfeldighet at det var «nå» de hadde kontakt fosterhjemstjenesten.

For flere av fosterhjemmene som jeg intervjuet i forbindelse med denne oppgaven, har ønsket om å bli fosterhjem modnet over tid, og flere fosterhjem forteller at det å bli fosterhjem var en felles avgjørelse. Dette er sammenfallende med Fosterhjemsundersøkelsen 2010 (Synovate 2011, side 33). Når jeg går gjennom intervjuene, er det et tydelig «vi» om akkurat dette punktet.

Vi har tenkt at vi skulle bli fosterhjem siden 2006. De første tankene om dette, var forresten der allerede for 14-15 år siden. Jeg vet ikke hva som gjorde at vi bestemte oss for det i 2006.

For andre er motivasjonen kommet av at noen i familien har hatt behov for å plasseres ut av hjemmet.

Motivasjon for å bli fosterhjem har vi hatt siden nevøen min skulle plasseres, han var i avlastning hos oss.

5.1.1 Å være egnet som fosterhjem

Som presentert i denne oppgaven på side 55 er PRIDE et rekrutterings- og opplæringsverktøy. Det betyr at det ikke er alle som går på et PRIDE-kurs som blir anbefalt som fosterhjem. Noen blir imidlertid funnet egnet som fosterhjem allerede under PRIDE-kurset.

Noen blir fosterhjem ved en tilfeldighet. Noen barneverntjenester og fosterhjemstjenester⁸⁴ bruker annonser i lokalaviser og på internett⁸⁵, for å rekruttere nye fosterhjem. Disse annonsene beskriver barna med veldig få ord, og som vi ser av de vedlagte annonsene, står det ingen ting om at det skal tas hensyn til barnas kultur. Likevel er det beskrivelser som «treffer» fosterhjemmene. Da jeg selv var med å rekruttere fosterhjem, fortalte flere om en prosess som hadde tatt flere år; At det å bli fosterhjem var noe de hadde tenkt på en stund, men at det gjerne var tilfeldig at det var «nå» de hadde kontakt fosterhjemstjenesten, og ofte var det en annonse som traff dem.

Det er tre år siden vi ... det var like over jul. Det gikk veldig fort. Vi hadde snakket litt om det. Ikke veldig seriøst. Det stod en annonse i avisen en dag. Jeg vet ikke hva som gjorde det, men ... Det stod et nummer som vi ringte dagen etter. Det var en annonse fra barneverntjenesten. Vi var ikke på PRIDE-kurs. Vi ble godkjent av barneverntjenesten som plasserte gutten, og så var barneverntjenesten i kommunen her også.

Etter min erfaring har personer med et sterkt og brennende ønske om å bidra i fosterhjemsarbeid, et håp om å komme i gang raskt. Det vil si at de har et ønske om at et eventuelt fosterbarn kommer raskt etter opplæring og godkjenning. Dette bekreftes også av mine intervjupersoner.

Vi gikk på PRIDE-kurs i 2005, mest kona som hadde lyst til det å få fosterbarn, jeg syns det hørtes greit ut. PRIDE-kurset syns jeg var greit. Det tok lang tid etter kurset før vi fikk noen forespørsel.

For enkelte kan det likevel ta lang tid før de får fosterbarn. Hos noen fosterhjem er det alderen til egne barn som gjør at det ikke passer å bli fosterhjem «akkurat nå».

Det passet aldri med fosterbarn på grunn av alderen til våre egne tre barn, som alle er født innenfor en 5-årsperiode. Da den yngste var blitt 18 år, kom den første plasseringen.

⁸⁴ Barneverntjenesten er kommunal og fosterhjemstjenesten er del av Bufetats virksomhet.

⁸⁵ Se eksempler på annonser på side 149

Andre blir derimot fosterhjem allerede mens de går på PRIDE grunnkurs.

Mens vi gikk på PRIDE-kurs i 2008 ble det behov for at en ungdom måtte flytte inn. Han bodde allerede i et fosterhjem, hvor det ble brudd. Han bodde ett år. Det var nyttig og lærerikt. Han var heller ikke etnisk norsk.

Det tar altså ulik lang tid før et barn flytter inn i et fosterhjem. Et fosterhjem skal ivareta et barns sosiale, psykiske, kognitive og materielle behov, og det finnes fosterhjem som er godt skikket til å være fosterhjem generelt, men hvor det tar lang tid å finne det «riktige fosterhjemmet» til det «riktige barnet». Denne prosessen kalles på fagspråket for matching, Sinclair og Wilson (i Backe-Hansen, Egelund og Havik 2010, side 65) har, etter intervju med fosterbarn, fosterbarns foreldre og fosterhjem definert tre elementer som alle må være til stede for at matching skal være en suksess:

- at barnet er motivert for å være i fosterhjem og at det får si sin mening
- et fosterhjem som viser varme, utholdenhet og evnen til å sette grenser
- relasjonen mellom disse

Matching vil også handle om at saksbehandleren i fosterhjemstjenesten vurderer at fosterhjemmet har verdier og normer, som er sammenfallende med målet for fosterhjemsordningen. Ifølge BLD (2013, side 68) skal fosterhjem gi den grunnleggende trygghet, stabilitet, omsorg og utvikling som fosterbarnet har behov for. Forut for dette, må en saksbehandler i den kommunale barneverntjenesten ha utredet barnet og dets behov og formidlet dette til Bufetats fosterhjemstjeneste. Fosterhjemstjenesten vurderer fosterhjemmet og må vurdere om fosterhjemmet kan ivareta barnets behov. Det er med andre ord mange mennesker inne og vurderer på de ulike nivåene, og på de ulike nivåene eksisterer det sannsynligvis ulik grad av lojalitet til hverandres vurderinger.

Selv om det for enkelte av mine intervjupersoner har vært tøffe tider med fosterbarn i huset, er det ingen som mener at det har vært en dårlig match mellom fosterbarn og fosterhjem. Men utfordringer kunne flere av dem fortelle om.

Vi var blitt skremt av rusproblematikken på den første plasseringen. Vi fikk avklart at det ikke var rus hos de nye barna. Vi orket ikke mer rusplassering. En må holde beina på jorda

og kjenne på egne begrensninger. En må sette grenser for seg selv. Ingen andre som gjør det.

5.1.2 Motivasjon for å ta imot et minoritetsetnisk barn

Samtlige respondenter i spørreundersøkelsen svarte, at barnets etnisk bakgrunn ikke hadde noen betydning. Dette var noe jeg spurte mer om under intervjuet. Ingen av fosterhjemmene, verken i spørreundersøkelsen eller blant intervjupersonene, hadde tenkt at de skulle spesielt være fosterhjem for barn med minoritetsbakgrunn.

Vi hadde ingen tanker om vi ville ha barn med annen etnisk bakgrunn eller ikke. Det var ikke viktig for oss hvor et fosterbarn var fra. Vi hadde ingen preferanser på at vi ville ha et norsk barn. Det ble litt glemt også kanskje.

Etter min erfaring, er det vanlig at spørsmålet om hvilke(t) barn fosterhjemmet selv tenker de kan være et godt fosterhjem for, kommer opp under PRIDE-kurset. De som ikke går PRIDE-kurs får derfor «presentert» spørsmålet samtidig som de får barnet beskrevet. Refleksjon rundt hvilke barn man selv tenker man kan ha god omsorg for, kan være en viktig suksessfaktor.

Vi hadde egentlig ikke noe ... før vi snakket om dette med barneverntjenesten ... hadde vi ikke snakket om etnisk norsk eller ikke. Når det gjelder barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk, er vi forberedt på at de barna kommer med en annerledes måte å tenke på. At de ... at de tenker annerledes. Religion for eksempel. Og at de har annen mat.

For noen fosterhjem er ikke hvilket barn de får av betydning, forstått som at de ser fosterhjemsoppgaven som en måte å hjelpe noen som trenger det. Dette samsvarer med funn fra en undersøkelse blant fosterhjem i 2010 (Synovate 2011, side 37).

Jeg er spesialsykepleier og har jobbet med barn med diagnoser. Vi sa at vi kunne ta et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk og særskilte diagnoser.

5.1.3 *Hva ble sagt om å ivareta barnets kultur ved plassering*

Når fosterhjem har avsluttet PRIDE-kurset, skriver kurslederne en PRIDE-rapport som sammenfatter fosterhjemmets evne til samarbeid og til å benytte seg av det de har lært. De gjør også en anbefaling av om fosterhjemmet er skikket til oppgaven som fosterhjem, men det er ingen godkjenning av hjemmet som fosterhjem. PRIDE-rapporten gir imidlertid ikke god nok informasjon om hvilke barn fosterhjemmet kan ta imot. Det at fosterforeldrene har de nødvendige kvalifikasjoner til å make omsorgsoppgavene for ett barn, behøver ikke nødvendigvis bety at de har de nødvendige kvalifikasjoner for et annet barn med andre omsorgsbehov. Rapporten kan imidlertid, etter min erfaring, si noe om hvilke barn fosterhjemmet vil ha utfordringer med å gi god nok omsorg til.

Det må altså foretas en individuell vurdering av om et fosterhjem har de nødvendige kvalifikasjoner for et aktuelt barns behov.

Ved plassering av et aktuelt barn i fosterhjem skal barneverntjenesten i den kommunen som fosterhjemmet ligger, alltid foreta en vurdering med utgangspunkt i barnets beste⁸⁶:

- De skal videre gjøre en individuell vurdering av om fosterforeldrene har de nødvendige forutsetninger for å ivareta det enkelte barns egenart og behov for omsorg og opplæring i et stabilt miljø.⁸⁷
- De skal vurdere om fosterforeldrene har de nødvendige forutsetninger for å løse oppfostringsoppgavene i samsvar med de forutsetninger som er lagt til grunn om oppholdes varighet.⁸⁸
- De skal vurdere om fosterhjemmet har de kvalifikasjoner som trengs for å gi barnet god og tilstrekkelig omsorg og at «de har særlig evne til å gi barn et trygt og godt hjem», herunder at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse og at det skal tas hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

⁸⁶ Jamfør barnevernloven § 4-1

⁸⁷ Jamfør barnevernloven § 4-15 første ledd

⁸⁸ Jamfør barnevernloven § 4-15 første ledd

En slik vurdering innebærer, slik jeg ser det, at fosterhjemmet får god informasjon om barnet, at fosterhjemmet utfordres til å reflektere omkring de eventuelle omsorgsoppgavene plasseringen vil innebære, og at barneverntjenesten eller fosterhjemstjenesten foretar en god vurdering av om fosterhjemmet og fosterbarnet er en god match. I 2010 svarte 29 prosent av fosterforeldrene at manglende informasjon om barnets oppvekst var blant de største utfordringene med å være fosterforeldre (BLD 2013, side 69).

Som vi ser av annonsene på side 149 er informasjonen om barnet noe knapp, og vedrørende ivaretagelse av fosterbarnets kultur er det ingen ting. Informasjon om at barnet er muslimsk, kan neppe sies å være tilstrekkelig informasjon for å ivareta barnets kulturelle bakgrunn.

Det ble ikke sagt noe om hvordan vi som fosterhjem skulle ivareta barnets etnisitet og kultur. Barnet er muslimsk og skal ikke ha svinekjøtt. Utover det er det ikke noe vi tar hensyn til eller skal ivareta.

Ved omsorgsovertakelser⁸⁹ skal barneverntjenesten vedta en plan for barnets omsorgssituasjon. To år etter en omsorgsovertakelse er barneverntjenesten forpliktet⁹⁰ til å utarbeide en plan for barnets fremtidige omsorgssituasjon. Omsorgsplanen må ikke endres uten at forutsetningene for den er falt bort.

Da hun ble plassert, var barneverntjenesten åpen på at hun ikke kunne beholde alt av rutiner og regler som var da hun bodde hos foreldrene.

Det står ingen ting om hvordan vi skal opprettholde etnisitet og kultur i barnevernets omsorgsplan. Det står det ikke noen ting om. Står bare at han skal være i fosterhjem.

5.2 Å være fosterhjem

Fosterhjemsundersøkelsen 2010 viser at 66 prosent av fosterhjemmene som svarte, er fosterhjem for første gang, 16 prosent har hatt fosterbarn en gang før og 12 prosent har hatt to eller flere plasseringer (Synovate 2011, side 7).

⁸⁹ Jamfør barnevernloven § 4-12, jamfør barnevernloven § 4-14 bokstav a).

⁹⁰ Jamfør barnevernloven § 4-15 tredje ledd.

Flere av fosterhjemmene jeg intervjuet, hadde hatt flere fosterbarn.

Vi hadde ikke tenkt noe på å ta imot en ny plassering, men de ringte fra barnevernet etter et par måneder og spurte om vi kunne tenke oss en ny plassering. Vi tenkte oss om et par måneder. Vi fikk da samtidig vite om disse to barna, to brødre. Vi fikk vite at brødrene bodde i et annet fosterhjem i nærheten og dersom de kom til oss kunne de fortsette på samme skole.

5.2.1 PRIDE-opplæring i regi av Bufetat

I den tiden fra en enkeltperson eller et par henvender seg til fosterhjemstjenesten med ønsket om å bli fosterhjem, til et fosterbarn kan flytte inn i fosterhjemmet, skjer det en del andre aktiviteter⁹¹. Disse aktivitetene kan, som vi så i kapittel 5.1.1, ta ulik lang tid, avhengig av hvor raskt de ulike partene jobber. Med saksbehandlere i to kommunale barneverntjenester og Bufetat som skal inn i hjemmet for å besøke, lære opp, kvalitetssikre og godkjenne, kan prosessen, etter min erfaring, ta opptil ett år. Følgende aktiviteter er med i denne prosessen:

1. Utfylling av skjema for egenpresentasjon.
2. Samtale med fosterhjemsrådgiver.
3. Opplæring⁹².
4. Vurdering mot et spesielt barn/familien ønsker å være fosterfamilie for barnet.
5. Godkjenning som fosterfamilie for det spesielle barnet.
6. Bli mer kjent med barnet og familien til barnet/planlegge støttetiltak og oppfølging av fosterfamilien.

Punkt 3 over, PRIDE-opplæringen, er tidligere beskrevet på side 56. Ifølge e-post fra Bufdir⁹³ er det påbegynt en evaluering av PRIDE, som skal ferdigstilles i november 2013. Utsagn fra mine intervjupersoner kan være et tilskudd til denne evalueringen.

⁹¹ Ref. <http://www.fosterhjem.no/hvordan/>, sist lest 7.5.2013

⁹² Herunder PRIDE-opplæringen

⁹³ Se Bufdirs fulle svar i kapittel 9.6.4.

Flere av intervjupersonene forteller at PRIDE grunnkurs ikke gir noen informasjon om minoritetsbarn, eller hvordan de best mulig ivaretas. De forteller også, at det heller ikke er noe fokus på å forholde seg til foreldre med annen etnisitet, som ofte kommer fra kulturer med andre verdsett.

Det er ikke mye fokus på barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk på PRIDE-kurset. Jeg kan ikke huske at det var noe særlig om det. Men på samling 9 på PRIDE-kurset er det en runde med paneldebatt. Jeg var inne der nå på et kurs i november som debattant og der hadde alle debattantene erfaring med barn med annen etnisk bakgrunn. Det var både ungdom som var plassert som ikke var norske og alle fosterhjemmene hadde barn som ikke var norske.

PRIDE grunnkurs skal forberede fosterhjemmene til å ivareta fosterbarn med forskjellig bakgrunn og med ulike behov. Grunnkurset er ikke delt opp etter målgruppe og gir ikke tilpasset informasjon og opplæring avhengig av hvilke barn fosterhjemmet ønsker å være fosterhjem for. De spørsmål som fosterhjemmet eventuelt måtte stille under kurset, kan derfor gi svar som blir ulne og gir lite mening.

Vi spurte om det på PRIDE-kurset hva om det kommer en muslimsk jente eller gutt. Hva hvis vi får en gutt på 11 som er muslim, må mannen i familien kjøre hver fredag til moskeen? Bufetat sa på kurset at det er ulikt fra familie til familie. At det er veldig variabelt. At de barn som er i fosterhjem må møtes litt på halvveien. Det må jenkles og fires litt fra begge hold, og at det ikke er sikkert at barnet kan beholde alle sine ting som det kom til fosterhjemmet med.

5.2.2 Særskilt opplæring for å ivareta minoritetsetniske barn

PRIDE videreopplæringskurs nummer 5 er særlig utviklet for fosterhjem som har fosterbarn med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Som vi så i kapittel 3.2.2 er det ikke mange fosterhjem som har gått på kurset. Blant mine intervjupersoner var det ett hjem som hadde gått på kurset.

Vi gikk PRIDE-kurset for fosterhjem som har barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk i fjor høst. Kurset var ok. Det mest interessante var å snakke med andre fosterhjem. Den plasseringen vi har er ikke fra lokal barneverntjenesten, så de folka vi treffer er jo langt

•••••

•••••

•••••

unna fra. Vi hadde forventninger om å treffe andre fosterhjem som hadde noe å tilføre oss. Det ble helmaks. Vi var på hotell en helg og fikk mye tid med andre som var som oss. Viktig det.

Samme fosterhjem fortalte om sine erfaringer etter kurset.

Etter kurset har vi nok vært obs på at om han etterspør så bør vi legge til rette og kanskje trykke på litt. Det er dumt hvis han blir norsk også kanskje. Vi har prøvd litt, men han er ikke veldig mottakelig. Han har to brødre men snakker norsk med både dem og mor.

Det kan hende at et slikt kurs burde ha blitt tilbudt i forkant av plasseringen.

Det var flere av fosterhjemmene som ga uttrykk for at de kunne ønske å delta på PRIDE videreopplæringskurs nummer 5.

Vi har ikke gått PRIDE-kurs videreopplæringskurs om fosterbarn som har annen etnisk bakgrunn enn norsk. Men har veldig lyst til det.

Noen ganger er det barneverntjenestens økonomi som gjør at fosterhjemmene ikke kan delta på kurs.

Jeg har spurt barneverntjenesten om å få være med på kurset men fått avslag. De sier de ikke har midler.

Både Norsk fosterhjemsforening og Bufetat har samlinger med forskjellige temaer for fosterhjem. Disse var det flere av fosterhjemmene som uttrykte begeistring for og var veldig fornøyd med.

Også var det fosterhjemshelg for en måned siden med fokus på barn fra [land]. Vi fikk vite en del om hvordan man kan integrere barna i lokalmiljøet og hvordan høytidsdager kan bli en del av tradisjonene i familiene. Hos oss har vi ikke hatt noen spesiell oppfølging om det å ha et barn fra [land].

De fosterhjemshelgene er veldig ok. Da kan man snakke friere om hvordan det er å være fosterhjem. Nå snakker jeg om de helgene som Bufetat og fosterhjemsforeningen har

sammen, eller er de bare Bufetat som har det? Det er fast hver første helg i november hvert år. Det er 40-50 som er der.

5.2.3 Fosterhjemmets samarbeid med barneverntjenesten

I forarbeidene (BLD 2013, side 71) til de foreslåtte endringer i barnevernloven som ble lagt frem i statsråd 5. april 2013, skriver BLD at mange fosterfamilier opplever at de ikke blir tilstrekkelig ivare tatt av hjelpeapparatet. De viser blant annet til Fosterhjemsundersøkelsen 2010 som viser at 82 prosent av fosterforeldrene svarer at de er helt eller delvis enige i at de har et godt forhold til barneverntjenesten i kommunen. (Synovate 2011, side 42.) I samme undersøkelse er imidlertid bare 55 prosent av fosterhjemmene helt eller delvis enig i, at de får god oppfølging fra det offentlige støtteapparat. Videre er bare 36 prosent av fosterhjemmene helt eller delvis enig i, at de blir verdsatt av samfunnet for den innsatsen de gjør.

Flere av mine intervjupersoner fortalte også om en misnøye med oppfølgingen fra barneverntjenesten.

Konsulenten min i barneverntjenesten kan ikke svare. Hun jobber i [...] kommune. Jeg er ikke fornøyd. Kan vente i tre uker på en mail. Jeg har gitt opp. Jeg får alltid svar fra [navn på saksbehandler] i Bufetat. Rask altså.

Som nevnt i kapittel 3 er ansvaret for å følge opp og veilede fosterforeldrene delt mellom barneverntjenesten i kommunene og Bufetat (BLD 2013, side 72). Bufetats ansvar er å gi generell opplæring og veiledning generelt om det å være fosterforeldre⁹⁴, mens kommunens ansvar er å gi konkret opplæring og veiledning knyttet til det enkelte barn⁹⁵. Denne todelingen er ikke alltid presisert overfor fosterhjemmene, slik at fosterhjemmene ikke vet hvor de skal henvende seg når de har spørsmål eller utfordringer. Fra intervjuene sitter jeg igjen med et inntrykk fra enkelte fosterhjem om at de ikke har fått informasjon om hvilken instans som har ansvar for hva.

⁹⁴ Jamfør barnevernloven § 2-3

⁹⁵ Jamfør barnevernloven § 2-1

Bufetats rolle? Jeg har lurt på det jeg også. Jeg føler at jeg kommer bedre overens med Bufetat enn med barneverntjenesten. Jeg føler likevel at barneverntjenesten og Bufetat er mye enig med hverandre.

Det er også fosterhjem som er usikre på hvem de skal ringe til når de har spørsmål eller trenger veiledning.

Da jeg var på PRIDE-kurset for fosterhjem som har minoritetsbarn, fikk jeg litt info om både vårt og barnevernets ansvar. Men jeg lurere alltid på om det er barneverntjenesten i kommunen eller fosterhjemstjenesten i Bufetat jeg skal ringe når jeg lurere på noe.

Konkret opplæring og veiledning knyttet til det enkelte barn skal gis av barneverntjenesten i kommunen. Opplæring og veiledning kan komme i ulike former. En måte å gi veiledning på er å svare på spørsmål fra fosterhjemmene og å være tilgjengelig når fosterhjemmene har spørsmål. Fra Fosterhjemsundersøkelsen 2010 vet vi at 36 prosent opplever en manglende kontinuitet og stabilitet i kontakt med saksbehandler i barneverntjenesten som en sentral utfordring (Synovate 2011, side 48). Den samme tendensen ses blant mine intervjupersoner, hvor tre intervjupersoner (som svarer til 37,5 prosent) forteller om barneverntjenester som ikke følger dem opp, som ikke tar kontakt når de har lovet og som ikke gir god nok informasjon. Mange av tingene som fosterhjemmene forventer seg, er av praktisk art.

Det er mye arbeid med dette. Det er likevel jeg som gjør alt. Barnevernet gjør ingen ting. De har ikke fokus på dette. Det som kunne vært annerledes med barneverntjenesten er hvis de var mer på hugget, fulgt mer opp, fått fortgang, var mer engasjert med moren, de snakker jo ikke med henne.

I henhold til § 7 i forskrift om fosterhjem skal barneverntjenesten besøke fosterhjemmet minst fire ganger årlig. Antall besøk kan reduseres til to når barnet har vært i fosterhjemmet i mer enn to år. Noen fosterhjem får ikke de pålagte besøkene fra barneverntjenesten.

Barneverntjenesten har vært hos meg én gang etter at han [fosterbarnet] kom⁹⁶.

⁹⁶ Gutt som hadde bodd i fosterhjemmet i 11 måneder på intervju tidspunkt.

•••••

•••••

•••••

Barneverntjenesten skal gi fosterhjemmet råd og veiledning, så lenge barnet er plassert. Når konsulenten i barneverntjenesten ikke kommer på besøk, så et av fosterhjemmene som jeg intervjuet, seg nødt til å ringe barneverntjenestens leder. Det ga heller ikke uttelling.

Jeg har ringt til lederen av barneverntjenesten én gang. Han skulle ringe meg tilbake i sommer. Og jeg hørte ingen ting etter det. Fortsatt ikke hørt noe. Jeg har gitt opp hele gjengen⁹⁷.

Noen nevner mangler ved barneverntjenestens veiledning.

Har tatt det opp med barneverntjenesten i veiledningen, men de har ikke den helt store formeningen om det jeg tar opp. De går ikke i dybden i saken heller. Det skaper masse frustrasjoner hos meg. Jeg har ikke ord.

På den annen side er flere av mine intervjupersoner godt fornøyd med barneverntjenesten og deres arbeid.

Vi er kjempefornøyd med oppfølgingen fra barneverntjenesten i [navn på kommune]. Hadde alle vært som henne hadde det vært godt barnevern i verden. Hun er engasjert og finner frem til hvem som kan hjelpe oss. Hun graver seg frem til ting og vi prater om ting og bestemmer hvem som skal sjekke ut ting videre. F.eks. når passet gikk ut bestemte vi at jeg skulle ta kontakt med ambassaden og hvordan vi finner ut ting for å få nytt pass.

Til tross for at Bufetat kun skal gi generell veiledning, er det noen som tar kontakt med fosterhjemstjenesten i Bufetat når de har spørsmål. Som jeg nevnte tidligere på side 86 har jeg et inntrykk av, at enkelte fosterhjem ikke har fått informasjon om hvilken instans som har ansvar for hva. En oversikt over de kommunale og statlige ansvarsområdene ville vært en måte å løse dette på.

⁹⁷ Samtaleintervjuene ble foretatt i desember.

Noen tar opp spørsmål i veiledningen i en Trygg base-gruppe⁹⁸.

Hvis vi lurer på noe, kan vi ta det opp i en Trygg base-gruppe som vi er med i, hos Bufetat. Det er en samtalegruppe. Der er det bestemte temaer hver gang, men vi kan alltid ta opp ting.

Mens andre ringer en saksbehandler i fosterhjemstjenesten i Bufetat.

Hvis jeg kommer opp i en situasjon med faglig problematikk så ringer jeg [saksbehandler hos Bufetat]. Hvis det skulle oppstå store ting er det ikke barneverntjenesten jeg kan stole på hvert fall.

5.2.4 Veiledning for å møte utfordringer i hverdagen som fosterhjem

I min spørreundersøkelse⁹⁹ spurte jeg de fosterhjemmene som får veiledning¹⁰⁰ om hvor fornøyd de var med sin veileder. Samtlige svarte *veldig fornøyd*. Videre svarte samtlige at de var *helt enig* i at de får god veiledning om kultur og kulturforståelse. På den annen side svarte alle at de var *uenig* i følgende utsagn:

- Jeg får god veiledning om hvordan jeg skal ivareta sitt fosterbarns normer og verdier;
- Jeg får god veiledning om språkets betydning for barnets identitet og selvforståelse;
- Min veileder kjenner godt til barnekonvensjonen;
- Jeg får god veiledning i hvordan jeg kan håndtere kulturelle forskjeller i barneoppdragelsen; og
- Jeg får god veiledning i å reflektere over hva det vil si å ha et fosterbarn som har en annen etnisk og kulturell bakgrunn enn norsk

Dette er interessant, men hva betyr det egentlig? Samtlige er veldig fornøyd med sin veileder, men ikke med innholdet i veiledningen? Det er et gjennomgående funn både fra min egen spørreundersøkelse og fra samtaleintervjuene jeg gjennomførte, at det er få som får jevnlig

⁹⁸ Se kapittel 3.2.3 for mer informasjon om Trygg base-gruppene.

⁹⁹ Spørsmål 29 i spørreundersøkelsen

¹⁰⁰ N=18

•••••

•••••

•••••

veiledning. I Fosterhjemsundersøkelsen 2010 er det 15 prosent som synes at tilgang til individuell veiledning er en av de største utfordringene. I Fosterhjemsundersøkelsen 2010 er også tilgang på mer veiledning et tydelig innspill under temaet «støtte og hjelp». Jeg kommer ikke til å diskutere dette funnet under drøftingen, men ser at det her er mye uklart og at veiledning som tema burde undersøkes nærmere.

For ett fosterhjem er veiledning viktig og noe som de setter pris på.

Veilederen har bakgrunn fra asylmottak. Hun kan gi oss litt fra sine erfaringer. Så har vi nå startet et løp med MST-terapeut¹⁰¹, som kommer hjem til oss og hjelper oss. Jeg føler at det hjelper og at det har noe å si for oss. At det hjelper samarbeidet med mor og det hjelper på med samarbeidet med barneverntjenesten. Ja. Det løsner. Felles kjøreregler og sånn. Dette er barn som opplever det som strengt hos oss. De har levd med få grenser tidligere. Det er tøft for dem plutselig å få masse grenser hos oss når de ikke har hatt det før.

Det påligger barneverntjenesten å tilby veiledning og opplæring. På samme tid kan fosterhjemmet kontakte barneverntjenesten på eget initiativ for å få veiledning. Barneverntjenesten må ha lov til å forvente at fosterhjemmet også tar opp ulike tema de er opptatt av, under veiledningen.

Barneverntjenesten vil gjerne veilede på ulike temaer som vi er opptatt av, men det er ikke fokus på annet enn opplæring i norsk kultur. Vi ønsker jo veiledning, men nå kommer jo ikke vi med temaer som vi er opptatt av heller da.

Noen fosterhjem har fått veiledning i starten av barnets plassering i fosterhjemmet. Av ulike grunner har veiledningen opphørt.

¹⁰¹ Multisystemisk terapi (MST) er et behandlingstilbud for familier med ungdom i alderen 12-18 år med alvorlige atferdsvansker. Ref. <http://www.bufetat.no/barnevern/atferd/mst/>, sist lest 10.5.2013

Vi har ikke hatt veiledning de siste tre årene. Og veiledningen i starten gikk ikke på kultur eller ivaretagelse av kultur. Han er FAS¹⁰²-barn, så det var fokus på opplæring på de tingene som har med det å gjøre.

Hva som er veiledning og hva som er opplæring kan ha glidende overganger.

Veiledning fikk vi i starten. Eller veiledning. Det var sånn spørsmål og svar. Egentlig skulle jeg ønske meg litt mer opplæring. Men veiledningen er hvert fall slutt.

Og så fins det de fosterhjem som ikke vil ha veiledning.

Veiledning? Nei. Vi vil ikke ha det. Vil ikke si noe mer om det.

5.3 *Hvordan ivaretas fosterbarnets kulturelle¹⁰³ bakgrunn?*

Funnene lar seg dele i to, hva gjelder punktet om ivaretagelse av fosterbarnas kulturelle bakgrunn. Den ene delen har fokus på å knytte fortid og nåtid sammen; fosterhjem som tar med kulturelle elementer fra fosterbarnas bakgrunn inn i fosterhjemmet, samtidig som en tilhørighet til det norske bygges opp; dette er de multikulturelle fosterhjemmene. Den andre delen er fosterhjem, som ikke ivaretar eller tar hensyn til fosterbarnas kulturelle bakgrunn; dette er «smeltedigel-fosterhjemmene» - barn som skal smelte inn i det norske.

Selv om alle fosterhjemmene har uttalelser som støtter at barnas opprinnelseskultur skal ivaretas, er det fem av fosterhjemmene, som tenker at fosterbarnet deres skal bli mest mulig norsk, og at de derfor tar mindre eller lite hensyn til barnets kulturelle bakgrunn.

5.3.1 *Å vedlikeholde kulturell bakgrunn og samtidig sikre norsk tilknytning*

Denne gruppen tilsvare multikulturalistene som også drøftes senere i kapittel 6.3.

Gjennom samtaleintervjuene kommer det frem, at alle fosterhjemmene har et ønske om å integrere fosterbarna til å bli en del av hjemmet, men samtidig gi barna en grad av stolthet av

¹⁰² FAS-barn: FAS står for føtalt alkoholsyndrom, og er et syndrom som barn kan få dersom moren drikker alkohol under svangerskapet.

¹⁰³ Herunder etnisk, religiøs og språklig bakgrunn.

det de har med seg fra sin opprinnelsesfamilie. Dette gjør de i ulik grad og på ulik måte. Det er ingen av fosterhjemmene som tenker at barnas kulturelle bakgrunn er en «trussel» for fosterhjemmet, men heller et tilskudd til gleder i hverdagen.

Men det har vært på mange måter ... målet har vært å ha ham her og nå. Integrert i samfunnet her og nå. Har vi tenkt. Med en positivitet på der han kommer fra.

Å være fosterhjem for et barn med minoritetsbakgrunn, handler om å gi fosterbarnet to kulturer å være stolt av. Å gi barna noe å være stolt av, betyr at fosterhjemmet må velge **hvilke** deler av barnas opprinnelige kultur de skal ivareta. Flere fosterhjem forteller at det lite hjelp tilgjengelig når de skal støtte barnas kulturelle bakgrunn.

Min stesøster er gift med en fra [land], han er ikke strengt praktiserende, men likevel. Så jeg kan få litt hjelp med islam og sånn. Hva som blir puttet inn i hodet på barnet er jo vårt ansvar.

Jeg har lest om kulturen deres. Det ligger mye i at de kom hit på grunn av avstraffelse hjemme. Det er jo noe som er sosialt akseptert i [land] men ikke i Norge. Men ... det er ingen unger som liker å bli slått. Det de har opplevd har satt dype spor i ungene. Men, jeg skjønner jo foreldrene. Det er jo slik de oppdrar barn dere nede. De tar jo med seg det.

Som oftest er det maten fosterhjemmene snakker om når det er opprettholdelse av kultur. Når man får et fosterbarn i hus, som er vant til andre skikker, lukter, oppdragelse mv. så kan mat være det enkleste å håndtere. Symboler,

Når det gjelder mat så har vi hatt litt kurdisk mat. Vi koker ris som de koker den der nede. Det liker han. Det er vel det eneste som er forandret hos oss.

Jeg har valgt å servere ham [...] mat for å minne ham om smak og lukter, sånne ting som han kanskje har en gjenkjennelse på. Men han har ingen begreper og får ingen minner.

Spesielt språk sier flere at det er vanskelig å vedlikeholde. Ikke bare fordi fosterhjemmet ikke snakker barnets språk, men også fordi det kan være vanskelig, om ikke umulig, for fosterhjemmet å finne innpass i et språklig minoritetsmiljø.

Han skal helt sikkert ikke tilbake til familien, men hva hvis han skal det? Vi kan jo ikke vite det? Hvis du ikke kan opprettholde morsmålet sitt, han har jo tanter og onkler og bestemora kan jo helt sikkert ikke annet enn [språk]. Han har jo bodd hos henne ett år. Han vil jo finne røttene sine. Synd hvis det er vi som er årsaken til at han mister språket sitt.

Barnet snakker ikke morsmålet sitt i det hele tatt. Det reiser jo noen spørsmål selvfølgelig, men vi får jo ikke hjulpet henne med det. Og på nåværende tidspunkt gjør det jo ingen ting at barnet ikke kan morsmålet sitt.

5.3.2 Smeltingen - et forestilt fellesskap

Vi gir ham på mange måter en norsk oppdragelse. Han er en norsk gutt. Han er litt mørkere enn oss, ellers er han veldig lik storebror [fosterhjemmets sønn] på 14.

Noen fosterhjem vedlikeholder ikke barnets kulturelle bakgrunn og holder avstand til å opprettholde barnets kulturelle identitet. Jeg har kalt disse fosterhjemmene for smeltingen – et forestilt fellesskap. En smelting er en beholder hvor noe smelter og helles i former etterpå. Det er det som skjer med barna i disse hjemmene. De tas inn i fosterhjemmet og formes. Når de er formet oppstår et «forestilt fellesskap», fritt overtatt etter Benedict Andersons begrep. Det er et «fellesskap», fordi fosterhjemmet ofte ser på seg selv som et fellesskap, en familie, og at barnet er en del av dette fellesskapet. Det er et «forestilt» fellesskap, fordi det ikke er noen rammer som gjør at fosterhjemmet juridisk er en familie, og barna er kun i fosterhjemmet midlertidig. At denne midlertidigheten er av uvisse lengde, gjør det etter min mening mer forestilt.

Dersom de er interessert i barnets kulturelle bakgrunn og det å opprettholde den, vil de fleste fosterhjem kjenne sine fosterbarn, deres bakgrunn og opprinnelsesfamilie.

Hva som er annerledes med disse guttene? Tror ikke jeg tenker at det er noe annerledes. Jeg bruker samme malen i oppdragelsen av dem. Men de er ikke på samme nivå som våre er. De er ikke like selvstendige. Forholdet mellom kjønn snakker vi mye om. Hvordan vi snakker i Norge. De er veldig norske, men det slår igjennom av og til.

•••••

•••••

•••••

Ved plassering av barn i fosterhjem, er åpenhet og god informasjon av stor betydning (BLD 2006, side 41). God informasjon til fosterhjemmet om barnets kulturelle bakgrunn er ikke nevnt i rutinehåndboken for kommunenes arbeid med fosterhjem (BLD 2006). Ordet «kultur» kommer for øvrig opp kun én gang i hele rutinehåndboken, og det er ved punktet om at barneverntjenesten, når de utreder og godkjenner fosterhjemmet, skal «sikre at fosterhjemmet kan ivareta barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn». (BLD 2006, side 18.) Informasjon om hvordan barnets kulturelle bakgrunn skal ivaretas, vil kunne være en viktig faktor for fosterhjemmet når de skal påta seg et omsorgsansvar for et minoritetsetnisk barn.

Noen fosterhjem får heller ingen informasjon om hvordan de skal ivareta fosterbarnets kulturelle bakgrunn.

Det ble ikke sagt at ett ord om ivaretagelse av kultur da de kom for å presentere ham. Det ble ikke sagt noe om kultur, religion eller opprettholdelse av språk under plasseringen.

Noen fosterhjem spør selv hvordan de skal ivareta fosterbarnets kulturelle bakgrunn.

Da vi ble forespurt om å ta dem spurte jeg hvordan de levde; om vi måtte ta noen spesielle hensyn. Vi visste ikke hvor inngripende det ville bli. Barnevernet sa at guttene var helt vanlige og ikke levde etter muslimske leveregler. De sa at vi ikke skulle ta hensyn til gris f.eks. og at vi ikke skulle ta hensyn til religion i fosterhjemmet.

I kapittel 5.3.1 ble de multikulturalistiske fosterhjemmene beskrevet. Der så vi at flere fosterhjem sier at det er vanskelig å vedlikeholde fosterbarnets språk. Det samme forteller fosterhjemmene i gruppen «smeltedigelen» også; at språk og religion kanskje er det vanskeligste å følge opp. Et fosterhjem fikk også beskjed om at de ikke skulle følge opp barnet språklige bakgrunn.

Vi skal ikke følge opp det. Språket altså. Barneverntjenesten mener det blir for mye for oss.

På PRIDE-grunnkurs er det en paneldebatt på slutten av samlingen, hvor barnevernsarbeidere, fosterhjem og/eller fosterbarn blir invitert inn for å diskutere ulike tema. Et fosterhjem fortalte følgende:

På PRIDE-kurset var det en paneldebatt hvor en gutt var muslim og som fortalte at religionen ble litt borte.

At «religionen blir litt borte», vil nok være tilfelle for flere av fosterhjemmene i gruppen med fosterhjem som tilhører smeltedigelen. Denne gruppen består av de fosterhjemmene som ivaretar det ved fosterbarnet som er enkelt å ivareta og som ikke strider med fosterhjemmenes egen kultur.

Ved noen enkelttilfeller uttalte fosterhjemmene seg på vegne av barnet og tok standpunkt til hva de anså som barnets beste:

Det med omskjæring var det snakk om i starten. Men lege på Ullevål skrev et skriv om at gutten ikke burde omskjæres, på grunn av fare for retraumatisering. Jeg synes det er helt ok. Han skal jo ikke vokse opp hos mor.

Kurdisk musikk får han nok av hver sjettede helg når han er hos mor si.

Som nevnt under overskriften «Barnets stemme» på side 74, er barnets rett til å bli hørt et viktig prinsipp i barnekonvensjonen. De fosterhjem som vet dette og som følger opp intensjonen bak prinsippet, kan oppleve det som problematisk når barnets egne ønsker er i strid med at fosterhjemmet skal ta hensyn til barnets kulturelle bakgrunn. Barnets ønsker må tillegges mer og mer vekt jo eldre det blir. Det kan være utfordrende for fosterhjemmet å støtte barnet i å ivareta egen kulturbakgrunn, når barnet ikke vil selv.

De vil ikke feire eid. Han eldste var med på eid-feiring en gang. Men etter det ville han ikke mer. Det er mange muslimer her vi bor, men guttene ønsker ikke å være en del av det miljøet der. De får lov til å bestemme mye selv. De er jo så store.

Et fosterhjem fortalte om sin erfaring etter å gått på PRIDE videreopplæringskurs 5 for fosterhjem som har fosterhjem med annen etnisk bakgrunn enn norsk. De forsøkte å støtte fosterbarnet som var kommet i tenårene.

Etter kurset skjønnte vi at det er vår oppgave å passe på at han henger med i sin kultur. Vi bør legge til rette for at han vet mest mulig. Men ... han vil jo helst være norsk. Sist vår ble han døpt og konfirmert fordi alle andre gjorde det.

Skifte av etternavn

Et særlig overraskende funn fra samtaleintervjuene, var tema om skifte av etternavn.

Det følger av barnekonvensjonen artikkel 8 at barn har rett til å bevare sin identitet. Som eksempler på barnets identitet er blant annet statsborgerskap, navn og familieforhold. Barnets navn er videre nevnt i konvensjonens artikkel 7, hvor det understrekes at barn har rett til et navn ved fødsel.

Melding om å ta, endre eller sløyfe navn for noen som ikke har fylt 18 år skal, ifølge navneloven § 12, fremsettes av den eller de som har foreldreansvaret, eller disse må ha samtykket i meldingen. Ved plassering i fosterhjem beholder barnets foreldre normalt foreldreansvaret. Utgangspunktet er derfor at barnets foreldre, eller den/de med foreldreansvar, må fremsette søknaden om navneendring eller gi sitt samtykke til endring av etternavn. Det følger også av navneloven § 12 at selv om det ikke foreligger samtykke fra den som har foreldreansvaret, kan meldingen godtas dersom det foreligger særlig grunn.

Det betyr at et barns etternavn kan endres dersom det foreligger særlig grunn. I NOU 2001:1 skriver daværende Justis- og politidepartement at departementets praksis er restriktiv når det gjelder endring av etternavn for barn, og at bevilling til navneendring i alminnelighet ikke gis dersom foreldre med foreldreansvar, nekter å samtykke. Dette gjelder selv om vedkommende ikke bor sammen med barnet, som ved fosterhjems plassering. Departementet skriver videre at samtykkekravet i noen tilfeller kan fravikes dersom barnet er over 15 år, bor sammen med den som ønsker navneendringen og barnet selv ønsker navneendringen (NOU 2001:1, side 38).

I henhold til rundskriv104 til navneloven punkt 2.3.6.1 om førstegangs navnevalg må foreldre som har del i foreldreansvaret underskrive meldingen om navn. Videre står det i punkt 2.3.6.1 om foreldrenes valg av navn for barn, at det er normalt at de biologiske foreldrene fortsatt har foreldreansvaret når barnet plasseres i fosterhjem. Rundskrivet sier videre at det imidlertid kan tenkes at det foreligger særlig grunn slik at en navnemelding fra fosterforeldrene likevel

¹⁰⁴ Rundskriv G-20/2002 Om ny navnelov. Nettside:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/rundskriv/2002/rundskriv-g-2002.html?id=109097>, sist lest 8.5.2013.

•••••

•••••

•••••

bør innvilges, dersom barnet har vært hos fosterforeldrene i lang tid og har hatt liten eller ingen kontakt med sine biologiske foreldre.

Fire av mine åtte intervjupersoner tok opp bytte av etternavn under intervjuet. Bytte av etternavn var i utgangspunktet ikke tema fra min side under disse intervjuene.

Ved to tilfeller hadde barnet allerede byttet etternavn.

Han fikk navnet vårt for et år siden. Vi snakket med barnevernet om det og tenkte at det var et viktig tiltak for tilknytningen hans. Når vi var på offentlige kontorer måtte vi oppgi etternavnet hans. Men han sa da: «Nei, mamma, jeg heter ikke det». Han mente selv at han hadde vårt etternavn. Etter at han fikk vårt navn har det vært en kjempeendring. Vi hadde navnefest for ham i september. Litt sånn dåp eller konfirmasjon med familien samlet. Etter festen sa gutten at det hadde vært den beste dagen i hans liv.

Ved to andre tilfeller var det snakk om eller sterkt ønske om bytte av etternavn.

Jenta har ikke vårt etternavn, men det hadde vært fint om jenta kunne hatt vårt navn. Hun føler jo at hun hører til hos oss.

Under ett samtaleintervju med en fostermor, som også jobbet i en barneverntjeneste, tok jeg opp skifte av etternavn. Jeg var nysgjerrig på hva hun, både som fagperson og fostermor mente om endring av etternavn hos fosterbarn. Hun uttalte blant annet:

Skifte etternavn ... det er jo ikke lov det. Til og med i saker hvor barneverntjenesten godkjenner adoptivsknad er de på det at vi vil at barnet skal ha noe av navnet sitt med seg. (...) Det er ikke å gi barnet styrke å skifte etternavnet deres. Det er som å si at det er en svakhet at du er der du er fra.

Det kan oppleves overraskende at en fagperson kan uttale seg så kategorisk og bastant om noe som er så alvorlig som endring av etternavn. I henhold til lovverket er det ikke umulig at fosterbarnet erverver fosterhjemmets etternavn, og som vi sett over, har det også skjedd med fosterbarn hos to av mine intervjupersoner. Så å skifte etternavn er både lov og mulig. Navn er sterkt knyttet til barnets identitet, som barnekonvensjonen også uttrykker i artikkel 8 vedrørende respekten for barnets rett til å bevare sin identitet. For barn som

barneverntjenesten har vurdert skal vokse opp utenfor foreldrehjemmet, kan det også være til barnets beste, at barnet får endret etternavn til fosterhjemmets etternavn. En slik vurdering vil alltid ta utgangspunkt i en helhetsvurdering knyttet til det enkelte barns behov.

5.4 *Hvordan sikres intensjonen om en kontinuitet i oppdragelsen og kontakt med barnets foreldre*

Det er kommunal fosterhjemstjeneste som har ansvar for å vurdere hvordan kontinuiteten i omsorgen skal foregå. Barneverntjenesten skal også følge utviklingen til foreldre som mister omsorgen for barna sine,¹⁰⁵ og kan tilby foreldrene oppfølgingen og veiledning. For at fosterhjemmene på en best mulig måte kan ivareta fosterbarna, ser jeg det som viktig at det er en kontakt mellom fosterbarnas foreldre og fosterforeldre, når og dersom det er til barnets beste.

5.4.1 *Språk*

Forhold knyttet til ivaretagelse av fosterbarnets språklige bakgrunn er allerede omtalt i kapittel 5.3. Skytte hevder at språket er det viktigste redskap hva gjelder å opprette og vedlikeholde forbindelser med hverandre (Skytte 2004, side 94 og Skytte 2006, side 21). Når språket ikke er der lenger, mister barnet muligheten til ikke bare å samtale med foreldrene, men å kunne fungere språklig ved en eventuell reise til hjemlandet.

Han yngste holder på å miste sitt morsmål. Han har ikke ordene og mister ... Han kan for eksempel ikke ukedagene på morsmålet lenger. Guttene snakker ikke morsmålet sammen heller. De snakker med mor flere ganger om dagen og da snakker de morsmålet. Men yngstegutten hører mer på og sier ja, nei og andre enstavelsesord. Men kan ikke snakke i dybden på sitt språk.

Noen fosterhjem synes det er hemmende at det er umulig å ha kontakt med fosterbarnets foreldre på grunn av manglende felles språk.

¹⁰⁵ Jamfør barnevernloven § 4-16.

Jeg synes det er helt forferdelig å ikke kunne snakke med moren deres. Det er som å miste dem litt. Mora går på norskkurs men når hun ringer skjønner vi ikke mye av det hun sier.

Det er kanskje fem mailer på ett år. Men det er mye God bless og sånt. Så, det er ikke mye å få ut av dem.

5.4.2 Når barnets foreldre er opphavet til vonde ting

Det kan være og er utfordrende for fosterhjem å sikre at barnet har et positivt bilde av sine foreldre, når foreldrene er opphavet til mye vondt.

Han var litt lei seg og utafor for et år siden og da ble moren litt glorifisert igjen. Han hadde glemt det triste og leie. Da kom det inn en fra barneverntjenesten da. Han som hentet ham ut fra moren og plasserte ham i beredskapshjem gikk gjennom alt som hadde skjedd sammen med saksbehandler. Da fikk han «oj, hun var ikke grei med meg». Han gikk litt i kjelleren igjen. Han fikk bearbeidet det og det var ...

Vi har ikke bilde av moren fremme. Hun har ikke vært bra for ham. Så det er ikke noe fremme som minner om henne.

5.5 Kunnskap om barns rettigheter etter barnekonvensjonen

Barnekonvensjonens artikkel 42 sier at konvensjonens prinsipper og bestemmelser skal gjøres alminnelig kjent både for voksne og barn gjennom egnede og aktive tiltak. I en undersøkelse foretatt av NOVA¹⁰⁶ i 2008, fant forskerne ut at omtrent halvparten av de barn og unge som ble intervjuet hadde kjennskap til barnekonvensjonen. De fant imidlertid store variasjoner i de ulike kommunene hvor undersøkelsen ble gjennomført. En tilsvarende undersøkelse burde også vært foretatt blant foreldre, for å se om foreldre, herunder fosterforeldre, kjenner til hvilke rettigheter barn har etter barnekonvensjonen.

¹⁰⁶ «Children and young people report to the UN on their rights. Annex to Norway's fourth report on the Convention on the Rights of the Child», NOVA Report 2b/08, ref. <http://www.nova.no/id/16569.0>, sist lest 7.5.2013

Fosterhjem får kjennskap til barnekonvensjonen både gjennom PRIDE-grunnkurset¹⁰⁷ og gjennom enkelte av videreopplæringskursene. I videreopplæringskurset «Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk» står det i innledningskapitlet at PRIDE-lederen «bør kjenne innholdet i FNs konvensjon om barns rettigheter i sin helhet»¹⁰⁸.

Fosterhjemsundersøkelsen 2010¹⁰⁹ har ingen spørsmål om barnekonvensjonen. Det er bemerkelsesverdig at den ikke har det, med tanke på at barnekonvensjonen ble tatt inn i norsk lovverk i 2003. Funn fra mine samtaleintervju viste, at flere av fosterhjemmene hadde ingen eller knapp kjennskap til konvensjonen.

Jeg ble overrasket over at du skulle snakke om barnekonvensjonen. Jeg har aldri hørt om den. Ikke hørt om det fra noen. Ikke som jeg har fått med meg. Jeg måtte slå opp i fosterhjemshåndboken.

Noen har konnotasjoner til Jon Blund og særlig til rettighetene som ble lest opp under små filmsnutter i fra 1980-tallets julekalender «Skomakergata».

Barnekonvensjonen. Jon Blund og alle rettighetene liksom. Det har jeg ikke noe kjennskap til mer enn at det er barns rettigheter.

Noen har kjennskap til konvensjonen, men det snakkes ikke om den og den brukes ikke i barneverntjenestens veiledning eller oppfølging. Noen har fått kjennskap til barnekonvensjonen under opplæringen, men reflekterer ikke rundt rettighetene i etterkant. Det å bruke barnekonvensjonen metodisk i veiledning skorter det også på.

Barnekonvensjonen er barns rettigheter. At de kan uttale seg. Barneverntjenesten snakker ikke om barnekonvensjonen. Det har det aldri vært fokus på. Jeg viste til barnekonvensjonen i et brev til barneverntjenesten men fikk aldri noe svar.

¹⁰⁷ Se kapittel 3.2.1 om opplæring av fosterhjemmene.

¹⁰⁸ Kurset er ikke allment tilgjengelig.

¹⁰⁹ Synovate 2011

•••••

•••••

•••••

Ett fosterhjem tenker at barneverntjenesten ikke fortalte om ivaretagelse av barnets kulturelle rettigheter etter barnekonvensjonen fordi det var andre behov som skulle dekkes. Ivaretagelse av særskilte behov er imidlertid også del av barnekonvensjonen rettighetsaspekt, og skal ivaretas på lik linje med de kulturelle behovene. Hvilke av barnets behov som er størst må nødvendigvis ligge til barneverntjenesten å vurdere.

Det har aldri vært noe tema i omsorgsplanen eller i samtaler med barneverntjenesten. Det har ikke vært nevnt noen gang faktisk. Det var ikke tema da fosterhjemstjenesten presenterte gutten, men hvis det var en normalfungerende gutt var det kanskje annerledes. Kanskje ble etnisitet uvesentlig? De særskilte behovene hans ble det snakket om.

Et fosterhjem ser sine egne begrensninger når det gjelder å ivareta barnets kulturelle bakgrunn. Og får veiledning hvor barnekonvensjonen brukes.

Det eneste vi har videreført er maten. Jeg får veiledning og der brukes barnekonvensjonen ofte. De viser til den flere ganger.

6 Drøfting

6.1 Ansvar i fosterhjemsoppdraget – og utfordringer innad i organisasjonen

I denne delen ønsker jeg å diskutere organisasjonskulturen i fosterhjemsorganisasjonen, slik den blir beskrevet av fosterhjemmene under samtaleintervjuene.

Ifølge kommuneundersøkelsen 2010¹¹⁰ ser kommunale barneverntjenester og Bufetat på hverandre som likeverdige partnere. Kommunal barneverntjeneste er imidlertid kritisk til Bufetats barnevernstiltak. Det er også et klart flertall av kommunene som mener at Bufetat ikke dekker kommunens behov for barnevernstiltak. Videre er kommunene misfornøyd med både bredden, tilgjengeligheten og kvaliteten når det gjelder fosterhjem (Myrvold et al. 2011, side 18).

Kommunal barneverntjeneste og Bufetats fosterhjemstjeneste har hovedansvaret for at et fosterhjem lykkes med sitt oppdrag gjennom at fosterhjemmet får opplæring, veiledning og oppfølging. De er avhengige av hverandre i det helhetlige fosterhjemsarbeidet og er to nivå som kan virke hemmende på hverandre dersom de ikke samarbeider godt (Bang 2011, side 30). De har begge ansvar på egne avgrensede områder, som kommunens oppfølging av fosterbarnas foreldre og Bufetats ansvar for PRIDE-opplæringen, og ansvar på samme område, som for eksempel rekruttering, oppfølging og veiledning av fosterhjem. De påvirker hverandre derfor i noen grad, og konflikter kan oppstå: Faglige vurderinger kan støte mot hverandre og kommunene «oppfatter det som at Bufetat etterprøver kommunens faglige vurderinger ut fra økonomiske hensyn» (PWC 2011, side 52).

I forslag til endringer i barnevernloven som ble lagt frem i april 2012, skriver BLD derimot at bekymring for kvaliteten i [den kommunale] barneverntjenestens arbeid, er en viktig årsak til at Bufetat i noen tilfeller overprøver kommunens faglige vurderinger innenfor kommunens ansvarsområde (BLD 2013, side 98). BLD viser også til at både Riksrevisjonen og Statens helsetilsyn påpeker kvalitetsutfordringer i de kommunale barneverntjenestene, og at det betyr at kvaliteten i mange kommunale barneverntjenester må bedres (BLD 2013, side 98).

¹¹⁰ Jamfør <http://www.bufetat.no/nyheter/Bedre-samarbeid-med-kommunene/>, sist lest 8.5.2013.

•••••

•••••

•••••

De åtte fosterhjemmene jeg snakket med, var ulikt fornøyd med den kommunale barneverntjenesten og Bufetat. Jeg satt igjen med et inntrykk av, at fosterhjemmene først og fremst oppsøkte den kommunale barneverntjenesten dersom de hadde spørsmål om oppdraget som fosterhjem, slik de skal. Dersom de ikke fikk nødvendig bistand der, gikk de til Bufetat. De som opplevde den kommunale barneverntjenesten som ivaretagende, hadde ikke noe uttalt behov for Bufetats tjenester etter at barnet var kommet. Dette kan være nyttig å jobbe mer med, for å identifisere hva som skal til for å få flere suksesshistorier hva gjelder barneverntjenestens oppfølging av fosterhjemmet.

Derimot, de fem fosterhjemmene som var misfornøyd med veiledningen og bistanden de fikk av kommunen, har påpekt utfordringer knyttet til kvalitet og tilgjengelighet hos saksbehandlerne. Disse fosterhjemmene har vært fornøyd med Bufetats tilgjengelighet og flere har påpekt at de får hjelp der. Siden jeg ikke kartla hvilke kommuner fosterhjemmene har fosterbarn fra, vet jeg ikke hvilke kommuner mine intervjupersoner var fornøyd eller misfornøyd med.

Da Bufetat ble etablert i 2004 og overtok de 19 fylkeskommunale barneverntjenestene i Norge, var det store forskjeller i organisasjonskulturen i de 19 barneverntjenestene. «Dette dreide seg om holdninger til økonomistyring og budsjett, om kultur knyttet til tjenesteprofil, og om rollen som tjenesteleverandør overfor kommunene.» (Deloitte 2011, side 29.) Bufetat slet lenge med å etablere en felles organisasjonskultur for sin organisasjon, og satte i 2010 i gang et viktig arbeid knyttet til kvalitetsutvikling i sine tjenester. Arbeidet innebar blant annet et mål om ett statlig barnevern med en enhetlig organisasjons- og styringskultur (Deloitte 2011).¹¹¹

I forslag til endringer i barnevernloven våren 2013, ønsker BLD at kommunale barneverntjenester over hele landet skal ha tilgang til kunnskap og mulighet til å ta i bruk kunnskapsbasert barnevern og ønsker at Bufdir skal være faglig premissleverandør også overfor kommunene, og ikke bare overfor Bufetats regioner. På denne måten vil de kommunale barneverntjenestene og Bufetat komme til å knytte tettere bånd, og det vil bli spennende å se, om kommunal og statlig barneverntjeneste vil utvikle seg i samme retning hva gjelder verdier, normer og holdninger. Dette kan være til det beste for barna, om dette blir felles etablert.

¹¹¹ Ref. også <http://www.bufetat.no/nyheter/Evalueringen-av-barnevernsreformen/>, sist lest 14.5.2013.

6.1.1 Grunnleggende antagelser¹¹²

«Problemet» med grunnleggende antagelser er, at de som har dem ikke nødvendigvis er bevisst at de eksisterer, og at de dermed vanskelig kan kommuniseres ut. Samtidig øver de grunnleggende antagelsene sterk innflytelse på fosterhjemmenes handlemåte i det meste av det de foretar seg (Bang 2011, side 56). Grunnleggende antagelser om hvordan organisasjonen takler problemer som oppstår er ulikt forstått blant fosterhjemmene jeg intervjuet. Fosterhjemmene har grunnleggende antagelser om hvordan de skal løse problemer som oppstår i fosterhjemsarbeidet. Antagelsene har satt seg i «kroppen» gjennom erfaringer, handlinger og ord.

Som vi husker fra teorikapitlet skiller man de grunnleggende antagelsene inn i antagelser om eksterne forhold og antagelser om interne forhold. Grunnleggende antagelser om eksterne forhold handler om hvordan arbeidet skal utføres og evalueres: På dette området presenteres funn fra hvordan fosterhjemmene ivaretar fosterbarnas kulturelle bakgrunn i kapittel 5.3. Grunnleggende antagelser om interne forhold handler om hvordan medlemmene skal forholde seg til hverandre: Dette presenteres i kapittel 5.2.3, hvor jeg ser at fosterhjemmene har ulik erfaring med barneverntjenesten og noen av dem forteller at de har gitt opp å ta kontakt med barneverntjenesten når de har spørsmål.

Når fosterhjemmet slutter å kontakte barneverntjenesten eller er misfornøyd med oppfølgingen fra barneverntjenesten, kan det gå ut over fosterhjemmets arbeid. Dermed vil fosterhjemmets grunnleggende antagelser om både eksterne og interne forhold endre seg om hverandre. Men, hva er det som gjør at disse «konfliktene» ikke kommer frem i lyset? Eller er det slik at det ikke blir konflikter ut av det? Er det et stilltiende samtykke fra fosterhjemmet når de slutter å ta kontakt med barneverntjenesten?

Dét hadde det vært nyttig å se mer på.

6.1.2 Gjensidig påvirkning

Det er et gjensidig påvirkningsforhold mellom kulturen og dens medlemmer: Samspillet mellom menneskene i en organisasjon er med på å forme kulturen i organisasjonen, og

¹¹² Jamfør kapittel 1.4.3 om grunnleggende antagelser.

kulturen i organisasjonen former samspillet mellom menneskene i organisasjonen. (Bang 2011, side 103 ff.) Derfor er det ikke bare organisasjonskulturen som styrer medlemmene, men også omvendt. Hvordan fosterhjemmet angriper problemer knyttet til ivaretagelsen av sitt fosterbarn, kan påvirke deres relasjon til den kommunale barneverntjenesten; dersom fosterhjemmet føler seg sett og ivaretatt av barneverntjenesten, vil fosterhjemmet sannsynligvis ta kontakt neste gang det oppstår et problem. Dersom fosterhjemmet ikke føler at den kommunale barneverntjenesten lytter til dem, ikke ringer tilbake eller er til stede når fosterhjemmet har utfordringer, vil sannsynligvis fosterhjemmet etter hvert heller ta kontakt med Bufetat, som noen av fosterhjemmene fortalte at det hadde gjort, med hell.

De åtte fosterhjemmene jeg intervjuet, har alle sine historier å fortelle. Som vi særlig så i kapitlene 5.2.3 og 5.3, har de intervjuede fosterhjemmene både gode og dårlig erfaringer med samarbeidet med barneverntjenesten og Bufetat.

Fra kapittel 5.2.3 husker vi fosterhjemmet som hadde gitt opp å kontakte konsulenten i den kommunale barneverntjenesten, da vedkommende ikke svarte. Samtidig var fosterhjemmet fornøyd med saksbehandleren i Bufetat, som alltid svarte raskt. Å «svare raskt» blir en verdi som dette fosterhjemmet knytter til Bufetat, mens å «ikke svare» knytter fosterhjemmet til den kommunale barneverntjenesten. Disse verdiene blir en del av et sammensatt kulturuttrykk i fosterhjemsorganisasjonen. Fosterhjemmet i dette eksemplet opplevde flere ganger at konsulenten i den kommunale barneverntjenesten ikke svarte eller var tilgjengelig, og for dette fosterhjemmet endte det med en grunnleggende antagelse om, at «konsulenter i den kommunale barneverntjenesten ikke kan hjelpe meg» eller «konsulenter i den kommunale barneverntjenesten ringer ikke tilbake». På samme måte endte erfaringene med Bufetat opp i en grunnleggende antagelse om, at «Bufetats fosterhjemstjenesten er til å stole på».

6.1.3 Oppsummering av delkapittel 6.1

Jeg intervjuet fosterhjem og fikk innsikt i livsverdenen til en liten del av dem som arbeider i fosterhjemsorganisasjonen. Jeg har verken snakket med ansatte i kommunal barneverntjeneste eller Bufetats fosterhjemstjeneste. Det er derfor vanskelig å vite noe videre om hvorfor konsulenter i barneverntjenesten og/eller fosterhjemstjenesten i enkelte saker ikke er tilgjengelig. Eksemplene fra samtaleintervjuene med åtte fosterhjem, sier noe om erfaringene

til ganske få fosterhjem. Men det er likevel eksempler som forteller hvordan det er for disse fosterhjemmene.

Når saksbehandlere i den kommunale barneverntjenesten som skal følge opp barnet og fosterhjemmet ikke er tilgjengelig, blir det sårbart for fosterhjemmet. Når fosterhjemmet opplever at barneverntjenesten er utilgjengelig flere ganger på rad og ikke følger opp i den grad det er lovet, mens Bufetat er tilgjengelig, skjer det endringer i de grunnleggende antagelsene som fosterhjemmet har. Det skjer en endring i fosterhjemmets vaner (Bang 2011, side 161). Vaner lagrer seg som mental modeller hos fosterforeldrene, og endrede vaner skaper endrede normer, verdier og virkelighetsoppfatninger; alle er de del av organisasjonens kulturinnhold.

Endring i fosterhjemmets grunnleggende antagelser fører til at tillit til kommunal barneverntjeneste blir svekket. Dette resulterer i ulik grad av forventning til de ulike partene i fosterhjemsorganisasjonen. Fosterhjem som er misfornøyd med arbeidet i den kommunale barneverntjenesten kan raskt ende opp med å ikke anbefale andre å påta seg oppdrag som fosterhjem.

Fosterhjemmenes uttalelser må forstås ut fra de grunnleggende antagelsene, som er kjernen i kulturinnholdet. Handlingene til barneverntjenesten og fosterhjemstjenesten må endres, før de grunnleggende antagelsene endres som en følge av det.¹¹³ Hva må til for å endre fosterhjemmenes uttalelser: Jo, opplevd endring hos kommunal barneverntjeneste.

6.2 *Barnets beste*

I det profesjonelle fosterhjemsarbeidet og blant sosialarbeidere i fosterhjemsfeltet i Norge er det, etter hva jeg har erfart, en holdning at det «unike» ved barnet må beholdes ved plassering ut av hjemmet, at identiteten ikke må røres, at det er til «barnets beste» at det får kjenne sin bakgrunn og beholde og videreføre en tilknytning til hjemland, opprinnelsesfamilie mv. Dette knyttes for det første til lovverket og overordnede målsettinger for fosterhjemsarbeidet. Dernest også til teorier om hva som fremmer barns utvikling når de plasseres ut av hjemmet. (Schofield & Beek 2006, side 9 ff.) Hvorfor er det da så mange av de fosterhjemmene jeg intervjuet som sier at de ikke ivaretar barnas kulturelle bakgrunn, at barneverntjenesten ikke

¹¹³ Bang 2011:158

har kunnskap om barnas kulturelle bakgrunn, og at det ikke er fokus på ivaretagelse av barnets kulturelle bakgrunn i veiledning? Og hvordan samsvarer dette med hensynet til barnets beste?

Da jeg intervjuet fosterhjemmene og lyttet til dem, hørte jeg fosterhjem som har gode intensjoner med sitt arbeid som fosterhjem. De forteller om ivaretagelse av barnet utfra deres syn på «barnets beste»: for eksempel at barnet får god tilknytning til fosterhjemmet, til sitt nye oppvekststed og lokalmiljø. At barnet ikke får ivaretatt sine kulturelle behov, som språk og religion, forklares med at det er andre ting som tar opp plass: Kanskje hadde barnet vansker på skolen, en sykdom som skulle følges opp, eller kanskje var det barnet selv som ikke ønsket å være «annerledes». Hensynet til barnets beste innebærer også en individuell vurdering av hva som er til det beste for det enkelte barn. Barnets beste er et begrep som går igjen i både sosialt arbeid og barnerett, og gjenspeiler barnets samfunnsverdi (Stang 2007, side 181). Hvilket hensyn man tar til barnets beste vil avhenge av for eksempel menneskesyn, normer, verdier og grunnleggende antagelser.

6.2.1 Holdninger til ideen om barnets beste

Det har lenge vært snakk om at hensynet til barnets beste er blitt en del av barnevernets doxa; til noe vi tar som en selvfølge og ikke setter spørsmålstegn ved. Dette er i ferd med å endres. BLD skriver at de vil vurdere om og i tilfelle hvordan prinsippene, som barnets beste baseres på, kan presiseres ytterligere i barnevernloven (BLD 2013, side 83). En ytterligere presisering vil kunne føre til at de kommunale barneverntjenestene og Bufetat får en felles forståelse av innholdet i betydningen av begrepet «barnets beste». Det kan bidra til at fosterhjemmet etter hvert kan møte de samme holdninger til ideen om barnets beste. Det innebærer syn på oppdragelse og syn på hvordan barnets kulturelle bakgrunn best kan ivaretas under opplæring og veiledning i oppdraget som fosterhjem. Det bør vurderes, om en tydeliggjøring av hvordan fosterhjem best kan ivareta minoritetsbarns kulturelle bakgrunn under oppdraget som fosterhjem, hører hjemme i en slik presisering.

I henhold til teori om organisasjonskultur, bør grunnholdninger, verdier og normer være felles delt mellom de ulike nivåene i organisasjonen, og de bør alle være tydelige, definert og uttalt. Ellers kan de raskt bli en del av organisasjonens tause kunnskap, jamfør grunnleggende antagelser. Det er vanskelig nok å dele fagkunnskap blant de ulike nivåene i

.....

fosterhjemsorganisasjonen og enda mer vanskelig å dele kunnskap som ikke er tydelig og uttalt.

6.2.2 *Barnets beste i praksis*

Både funn fra min spørreundersøkelse og Fosterhjemundersøkelsen 2010 (Synovate 2011, side 8) viser at fosterforeldre har et relativt høyt utdanningsnivå. De aller fleste konsulenter i kommunenes barneverntjeneste¹¹⁴ og Bufetats fosterhjemstjenester har 3-årig utdanning, gjerne barnevernspedagog eller sosionom. Når BLD våren 2013 i forslag til endringer i barnevernloven foreslår at Bufdir skal bli overordnet fagorgan for barnevernet, ligger derfor alt til rette for at et økt fokus på fag og fagutvikling i alle ledd i barnevernet kan ivaretas av de ulike nivåene. Som et direktorat for det statlige barnevernet siden 2004, har Bufdir et potensiale til å påta seg å utvide sitt arbeid. Videre ligger det et stort potensiale for å heve den faglige standarden i hele barnevernsfeltet med en så stor andel faglærte.

Kommuneundersøkelsen fra 2010 viser at barneverntjenesten i kommunene vurderer samarbeidsrelasjonene til Bufetat, til å være gode og opplever i stor grad å bli møtt som en likeverdig partner hos Bufetat.¹¹⁵ Likevel er fosterhjemmene, som jeg snakket med, mindre fornøyd med den kommunale barneverntjenesten enn med Bufetats fosterhjemstjeneste. Jeg skal forsøke å nyansere hvorfor det kan være slik.

Den kommunale barneverntjeneste har et lovpålagt ansvar¹¹⁶ for oppvekstvilkårene til alle barn som bor i kommunen. De skal, når barn plasseres i fosterhjem, sikre god oppfølging¹¹⁷ av alle barn som bor fosterhjem og skal med hjemmel i forskrift¹¹⁸ til barnevernloven følge opp fosterhjemmet med nødvendig råd og veiledning i forbindelse med plasseringen av det enkelte barn så lenge plasseringen varer. Bufetats fosterhjemstjenesten har ikke det samme ansvaret, men skal etter anmodning fra barneverntjenesten i kommunen bistå med plassering av barn utenfor hjemmet.

¹¹⁴ Jamfør <http://www.ssb.no/sosiale-forhold-og-kriminalitet/statistikker/barnevernp/aar>, sist lest 8.5.2013

¹¹⁵ Jamfør <http://www.bufetat.no/nyheter/Bedre-samarbeid-med-kommunene/>, sist lest 8.5.2013.

¹¹⁶ Jamfør barnevernloven § 1-1.

¹¹⁷ Jamfør barnevernloven §§ 4-5 og 4-16.

¹¹⁸ Jamfør forskrift om fosterhjem § 7.

Kommunal barneverntjeneste har altså et direkte lovpålagt ansvar overfor barna og deres foreldre, herunder fosterforeldre, mens Bufetat skal bistå kommunen, dersom kommunen ber om det. Her gjør i tillegg ulike fagsyn seg gjeldende, ulik håndtering av økonomiske midler og ulik forståelse av roller. Her kommer også hensynet til barnets beste inn, og jeg tror at også den tause kunnskapen kommer inn som en faktor som gjør at faglige vurderinger kan bli oversett eller satt til side. Jeg vet at det er vanskelig å predikere et barns utvikling, og hva som er til det beste for barnet, vil være ulikt avhengig av ståsted. Det blir derfor i praksis opp til det enkelte barnevernstjeneste å veie for og imot hva som taler for barnets beste. For å kunne uttale seg om barnets beste, må barneverntjenesten følge barnets utvikling og sikre at barnet får god omsorg.

6.2.3 Eksempler fra praksis

I 2013 er Helsetilsynet ved fylkesmannsembetene pålagt å gjennomføre et landsomfattende tilsyn med barn som bor i fosterhjem, og blant annet «undersøke hvordan barneverntjenester sikrer at barn i kommunale fosterhjem får trygg og god omsorg», og også undersøke «hvordan kommunene arbeider med oppfølging, kontroll og veiledning i fosterhjemmene»¹¹⁹. Så langt i år er rapporter fra tre av tilsynene gjort tilgjengelig på Helsetilsynets hjemmesider. Ved tilsyn i Sør-Odal kommune er det ikke funnet avvik. Ved de to andre tilsynene, begge i Troms fylke, er det funnet flere alvorlige avvik med barneverntjenestens oppfølging:

- I Dyrøy og Sørreisa kommuner var det for eksempel ikke gjennomført tilstrekkelig antall besøk av barnet i fosterhjemmet; informasjon om barnet ble ikke skrevet ned og dokumentert etter besøkene; og «kommunen dokumenterer ikke faglige vurderinger som ligger til grunn for barneverntjenestens beslutninger»¹²⁰.
- I Tromsø kommune er det utarbeidet skriftlige rutiner for antall besøk i fosterhjemmet, men disse blir ikke fulgt. Videre fremgår det, at det ikke er gjennomført tilstrekkelige besøk i fosterhjemmet i 50 barnevernssaker.

¹¹⁹ Jamfør tildelingsbrev til Helsetilsynet fir 2013, ref.

http://www.helsetilsynet.no/upload/om_helsetilsynet/styringsdok/hod_tildelingsbrev_helsetilsynet2013.pdf, sist lest 27.5.2013.

¹²⁰ Jafmør <http://www.helsetilsynet.no/no/Tilsyn/Tilsynsrapporter/Troms/2013/Dyroy-og-Sorreisa-kommuner-oppfolging-av-barn-i-fosterhjem-2013-2013/>, sist lest 27.5.2013.

- Ingen av kommunene bruker planer som blir utarbeidet aktivt.

Når barneverntjenesten ikke besøker fosterhjemmet og får følge fosterbarnets utvikling er det vanskelig å lage gode planer for fosterhjemmets videre omsorgsarbeid. Når de planene som finnes i det videre ikke blir brukt, kan fosterhjemmets omsorgsutøvelse bli preget av diskontinuitet. Beskrivelsen av omsorgen kan også bære preg av tilfeldigheter og taus kunnskap, på samme måte som grunnleggende antagelser, og blir kanskje i liten grad ikke kommunisert ut.

Er det slik med hensynet til barnets beste også? Blir ikke hensynet til barnets beste kommunisert ut fordi begrepet er for vagt? Fordi det ikke er tydelig for verken barneverntjenesten, fosterhjemstjenesten eller fosterhjemmene hva som er til barnets beste, tar alle det for gitt at det man gjør er til barnets beste?

6.2.4 Oppsummering av delkapittel 6.2

Det er ikke fokus på å forklare hva som menes med «barnets beste» når fosterhjemmene er på kurs. Verken PRIDE-kursene eller veiledning har barnets beste som tema. Videre vil barneverntjenestens manglende oppfølging av både fosterhjemmet og fosterbarnet til, at de ikke klarer å se barnets beste i sine vurderinger.

Jeg tror at bruken av begrepet «barnets beste» må bevege seg videre. Det er en god intensjon når BLD nå vil konkretisere innholdet i begrepet. Når dette gjøres, må det være tydelig og målbart, og kommuniseres i hele fosterhjemsorganisasjonen. Videre kan Helsetilsynets standardiserte og overordene tilsyn med barneverntjenesten gjøre at manglene kommer frem i lyset.

6.3 Strategier for å ivareta barnas kulturelle bakgrunn

Fra teorikapitlet husker vi Berrys modell for akkulturasjonsprosessen, gjengitt i Figur 2 på side 37. Modellen som skisseres i Figur 7 under ser fire mulige strategier som fosterhjemmet kan møte fosterbarna med i oppdragelsen (Jávo 2010, side 40).

		Opprettholdelse av barnas minoritetskultur	
		JA	NEI
Kontakt og deltagelse i majoritetskulturen	JA	Multikulturalisme	Smeltedigel (såkalt 'melting pot')
	NEI	Segregering	Ekskludering

Figur 7 Fosterhjemmets strategier

Jeg har kun intervjuet fosterhjem med norsk-etnisk bakgrunn, og tar det derfor for gitt at fosterbarna både har kontakt med og deltar i majoritetskulturens (det vil si fosterhjemmets) aktiviteter. Det er ingen av uttalelsene fra samtaleintervjuene som tilsier at fosterbarna blir segregert eller ekskludert fra majoritetssamfunnet. De to nederste boksene i figuren (segregering og ekskludering) vil jeg av den grunn ikke omtale nærmere under.

Jeg vil først si litt mer om de to øverste boksene; multikulturalisme og smeltedigel¹²¹. Jeg tilpasser innholdet til å gjelde fosterhjemmets strategier overfor de minoritetsetniske fosterbarna.

¹²¹ Basert på Jávo 2010:39 ff.

6.3.1 *Multikulturalisme (integrering)*

Et grunnleggende element i multikulturalismen er ideen om at minoritetskulturer må gis anerkjennelse og kulturelle rettigheter, som gjør dem i stand til å hevde seg vis a vis majoritetskulturen (Kielland 2006, side 12). Jávo mener at multikulturalisme er det beste alternativet for integrering. Det kan være store ulikheter mellom majoritetssamfunnets og minoritetssamfunnets livssyn og levemåter, og disse kan også stå i konflikt med hverandre. En multikulturell oppdragelse krever derfor menneskelig modenhet, toleranse og vilje til et reelt fellesskap bygd på likeverd (Jávo 2010, side 39). Hylland Eriksen fremhever paradokset med multikulturalismen: På den ene side tillater den folk å være forskjellige, og på den annen side gjør den det umulig for dem å få lik behandling (Hylland Eriksen 1993). Han argumenterer for at både like rettigheter og retten til å være forskjellig kan medføre diskriminering og urettferdighet.

Utvalget bak NOU 2011:14 mener, at det som er essensen i multikulturalisme er gjenstand for omfattende debatt, men som politisk strategi omfatter multikulturalisme aksept for at ulike (etniske) grupper skal ha rett til å videreføre sine kulturelle praksiser (NOU 2011:14, side 30). Noen vil mene, at Norge har ført en stram praksis på dette området. I Norge må for eksempel sikher bruke hjelm ved bruk av moped, i motsetning til Canada og Storbritannia, som har gitt sikhene dispensasjon.¹²²

Til tross for skepsis mot bruk av begrepet multikulturalisme, bruker jeg begrepet slik det fremkommer og blir forklart i Jávo (2010, side 39 f.), men tilpasset målgruppen i min oppgave: Multikulturalisme vil derfor bety at det norsketniske fosterhjemmet støtter det minoritetsetniske fosterbarnets kulturelle bakgrunn, samtidig som fosterbarnet deltar i fosterhjemmets aktiviteter og blir del av deres livsverden.

6.3.2 *Smeltedigel (assimilering)*

Dersom det norsketniske fosterhjemmet ikke støtter opp om fosterbarnets oppdragsprosessen, hvor blant annet ivaretagelse av fosterbarnets kulturelle bakgrunn er en sentral del av omsorgen, vil barnets kultur bli assimilert med fosterhjemmets

¹²² Se for eksempel <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/artikkel.php?artid=5091794>, sist lest 14.5.2013.

(majoritetssamfunnets) kultur, det vil si smeltes sammen med den. Den dominerende kulturen vil i stor grad opprettholdes, og minoritetskulturen vil svekkes.

Mest sannsynlig vil kulturelle elementer i minoritetskulturen som ikke konkurrerer med elementer i majoritetskulturen kunne finne noe plass. Det krever imidlertid at fosterhjemmet støtter opp om det, og at de vet hvordan de kan støtte opp om det.

6.3.3 *Ivaretagelse*

Som vist i kapittel 5.3 ivaretar fosterhjemmene fosterbarnas kulturelle bakgrunn ulikt. Jeg delte inn funnene i to grupper. En gruppe som har fokus på å vedlikeholde fosterbarnas kulturelle bakgrunn, og samtidig sikre en norsk tilknytning (multikulturalistene). Mens en annen gruppe kalles smeltingen - et forestilt fellesskap - og er hjemmene som knapt kan sies å ivareta minoritetsbarnas kulturelle bakgrunn. Fosterhjemmene er ulikt bevisst på at de ikke ivaretar barnas kulturelle bakgrunn. Dersom ikke barneverntjenesten følger opp fosterhjemmet med tips, råd og/eller veiledning, er det noen som selv finner ut av hvordan de best kan hjelpe barnet til å ivareta sin kulturelle bakgrunn. Som vi så var det det materielle ved kulturen som var enklest å ivareta; mat, klær og eventuelt hårfrisyrer. De mer immaterielle sidene ved kulturen, og særlig det som knyttes til religion og språk er vanskeligere å lære seg ved å søke på internett eller lignende. De immaterielle sidene kan derfor ende med å bli overfladisk ivaretatt.

Med tanke på intensjonene som ligger i artiklene i barnekonvensjonen og som alle er gjort til norsk lov gjennom menneskerettsloven, kan det virke overraskende at det er såpass mange av fosterhjemmene som jeg intervjuet som ikke aktivt ivaretar fosterbarnas kulturelle bakgrunn. Det er imidlertid mest overraskende at ivaretagelse av fosterbarns kulturelle bakgrunn ikke er en større del av den kommunale barneverntjenestes veiledning og oppfølging og Bufetats opplæring og veiledning.

Regelverket forventer at tilsynsføreren skal ha en større tilknytning til barnets kulturelle bakgrunn enn fosterhjemmet. Ved valg av fosterhjem for et barn skal barneverntjenesten i henhold til forskrift om fosterhjem § 4 første ledd ta tilbørlig hensyn til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn. Ved valg av tilsynsfører skal barneverntjenesten tilstrebe at det oppnevnes en tilsynsfører som har samme kulturelle eller språklige tilhørighet

som barnet eller besitter kompetanse i minoritetsbarns eget språk eller kultur i henhold til forskrift om fosterhjem § 8 fjerde ledd.

BLD skriver i et høringsnotat om styrket tilsyn med ivaretagelse av samiske barns språk og kultur i barnevernet¹²³, at det ikke alltid vil være mulig å finne frem til en tilsynsfører med tilsvarende kulturell bakgrunn som barnet, men at det vil være å foretrekke, da tilsynsfører også skal føre tilsyn med hvordan barnets kulturelle bakgrunn ivaretas. (BLD 2010, side 6.) Fosterhjemmet skal faktisk klare å håndtere barnets bakgrunn «uansett» hvilken bakgrunn barnet har. BLD (2010, side 4) forklarer valg av fosterhjem som har annen kulturell bakgrunn enn barnet på denne måten:

Selv om fosterforeldrene har annen etnisk, kulturell, religiøs eller språklig bakgrunn enn fosterbarnet, må de altså være i stand til å forholde seg til slike forskjeller på en god måte. En forutsetning er at fosterforeldrene kan vise barnet nødvendig respekt og forståelse ut fra sin egenart og kulturelle bakgrunn. Det vil heller ikke være til barnets beste å komme i en situasjon der det oppstår konflikt mellom fosterforeldre og biologiske foreldre om slike tema. En oppfostring til barnets beste vil videre kunne inneholde tiltak som ivaretar barnets språk og kultur. Slik oppfølging må vurderes konkret ut fra det enkelte fosterhjem og det enkelte barns behov.

«Barnets beste» tas nok en gang med og inn i vurderingen, uten en nærmere forklaring. Det kan nærmest se ut som om hensynet til barnets beste skyves foran, og at det dermed er selvforklarende hvordan fosterhjemmet skal ivareta barnet.¹²⁴ En annen ting som er interessant i dette tekstutdraget, er de to siste setningene: *En oppfostring til barnets beste vil videre kunne inneholde tiltak som ivaretar barnets språk og kultur. Slik oppfølging må vurderes konkret ut fra det enkelte fosterhjem og det enkelte barns behov.* I mine funn ser jeg få fosterhjem som i stor grad ivaretar barnets kulturelle bakgrunn. Er det slik at selv om fosterbarnet har rettigheter etter barnekonvensjonen, så er det nødvendig med en konkret vurdering ut fra både fosterhjemmet og det enkelte barns behov? Ja, det vil det være.

¹²³ Selv om høringsnotatets tittel omhandler samiske barns rettigheter, står det i notatets innledningskapittel at «mange av problemstillingene som drøftes også [vil] ha tilsvarende relevans for andre minoriteter» (BLD 2010:2).

¹²⁴ Se drøfting om barnets beste på side 106.

Fosterhjem er ulike med hensyn til hvilke opplærings- og veiledningsbehov de har. Norsketniske fosterhjem har også ulike forutsetninger når det gjelder ivaretagelse av barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Et fosterhjem er rekruttert og engasjert for å ivareta et enkeltbarn. Med eksisterende mangel på ledige fosterhjem, må barneverntjenesten kanskje ta valg om plassere et fosterbarn i et hjem som ikke har de beste evnene til å ivareta barnets kulturelle bakgrunn. Det må tas hensyn til barnets beste ved enhver plassering. Selv om barnekonvensjonen sier at barnets kulturelle behov skal ivaretas, bør barnets primære behov for beskyttelse og trygghet ivaretas i større grad enn de kulturelle behovene. Ivaretagelse av andre behov enn de kulturelle, kan derfor ligge bak barnevernets valg av plasseringssted. Dette valget bør barneverntjenesten i større grad kommunisere ut.

Som beskrevet tidligere har verken BLD eller Bufdir uttalt seg om hva som ligger i «tilbørlig hensyn». Å operasjonalisere dette kravet med en tydeligere definisjon er ønskelig, på samme måte som BLD nå planlegger å gjøre med begrepet «barnets beste».

6.3.4 Ulik oppdragelsesstil og innvirkning på barnets atferd

Minoritetsetniske barn som kommer i norsketniske fosterhjem har som oftest hatt den primære sosialiseringen i egen familie. De kommer oftest fra kollektivistiske kulturer, som verdsetter individenes avhengighet og tilknytning til hverandre (Jávo 2010, side 32), til et norsketnisk fosterhjem som legger mer vekt på personlig uavhengighet og individuell selvrealisering (Jávo 2010, side 31). Det norsketniske fosterhjemmet har gjerne andre rammer for hva som er rett og galt, andre oppdragelsesstiler med andre grenser for omsorg. Som jeg har sett i funnene fra mine intervju samtaler, er det få av fosterhjemmene jeg snakket med som har endret mye på hvordan de lever etter at fosterbarnet kom inn i familien.

Formidling av normer, verdier og regler formidles gjerne gjennom taus kunnskap og gjennom den primære sosialiseringen i barndomshjemmet. Sissel Østberg intervjuet på 90-tallet pakistanske familier og så på hvordan islam ble videreført. Hun fant at religiøsitet ofte var kroppsliggjort i barndommen, og at de færreste kunne fortelle hvordan religionen hadde hatt innvirkning på dem. (Jacobsen 2002, side 115 ff.) På 90-tallet intervjuet sosiologen Annick Prieur 39 unge kvinner og menn i Norge, og fant blant annet at minoritetsetniske unge utviklet en stadig sterkere tilhørighet til foreldrenes etniske bakgrunn i løpet av tenårene, og i

•••••

•••••

•••••

tjueårene nesten utelukkende hadde kontakt med andre med samme etniske bakgrunn. (Prieur 2002, side 7.)

Fosterhjemmene som er del av smeltedigelen (jamfør Figur 7 på side 111) vil primært ha fokus på majoritetssamfunnets normer og regler i oppdragelsen av fosterbarna. De er beskrevet å ha lite fokus på å ivareta fosterbarnets kulturelle bakgrunn, og både språk og religion blir beskrevet som det vanskeligste å vedlikeholde og ivareta ved barnets bakgrunn. Jeg undrer meg om disse fosterbarna vokser opp med en usikker eller trygg tilknytning til sin egen kulturelle bakgrunn, og hvilken retning deres kulturelle identitet tar. Prieurs forskningsobjekt fra undersøkelsen over er vokst opp i egen familie, og Prieur har ikke forsket på fosterbarns utvikling. Det hadde vært interessant forskning å se på i hvilken retning minoritetsetniske fosterbarn utviklet seg i overgang til å bli voksenhet og selvstendighet.

6.3.5 *Likhet*

Hva er det som gjør at halvparten av mine intervjupersoner enten har fått fosterbarnets etternavn endret og tenker at det er til barnets beste at det har samme etternavn som fosterhjemmet? Hva gjør at et fosterbarn som kommer fra et muslimsk miljø blir døpt for senere å bli konfirmert? Hva gjør at barnet ikke får ivaretatt sitt morsmål og at kommunikasjon med foreldre, nettverk og hjemland derfor forringes?

I mitt intervjumateriale finner jeg flere fosterhjem som ikke ivaretar fosterbarnas kulturelle bakgrunn, enn det motsatte. En ting som slår meg når jeg nå helt på slutten leser gjennom referatene fra samtaleintervju, og som har streifet meg i arbeid med etniske minoriteter i barnevernet i flere år, er verdien som tilsynelatende ligger i «likhet».

Marianne Gullestad var akademisk opptatt av likhetstankegangen i Norge og hvilke grenser som eksisterer for likhet. Hun baserer sine hypoteser om likhet på et empirisk materiale om hvordan «vanlige norske mennesker» forholder seg til forskjeller i levesett og livsstil. (Lien et al. 2001, side 35.)

Gullestad mener blant annet at når personer i Norge møtes, blir det som er likt mellom personene fremhevet, og det som skiller personene holdes så langt vekk som mulig. Hun fremhever, at en person bruker den sosialt og kulturelt etablerte likheten, om oppstår i møte med en annen person, for å skape og bekrefte seg selv som person. Her tar Gullestad inn begrepet «likeverd», da hun ser at nordmenn i «mange uformelle sammenhenger må oppfatte

•••••

•••••

•••••

seg som like for å føle seg som like verdige» (Lien et al. 2001, side 35). Hun mener at dette ofte fører til at det som er felles for partene fremheves, mens det som skiller holdes så langt unna som mulig.

En slik likhetstankegang kan forklare fosterhjemmenes oppdragelsesstrategier. De vil ikke behandle fosterbarnet sitt forskjellig fra egne barn eller naboens barn, og dermed ender de opp med å blande likhet og likeverd. Det blir som et lite barn som synes det er urettferdig at broren eller kameraten får litt mer saft i glasset. Det skal være likt – uansett. Dette underbygges med at selv om Norge er et land med ulike verdier og normer langs den langstrakte kysten, blir «variasjonene i Norge [homogenisert] til ett sett med verdier» (Gullestad 2002, side 96). Dette med likhet versus likeverd i fosterhjemmets oppdragelse av minoritetsbarn hadde det vært spennende og sett mer på.

6.3.6 Oppsummering av delkapittel 6.3

Mine intervjuobjekt forklarer at minoritetsbarn blir som vokser opp i et fosterhjem fra majoritetsbefolkningen, vil kunne få sin kulturelle bakgrunn ivaretatt på minst to stereotypiske måter, enten i det multikulturalistiske fosterhjemmet eller i smeltedigel-fosterhjemmet. Det knytter seg ulike verdier og normer til de ulike valgene. Likhetstankegangen som «rår» i Norge kan også være en forklaring på hvorfor fosterhjem ofte demper ivaretagelsen av barnets egen kulturelle bakgrunn.

Når det gjelder barneverntjenesten og fosterhjemstjenesten kan det også se ut som at de demper og eventuelt undertrykker barnets kulturelle bakgrunn. Det kreves flere undersøkelser og dypere innsikt i deres valg og strategier.

7 Avsluttende oppsummering med anbefalinger

Min oppgave handler om hvordan norsketniske fosterhjem ivaretar minoritetsetniske fosterbarns kulturelle bakgrunn. Mitt formål er å få mer kunnskap om hvordan fosterhjemmene ivaretar fosterbarna og se på faktorer som innvirker på fosterhjemmenes praksis.

Funn fra samtaleintervju med åtte fosterhjem lar seg vanskelig konkludere. Utvalget er for lite til å kunne utlede bastante, uttømmende eller allmenngyldige svar, men viser likevel noen tendenser som jeg tenker bør løftes frem og jobbes videre med. Det er forhold både i lovverket og fagutøvelsen som kan forbedres, og særlig i arbeid med opplæring, veiledning og oppfølging. BLD har allerede varslet at de vil ta tak i innholdet i begrepet «barnets beste» og utvikle faglige anbefalinger for å tydeliggjøre hvilke momenter som bør inngå i vurderingen av barnets beste (BLD 2013, side 83).

Å være fosterhjem er en givende, krevende og tøff jobb! Jeg håper at funn fra min oppgave kan inspirere barnevernsfeltet til å arbeide enda bedre på fosterhjemsområdet for å gjøre fosterhjemsorganisasjonen enda bedre.

Under vil jeg kort presentere de områdene hvor mitt materiale tyder på, at det kreves endringer av dagens praksis.

7.1 En tydeligere organisasjon

Funnene viser at fosterhjemmene har noen grunnleggende utfordringer med å forstå delingen i hvordan barnevernsarbeidet foregår, herunder hvordan todelingen i fosterhjemsarbeidet fungerer. Til tross for en oversiktlig inndeling i barnevernloven, er det ikke entydig for fosterhjemmene jeg snakket med, hvor de skal henvende seg når de skal få hjelp i ulike saker. At både kommune og stat har et ansvar for fosterhjem må tydeliggjøres, særlig når det gjelder ansvaret for oppfølging og veiledning. Rolleavklaring må styrkes, både for dem som innehar rollene, men primært for dem som skal forholde seg til dem, som for eksempel fosterhjemmene. Videre bør Bufdir, dersom de får ansvar for det faglige ansvaret for både kommunalt og statlig barnevern, utarbeide gode ensartede krav eller pålegg i form av standarder for de ulike delene av fosterhjemsarbeidet.

7.2 Tydeliggjorte verdier og normer

Overordnede verdier og normer i fosterhjemsoppdraget bør tydeliggjøres og det bør være rom for å inkludere fosterhjemmene i de vurderingene som barneverntjenesten gjør av fosterbarnas utvikling i større grad enn i dag. At fagansvaret for barnevernet legges til Bufdir (BLD 2013:95), vil kunne gjøre at barnevernet får en mer helhetlig faglig, etisk og verdimesig profil.

7.3 Fokus på styrking av fosterbarnas kulturelle bakgrunn

Funn fra min spørreundersøkelse viste at det var ingen av fosterhjemmene som hadde noen tanker om at de ville være fosterhjem for et barn med minoritetsbakgrunn. Videre fant jeg gjennom samtaleintervju, at informasjon om barnets kulturelle bakgrunn og tilhørende behov ofte blir underkommunisert. Dette støttes i en viss grad også av fosterhjemsannonser som publiseres på internett. Tall fra Bufdir viser også at de fosterhjem som får et minoritetsbarn, sjelden går på PRIDE videreopplæringskurs som er utviklet for fosterhjem med minoritetsbarn.

Det er ønskelig med tydeligere krav til hvordan fosterhjemmet skal ivareta fosterbarnas kulturelle bakgrunn, og at det er for mange fosterhjem som ikke får den nødvendige oppfølgingen og veiledningen. Videre er det nødvendig med en grundigere opplæring med fokus på fosterhjemsoppdragets rammer hvor blant annet barnets beste blir problematisert og nyansert oppimot fosterhjemsoppdragets målsetting.

Kommunal barneverntjeneste og Bufetats fosterhjemstjeneste bør i større grad ha fokus på kulturell bakgrunn i opplæring, veiledning og oppfølging av fosterhjemmet. Dette krever en innsats av alle nivåer i fosterhjemsorganisasjonen.

7.4 Funnenes generaliserbarhet

En vanlig innsigelse mot bruk av samtaleintervju i forskning er at det ofte er for få informanter til at resultatene kan generaliseres (Kvale og Brinkmann 2009, side 179). Å vurdere funnenes generaliserbarhet handler om hvorvidt funnene kan gjøres allmenngyldig. Funnene i mitt materiale er basert på et utvalg på 8 fosterhjem, og er i utgangspunktet for begrenset til at funnene kan generaliseres. På den annen side; hvorfor generalisere? Må all forskning kunne generaliseres? Funn fra samtaleintervju har stor verdi i samfunnsforskningen, og funn fra mine samtaler med fosterhjemmene forteller om utfordringer og områder for videre arbeid.

8 Referanseliste

Archard, David og Marit Skivenes (2010). *Deciding best interests: general principles and the cases of Norway and the UK*. Journal of Children's Services. Volume 5, issue 4. December 2010. Pages 43-54.

Backe-Hansen, Elisabeth, Tine Egelund og Toril Havik (2010). *Barn og unge i fosterhjem – en kunnskapsstatus*. Oslo: NOVA. Nettdokument: http://www.nova.no/asset/4330/3/4330_3.pdf

Barth, Fredrik (1994). *Manifestasjon og prosess*. Universitetsforlaget. Oslo

Bendiksen, Lena L.R. og Trude Haugli (2011). *Barneperspektiv i rettsvitenskapelig forskning*. Artikkel i Retfærd nr. 4/135, 34. årgang 2011. Nettdokument: http://retfaerd.org/gamle_pdf/2011/Retfaerd_135_2011_6.pdf

BLD (2002). *Ot.prp. nr. 29 (2002-2003). Om lov om endringer i barneloven mv. (Nye saksbehandlingsregler i barnefordelingssaker for domstolene mv.)*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument: <http://www.regjeringen.no/Rpub/OTP/20022003/029/PDFS/OTP200220030029000DDDPD FS.pdf>

BLD (2003). *Forskrift om fosterhjem*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument: http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/lover_regler/forskrifter/2003/forskrift-om-fosterhjem.html?id=92232

BLD (2004). *Q-1072B. Retningslinjer for fosterhjem*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/tema/barnevern/retningslinjer-for-fosterhjem/3.html?id=415702>

BLD (2006). *Rutinehåndbok for kommunenes arbeid med fosterhjem*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument:

http://www.regjeringen.no/upload/kilde/bld/bro/2006/0007/ddd/pdfv/284440-q-1102_rutinehandbok.pdf

BLD (2010). *Høringsnotat – Styrket tilsyn med ivaretagelse av samiske barns språk og kultur i barnevernet – forslag til endringer i forskrift 18. desember 2003 nr. 1659 om fosterhjem og i forskrift 11. desember 2003 nr. 1564 om tilsyn med barn i barneverninstitusjoner for omsorg og behandling*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument:

<http://www.regjeringen.no/pages/14373331/201000912 - Horingsnotat.pdf>

BLD (2012). *Høringsnotat – forslag til endringer i lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester (barnevernloven) med tilhørende forskrifter*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument:

http://www.regjeringen.no/upload/BLD/H%C3%B8ringer/2012/horing_barne_loven.pdf

BLD (2013). *Prop. 106 L. (2012–2013). Proposisjon til Stortinget (forslag til lovvedtak). Endringer i barnevernloven*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument:

<http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/regpubl/prop/2012-2013/prop-106-l-20122013.html?id=720934>

Boine, Else Målfrid (2010). *Kulturorientert praksis - en veileder*. Barnevernets utviklingscenter i Nord-Norge / Universitet i Tromsø.

Brochmann, Grete (2005). *Lykksalighetens rike og den nye etniske forstyrrelsen*. I Frønes, Ivar og Lise Kjølstad (2005). *Det norske samfunn*. Gyldendal.

Brunvoll, Arve, Hans Bringeland, Nils Gilje og Gunnar Skirbekk (red.) (2009). *Religion og kultur: Ein fleirfagleg samtale*. Universitetsforlaget.

Burke, Peter. (2007). *Vad är kulturhistoria?* Brutus Östlings Bokförlag Symposion. Stockholm/ Stehag.

Burke, Peter (2008). *What is Cultural History?* Polity. Cambridge.

Deloitte (2011). *Evaluering av faglig og økonomisk styring i det statlige barnevernet*.

Nettdokument:

<http://www.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/Nyheter/RapportEvalueringFagligOekonomiskStyring.pdf>

Ehn, Billy og Orvar Löfgren (2001): *Kulturanalyser*. Malmö: Gleerups Utbildning AB.

Egelund, Tine og Anne-Dorthe Hestbæk (2003). *Anbringelse af børn og unge uden for hjemmet. En forskningsoversigt*. Socialforskningsinstituttet. Rapport 03:04.

Egelund, Tine, Pernille Skovbo Christensen, Turf Böcker Jakobsen, Tina Gudrun Jensen og Rikke Fuglsang Olsen (2009). *Anbragte børn og unge. En forskningsoversigt*. Det nationale forskningscenter for velfærd. Rapport 09:24.

Eriksen, Thomas Hylland (1993). *Fleretniske paradokser. En kritisk analyse av "multikulturalismen"*. Artikkel i GRUS nr. 42 (1993). Nettdokument: <http://folk.uio.no/geirthe/Fleretniske.html>

Eriksen, Thomas Hylland (1998). *Små steder – store spørsmål*. Universitetsforlaget. Oslo.

Eriksen, Thomas Hylland (1999). *Kulturterrorismen. En oppgørelse med tanken om kulturell renhet*. Nya Doxa.

Eriksen, Thomas Hylland og Torunn Arntsen Sørheim (2004). *Kulturforskjeller i praksis. Perspektiver på det flerkulturelle Norge*. Gyldendal.

Friedman, Jonathan (1994). *Cultural identity and global process*. Sage

Frønes, Ivar og Lise Kjølørød (red.) (2005). *Det norske samfunn*. Gyldendal.

Grimen Harald (1991). *Taus kunnskap og organisasjonsstudier*. LOS-senter¹²⁵ Notat 91/28, Bergen.

Gullestad, Marianne (2002). *Det norske sett med nye øyne*. Universitetsforlaget, Oslo

¹²⁵ Nå Rökkansenteret ved Universitetet i Bergen.

•••••

•••••

•••••

Hatch, Mary Jo (1993). *The Dynamics of Culture*. i: The Academy of Management Review, Volume 18, Number 4, pp. 657-693. Nettdokument:

http://gul.gu.se/public/pp/public_courses/course42672/published/1305292125577/resourceId/17110389/content/Hatch.pdf

Hauan, Anne Marit (1999). *Det var vi som skapte folket eller folkloristikk og kulturbegrepet*. I: Siri Gerrard, Kari Melby og Pål Repstad (red.). *Kulturforståelser i fagene*. Norges forskningsråd. Kristiansand: HøyskoleForlaget, s. 31-47.

Havik, Toril, Mette Y. Larsen, Sigrud Nordstoga og Jarmund Veland. (2004). *Barnevernet – forutsetninger og gjennomføring*. Universitetsforlaget. Oslo.

Hedlund, Mary-Ann (red.). 2008. *Barnerett – i et internasjonalt perspektiv*. Fagbokforlaget. Bergen.

Holgensen, Gudrun (2008). *Barnerett*. Høyskoleforlaget. Kristiansand.

Hærem, Eva og Bente Nes Aadnesen (2008). *Barnevernets undersøkelse*. Universitetsforlaget. Oslo.

Høstmælingen, Njål (2012). *Internasjonale menneskerettigheter*. Universitetsforlaget. Oslo.

Høstmælingen, Njål, Elin Saga Kjørholt og Kirsten Sandberg (red.) (2012). *Barnekonvensjonen. Barns rettigheter i Norge*. Universitetsforlaget. Oslo.

Jávo, Cecilie (2010). *Kulturens betydning for oppdragelse og atferdsproblemer. Transkulturell forståelse, veiledning og behandling*. Universitetsforlaget. Oslo

JD (2002). Rundskriv G-20/2002. Om ny navnelov. Justis- og beredskapsdepartementet. Nettdokument: <http://www.regjeringen.no/nb/dep/jd/dok/rundskriv/2002/rundskriv-g-2002.html?id=109097>

Johannessen, Asbjørn, Per Arne Tufte og Line Christoffersen (2010). *Introduksjon til samfunnsvitenskapelig metode*. Abstrakt forlag. Oslo.

Lien Marianne E., Hilde Lidén og Halvard Vike (2001). *Likhetens paradokser. Antropologiske undersøkelser i det moderne Norge*. Universitetsforlaget, Oslo.

Kalve, Trygve og Tone Dyrhaug (2011). *Rapport 39/2011. Barn og unge med innvandrerbakgrunn i barnevernet 2009*. Statistisk sentralbyrå. Oslo/Kongsvinger.

Kielland, Erling (2006). *Skal minoriteter ha rettigheter? Debatten om multikulturalisme og minoritetsrettigheter innenfor nyere politisk teori*. Masteroppgave i idéhistorie. Institutt for filosofi, ide- og kunsthistorie og klassiske språk. Universitetet i Oslo. Nettdokument: <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/25068/Kielland201520mai%5B1%5D.pdf?sequence=1>

Kjørholt, Anne Trine (2010). *Barn som samfunnsborgere – til barnets beste?* Universitetsforlaget. Oslo.

Kvale, Steinar og Svend Brinkmann (2009). *Det kvalitative forskningsintervju*. Gyldendal Norsk Forlag AS. Oslo

Macionis, John J. og Ken Plummer (2005). *Sociology - A Global Introduction*. Pearson Publishing. Essex.

Myrvold, Trine, Geir Møller, Hilde Zeiner, Ingvild Vardheim, Marit Helgesen, Torunn Kvinge (2011). *Den vanskelige samhandlingen. Evaluering av forvaltningsreformen i barnevernet*. NIBR-rapport 2011:25. Nettdokument: <http://www.bufetat.no/Bilder/Illustrasjonsbilder/NIBR%20rapport.pdf>

Møller, Sanne Nissen og Marianne Skytte (2004). *Mit barn er anbragt. Etniske minoritetsforældres fortællinger*. SFI - Det Nationale Forskningscenter for Velfærd; Rapport 2004:16.

NOU 2000:12 (2000). *Barnevernet i Norge. Tilstandsvurderinger, nye perspektiver og forslag til reformer*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument: <http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/20002000/012/PDFA/NOU200020000012000DDDPDFA.pdf>

•••••

•••••

•••••

NOU 2001:1 (2001). *Lov om personnavn. Tradisjon, liberalisering og forenkling*. Justis- og politidepartementet. Nettdokument:

<http://www.regjeringen.no/Rpub/NOU/20012001/001/PDFA/NOU200120010001000DDDPDFA.pdf>

NOU 2011:14 (2011). *Bedre integrering. Mål, strategier, tiltak*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet. Nettdokument:

<http://www.regjeringen.no/pages/16634493/PDFS/NOU201120110014000DDDPDFS.pdf>

Prieur, Annick (2002). *Frihet til å forme seg selv?* Artikkel i Kontur nummer 6-2002.

Prieur, Annick (2004). *Balansekunstere. Betydningen av innvandrerbakgrunn i Norge*. Pax Forlag. Oslo.

PwC (2011). *Evalueringsreform i barnevernet Delrapport D: Oppgave- og finansieringsansvar i statlig og kommunalt barnevern*. PwC Norge. Nettdokument:

<http://www.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/Nyheter/OppgaveOgFinansieringsansvar.pdf>

Riis, Anita Holm (2006). *Kulturmødets hermeneutikk. En filosofisk analyse af kulturmødets forudsætninger*. Høbjerg: Forlaget univers.

Ringdal, Kristen (2007). *Enhet og mangfold*. 2. utgave. Bergen: Fagbokforlaget.

Sandbæk, Mona og Jóna Hafdis Einarsson (2008). *Barn og unge rapporterer til FN om rettighetene sine. Vedlegg til Norges fjerde rapport om barnekonvensjonen*. Rapport 2/2008.

Norsk institutt for forskning om oppvekst, velferd og aldring (NOVA). Nettdokument:

http://www.nova.no/asset/3180/1/3180_1.pdf

Saus, Merete (2008). *Kunnskapsstatus og kunnskapsbehov for barnevernet i samiske områder*. Barnevernets utviklingscenter i Nord-Norge. Skriftserie 2/2008.

Servicestyrelsen (A): <http://shop.servicestyrelsen.dk/collections/udsatte/products/til-familier-som-oensker-at-vaere-plejefamilie-vil-du-goere-en-forskel-hjaelp-etniske-minoritetsboern-til-en-tryk-opvaekst-bliv-plejefamilie> (Lest 11.1.2012)

•••••

•••••

•••••

Schein, Edgar H. (1990). *Organizational Culture*. American Psychologist. Volume 45, number 2, pages 109-119.

Schofield Gillian og Mary Beek (2006). *Attachment handbook for foster care and adoption*. British Association for Adoption and Fostering. London.

Skytte, Marianne (2006). *Fosterbarn med etnisk minoritetsbakgrunn*. Temahefte nr. 19. Norsk Fosterhjemsforening.

Skytte, Marianne (2004). *Etniske minoritetsfamilier og sosialt arbeid*. Gyldendal Akademisk.

Stang, Elisabeth Gording (1995). *Tvangsadopsjon av fosterbarn*. Artikkel i Retfærd nr. 70, 18. årgang 1995. Nettdokument:

http://www.retfaerd.org/gamle_pdf/1995/3/Retfaerd_70_1995_3_s48_68.PDF

Stang, Elisabeth Gording (2007). *Det er barnets sak*. Universitetsforlaget. Oslo

Turner, Graeme (2005). *British Cultural Studies. An Introduction*. Routledge. London.

Synovate Norge (2011). Undersøkelse blant fosterforeldre 2010. Nettdokument:

<http://www.bufetat.no/Documents/Bufetat.no/Barnevern/Unders%C3%B8kelse%20blant%20fosterforeldre%202010.pdf>

Tjomsland, Steinar (red.). 2003. *Barnevern og omsorgsovertakelse*. Kommuneforlaget. Oslo.

UNICEF (2007). *Implementation Handbook for the Convention on the Rights of the Child*. United Nations Children's Fund.

•••••

•••••

•••••

9 Vedlegg

Vedlegg 9.1 Annonse i Fosterhjemskontakt 2/2012	side 128
Vedlegg 9.2 Spørreundersøkelse som ble sendt ut 9. august 2012	side 129
Vedlegg 9.3 Godkjenning fra Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS	side 141
Vedlegg 9.4 Intervjuguide	side 143
Vedlegg 9.5 Utdrag fra tildelingsbrev til Bufdir årene 2007 til 2013	side 143
Vedlegg 9.6 Spørsmål stilt til BLD og Bufdir – med svar	side 146
Vedlegg 9.7 Eksempler på annonser fra www.fosterhjem.no	side 149

9.1 Annonse i Fosterhjemskontakt 2/2012

Aktuelt prosjekt

Har du fosterbarn med annen etnisk bakgrunn enn norsk, og er interessert i å bidra i et mastergradsprosjekt?

Jeg heter Dag Lund-Fallingen, er mastergradsstudent ved Høgskolen i Volda og skal skrive masteroppgave om fosterhjem som har fosterbarn med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Mitt mastergradsprosjekt (oppgaven) vil handle om hvordan fosterhjem ivaretar fosterbarn med annen etnisk bakgrunn enn norsk, hva gjelder fosterbarnas etnisitet, språk, kultur og religion.

Videre vil jeg undersøke om fosterforeldrene selv mener at de får nødvendig opplæring og veiledning, enten denne kommer fra den kommunale barnevernstjenesten eller Bufetats fosterhjemstjeneste.

Masterstudiet vil ha både kvalitative og kvantitative data som grunnlag.

Undersøkelsen vil gjennomføres ved hjelp av en spørreundersøkelse på internett.

Hvis du er interessert i å delta i undersøkelsen er det fint om du sender meg en e-post på lundfall@hivolda.no

Med hilsen Dag Lund-Fallingen

9.2 Spørreundersøkelse som ble sendt ut 9. august 2012

Kartleggingen lå ute fra 9.8.-10.9.2012

Kartlegging av fosterhjem som har fosterbarn med annen etnisk bakgrunn enn norsk

Hei, og velkommen til en spørreundersøkelse om å være fosterhjem for barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk. Undersøkelsen er del av kunnskapsinnhenting til et mastergradsprosjekt ved Høgskulen i Volda. Masterstudent er Dag Lund-Fallingen, med veileder Odd Ragnar Hunnes.

Undersøkelsen vil kartlegge:

- hvilken opplæring fosterhjemmet får
- om fosterhjemmet får opplæring når fosterbarnet har annen etnisk bakgrunn enn norsk
- hvilken veiledning fosterhjemmet får og av hvem

Dersom fosterhjemmet består av to fosterforeldre, kan dere besvare ett skjema hver. Det betyr at dere begge kan bruke samme lenken som er kommet på e-post. Den samme lenken kan brukes dersom dere har venner eller bekjente som faller innenfor målgruppen for besvarelsen.

Du vil bruke ca. 15-20 minutter på undersøkelsen.

Dersom du har spørsmål kan de sendes til Dag Lund-Fallingen på lundfall@hivolda.no eller på telefon 482 08 562.

Resultat fra innhenting vil komme i masteroppgave i 2013 og i artikkelform i relevante tidsskrift. Både i masteroppgaven og i artikler vil alle data bli presentert anonymt, og ingen uttalelser kan spores tilbake til de som har besvart undersøkelsen.

1) Hvem er du/dere?	N=49
• Enslig fosterfar	0 %
• Fosterforeldre av likt kjønn	0 %
• Fosterforeldre av to kjønn	100 %
• Enslig fostermor	0 %
2) Hvor gammel er du?	0 %

<ul style="list-style-type: none"> • 30 eller yngre • 31-40 år • 41-50 år • 51-60 år • 61 eller eldre 	<p>32,6 % 44,9 % 12,3 % 10,2 %</p>
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Hvem er du/dere? <i>er lik</i> Fosterforeldre av likt kjønn <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Hvem er du/dere? <i>er lik</i> Fosterforeldre av to kjønn 	
<p>3) Kommer det to besvarelser fra din husstand?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ja, vi sender inn en besvarelse hver. • Nei, kun én besvarelse 	<p>0 % 100 %</p>
<p>4) Hvor lenge har du/dere vært fosterhjem for et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Siden 1999 • Siden 2005 • Siden 2006 • Siden 2007 • Siden 2008 • Siden 2009 • Siden 2010 	<p>N=49 10,2 % 10,2 % 22,4 % 12,2 % 10,2 % 22,4 % 12,2 %</p>
<p>5) Hvor kommer ditt fosterbarn fra? Dersom ditt fosterbarn er født i Norge, skriv inn hvor fosterbarnets foreldre kommer fra.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Asia (inkl. Tyrkia) • Nord Afrika • Nord-Amerika og Oseania • Norden • Sør- og Mellom-Amerika • Vest-Europa (unntatt Tyrkia) • Øst-Europa 	<p>N=49 22,2 % 11,1 % 11,1 % 11,1 % 11,1 % 22,2 % 11,1 %</p>
<p>6) Er fosterbarnet ditt født i Norge?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nei • Vet ikke 	<p>N=49 22,3 % 75,7 % 2,0 %</p>
<p>7) Hadde du/dere et særlig ønske om å være fosterhjem for et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ja, jeg/vi ønsket dette spesielt. 	<p>N=49 • 0 %</p>

<ul style="list-style-type: none"> • Nei, jeg ønsket i utgangspunktet et etnisk norsk barn. • Det hadde ingen betydning for meg/oss hvilken etnisk bakgrunn barnet hadde. • Annet 	<ul style="list-style-type: none"> • 0 % • 100 % • 0 %
<p>8) Hvis du har noe du vil fortelle om det å bli fosterhjem for et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk, kan du gjøre det her. Kan være momenter knyttet til utvelgelse, kontakt med barneverntjenesten i forkant av plassering eller lignende.</p>	
<p>«Vi ble forespurt om denne ungdommens mens vi gikk Pridekurs. Han flyttet inn umiddelbart etter at det var ferdig. Kom fra institusjon + beredskapshjem.»</p> <p>«Det har vært en berikelse for familien vår å ha dette fosterbarnet, men mangel på oppfølging av både oss som fosterheim og mangel på oppfølging av biologiske foreldre og mangel på oppfølging av barnet fra barnevernet si side har vært til stor irritasjon og frustrasjon i perioder.»</p> <p>«Vi ønsket ett barn yngre enn vår yngste. Fikk plassering av en jente i samme alder (gjorde ikke noe, sa barnevernet). Hun hadde tidligere vært plassert sammen med en eldre bror i et fosterhjem som gikk i oppløsning. De kunne over ingen omstendighet være sammen. Plasseringen var like før jul og barnevernet hadde ikke noe sted for broren i jula. Vi sa ja. Barnevernet lot ikke høre fra seg og gutten er nå her, sammen med sin søster på tredje året. Bror er eldre enn vår eldste! Det ble ikke oppgitt at barna ikke var norske statsborgere.»</p> <p>«For oss spilte det ingen rolle hvilken etnisk bakgrunn eller religion barnet har, barnets sak var viktigere, og det opplevde vi at ble tatt på alvor. Vi har vært fosterforeldre 1x 12 mnd tidligere, og nå i 1x9 mnd.»</p>	
<p>9) Hva er din høyest utførte utdanning?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Grunnskole • Videregående – allmennfag • Videregående – yrkesfag • Videregående – økonomifag • Bachelor eller cand.mag. 	<p>N=49</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4,1 % • 20,4 % • 4,1 % • 16,3 % • 55,1 %
<p>10) Hvilken etnisk bakgrunn har husstanden?</p>	<p><i>Presenteres ikke her.</i></p>
<p>11) Hva er ditt morsmål?</p>	<p><i>Presenteres ikke her.</i></p>
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Hadde du/dere et særlig ønske om å være fosterhjem for et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk? <i>er lik</i> Ja, jeg/vi ønsket dette spesielt. 	
<p>12) Hvilke egenskaper tenker du at du og din partner har, som gjør at dere er egnet til å være fosterhjem for et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk?</p>	<p><i>Ingen svar.</i></p>
<p><i>Her følger spørsmål om den opplæringen du har fått som fosterhjem. Opplæring kan være kurs i regi av kommunal barneverntjeneste, Bufetat, Norsk fosterhjemsforening eller andre.</i></p>	
<p>13) Har du gått grunnkurs for fosterforeldre?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ja, jeg har gått PRIDE grunnkurs 	<p>N=49</p> <ul style="list-style-type: none"> • 75,5 %

•••••

•••••

•••••

<ul style="list-style-type: none"> • Ja, jeg har gått annet grunnkurs enn PRIDE • Nei, jeg har ikke gått grunnkurs for fosterforeldre • Vet ikke 	<ul style="list-style-type: none"> • 22,2 % • 0 % • 2,0 %
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Har du gått grunnkurs for fosterforeldre? <i>er lik</i> Ja, jeg har gått PRIDE grunnkurs 	
<p>14) Hvis du tenker tilbake på PRIDE grunnkurs; hvor tilfreds var du med opplæringen om barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svært tilfreds • Tilfreds • Lite tilfreds • Svært lite tilfreds 	<p>N=37</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 % • 33,3 % • 66,7 % • 0 %
<p>15) Har du gått PRIDE videreopplæringskurs: "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ja • Nei • Annet kurs 	<p>N=49</p> <ul style="list-style-type: none"> • 11,1 % • 88,9 % • 0 %
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Har du gått grunnkurs for fosterforeldre? <i>er lik</i> Ja, jeg har gått annet grunnkurs enn PRIDE) 	
<p>16) Du svarte at du har gått annen grunnkurs enn PRIDE. Hvem stod for opplæringen av kurset du gikk på?</p>	<p>N=0</p>
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Har du gått grunnkurs for fosterforeldre? <i>er lik</i> Ja, jeg har gått annet grunnkurs enn PRIDE 	
<p>17) Du svarte at du har gått annen grunnkurs enn PRIDE: Hvis du tenker tilbake på kurset du fulgte, hvor tilfreds var du med opplæringen om barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svært tilfreds • Tilfreds • Lite tilfreds • Svært lite tilfreds 	<p>N=0</p>
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Har du gått PRIDE videreopplæringskurs: "Å være fosterhjem for barn og unge med annen 	

etnisk bakgrunn enn norsk"? er lik Ja	
<p>18) Du svarte at du hadde gått på kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk". Hvor enig er du i følgende utsagn?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jeg fikk god opplæring i hva kultur og kulturforståelse er i oppgaven som fosterhjem • Jeg fikk god opplæring i hvordan jeg skal fremme og ivareta mitt fosterbarns normer og verdier. • Jeg fikk god kunnskap om språkets betydning for barnets identitet og selvforståelse • Jeg fikk god kunnskap om barnekonvensjonen • Jeg fikk god opplæring i hvordan jeg kan fremme fosterbarnets positive selvbilde • Jeg lærte mye om kulturelle forskjeller i barneoppdragelse • Jeg lærte mye av å reflektere over hva det vil si å ha et fosterbarn som har en annen etnisk og kulturell bakgrunn enn norsk. 	<p><i>Spørreskjemaet inneholdt en feil, slik at kun de tre første utsagnene kom frem. Resultatet presenteres derfor ikke.</i></p>
Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten: <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Har du gått PRIDE videreopplæringskurs: "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"? er lik Ja 	
<p>19) Hvor tilfreds er du etter å ha gått på kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Svært tilfreds • Tilfreds • Lite tilfreds • Ikke tilfreds 	<p>N=5</p> <p>0 % 100 % 0 % 0 %</p>
Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten: <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Hvor tilfreds er du etter å ha gått på kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"? er lik Svært lite tilfreds eller	

<ul style="list-style-type: none"> Hvis Hvor tilfreds er du etter å ha gått på kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"? er lik Lite tilfreds 	
<p>20) På forrige spørsmål svarte du at du var lite tilfreds med opplæringen under kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk". Hva gjør at du ikke var tilfreds?</p>	N=0
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hvis Hvor tilfreds er du etter å ha gått på kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"? er lik Tilfreds <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> Hvis Hvor tilfreds er du etter å ha gått på kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"? er lik Svært tilfreds 	
<p>21) På forrige spørsmål svarte du at du var tilfreds med opplæringen under kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk". Hva gjør at du var tilfreds?</p>	«Fortrinnsvis fordi det var utbytterikt å snakke/diskutere med andre i samme situasjon.»
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> Hvis Har du gått PRIDE videreopplæringskurs: "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"? er lik Ja 	
<p>22) Hvordan har kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk" gjort deg i stand til å ivareta ditt fosterbarn bedre? Velg inntil tre svar.</p> <ul style="list-style-type: none"> Jeg kommuniserer bedre med barnet i spørsmål om oppdragelse, kultur, språk, etnisitet og religion Jeg kommuniserer bedre med min partner i spørsmål som er knyttet til vårt fosterbarn og i spørsmål om oppdragelse, kultur, språk, etnisitet og religion Jeg vet at jeg ikke trenger å ha alle svar, i spørsmål om mitt fosterbarns oppdragelse, kultur, språk, etnisitet og religion Jeg har større tro på meg selv i spørsmål som er knyttet til oppdragelse, kultur, språk, etnisitet og 	<p>N=15 (5 besvart x 3 kryss)</p> <ul style="list-style-type: none"> 33,3 % 0 % 20,0 % 13,3 %

<p>religion</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jeg er trygg på å ta opp spørsmål om mitt fosterbarn med veileder, barneverntjenesten eller andre i hjelpeapparatet • Jeg har større forståelse for at barnet kan reagere utfra en annen kulturell setting enn min egen • Jeg er trygg på å spørre fosterbarnets foreldre om hvordan barnet kan oppdras. • Jeg har større tro på meg selv i spørsmål som er knyttet til mitt fosterbarn og i spørsmål om oppdragelse, kultur, språk, etnisitet og religion • Annet • Vet ikke 	<ul style="list-style-type: none"> • 26,7 % • 0 % • 0 % • 6,7 % • 0 % • 0 %
--	---

Barnevernkonvensjonens artikkel 20 sier blant annet:

"Et barn som midlertidig eller permanent er fratatt sitt familiemiljø, eller som i egen interesse ikke kan tillates å bli værende i et slikt miljø, skal ha rett til særlig beskyttelse og bistand fra staten. (...) Når mulige løsninger overveies, skal det tas tilbørlig hensyn til ønskeligheten av kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn."

23) Hvilke erfaringer har du gjort deg med hensyn til å bidra til kontinuitet i barnets oppdragelse og til barnets etniske, religiøse, kulturelle og språklige bakgrunn.

«Ingen»

«Vi er veldig glad med de hjelp hvis vi har fått.»

«Det har vært vanskelig, da hans historie fra hjemlandet er svært mangelfull. Han har diagnose som ikke gjør han i stand til å huske dette selv. Men vi har hele tiden snakket om hjemlandet for å opprettholde minnet om det.»

«Vi har fått opplæring av biologiske foreldre når det gjeld regler i forhold til religion. Språk og kultur blir ivaretatt gjennom ukentlige besøk/samvær hos biologiske foreldre. Vi har et godt samarbeid og for at barna skal mestre språket til foreldra og greie å føre samtaler med dei må dei ha såpass ofte samvær.»

«At det er vanskelig å nå gutten ndg disse forholdene. Morsmålet hadde blitt borte i løpet av opphold i beredskapshjem/fosterhjem før han kom til oss. Han vil være så norsk som mulig, har valgt å døpe/konfirmere seg i vår og viser generelt liten interesse for sin etniske bakgrunn.»

"Vi legg vekt på ønsker frå opphavsfamilie og søker kunnskap om religion osb i bøker, aviser, nett.»»

«Oppfordrer borna til deltaking i religiøse og kulturelle feiringar, men dette er vanskeleg då borna helst vil sleppa.

«Dei har ikkje fått morsmålsopplæring frå kommunen og dette er eit sagn for oss.»

«har gjennomført 1. kommunion etter plasseringen,(katolsk forberedelse til konfirmasjon) ellers ingen ifht. språk»

Ingen opplæring i morsmål (crio). Barna har kan ikke følge en samtale med resten av familien når alle er sammen. Ingen oppfølging for å sikre kontinuitet med tanke på etnisk opprinnelse. vi har lest mye om heimlandet selv, og ser ut til å vite med om kulturen de kommer fra enn barnevernet.

Barnet er enda i småbarnsalder og har ikke gjort egne oppdagelser om forskjeller. Saken er også stabil nå og ser ut til å bli oppvekst hos oss. Derav ser jeg at barnet vil få kontinuitet i oppdragelse og språk. Vi tenker å gå BUFetats kurs om å være fosterforeldre for ikke etnisk norske barn, og videre tenker vi at vil avhenge av barnets egen interesse, og evt endringer i saken i fremtiden. Vi har nettverk og bosted som vil kunne bidra til å opplyse oss så vi best kan hjelpe barnet vedr. religion, kultur og etnisitet.

Barnekonvensjonens artikkel 30 sier:

«I stater hvor det finnes etniske, religiøse eller språklige minoriteter eller personer som tilhører en urbefolkning, skal et barn som tilhører en slik minoritet eller urbefolkningen, ikke nektes retten til sammen med andre medlemmer av sin gruppe å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk.»

24) Hvilke erfaringer har du gjort deg med hensyn til å hjelpe barnet med "å leve i pakt med sin kultur, bekjenne seg til og utøve sin religion, eller bruke sitt eget språk".

«Barnet er for lite til at dette er et tema enda. Det eneste vi gjør nå er å ikke gi barnet svinekjøtt i tråd med religion.»

«Han har ikke hatt mulighet til å leve som katolikk hos oss, men har heller ikke levet med noen annen religion hos oss. Han har hatt morsmål på skolen, og vi har oppsøkt mennesker i nærmiljøet som snakker samme språk. Noe kontakt med biologisk familie har også opprettholdt språket.»

«har gjennomført 1. kommunion etter plasseringen,(katolsk forberedelse til konfirmasjon) ellers ingen ifht. språk. Ingen morsmåls undervisning i skole.»

«Nekter å svare»

«Som spørsmålet føre så oppfordrer me borna til å dyrka sin kultur og religion, spør og viser interesse for deira opphav.»

«Vi bor i en liten kommune og tilbud om å delta i noe Afrikansk "samfunn" er derfor vanskelig. Vi skulle ønske dette ble ivaretatt bedre. Det er ingen tvil om at ungene trenger det.»

«Vi prøver så godt vi kan å etterleve foreldrene sine ønsker, et eksempel er at vi går i moskeen med barna når vi er på ferietur i utlandet. Og at vi ikkje tar dei med til kristne samlinger. Utover det så er barna like norske som oss, men dei føler nok at det med religion er noke som dei må følge sine foreldre i. Og det støtter vi dei i. (3 søsken i 3 fosterheimar) Når det gjeld språk så har vi ikkje mulighet for å hjelpe dei å huske det, men vi snakker ofte om at dei er heldige som er to-språklige og viktigeita av dei holder arabisk ved like. Dei snakker berre arabisk med biologiske foreldre.»

«Vårt fosterbarn får opplæring i norsk, fordi det er språket som skal bruke i fremtiden.»

«Barnet ble fullstendig tatt ut av miljøet som den levde i, inkludert kultur og språk.»

25) Mottar du veiledning?

N=49

<ul style="list-style-type: none"> • Ja, individuell veiledning • Ja, gruppeveiledning • Nei • Annet 	<p>37,5 % 0 % 62,5 %</p> <p>Annet: «Har hatt veiledning i 2 år, men nå er det slutt.»</p>
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Mottar du veiledning? er lik Ja, individuell veiledning 	
<p>26) Hvem står for veiledningen?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ansatte i kommunal barneverntjeneste • Bufetats fosterhjemstjeneste • Private i regi av kommunal barneverntjeneste • Annet 	<p>N= 18 66,7 % 0 % 27,8 % 5,6 %</p> <p>Svar under annet: «BUPA»</p>
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Mottar du veiledning? er lik Ja, gruppeveiledning <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Mottar du veiledning? er lik Ja, individuell veiledning) 	
<p>27) Hvor ofte får du veiledning?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ukentlig • Annenhver uke • Månedlig • 3-4 ganger i året • Annet 	<p>N= 18 0 % 0 % 0 % 83,3 % 16,7 %</p> <p>Svar under annet: «Når det trengs» «Starta med annakvar veke, no er det omlag ein gong i mnd eller etter behov. Fekk dette etter at borna hadde budd hos oss i 1,5 år.» «Ved behov, eller veileder ser behov»</p>
<p>Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Mottar du veiledning? er lik Ja, gruppeveiledning <p>eller</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hvis Mottar du veiledning? er lik Ja, individuell veiledning 	
<p>28) Hvor fornøyd er du med din veileder?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Veldig fornøyd 	<p>N= 18 100 % 0 %</p>

«Ivaretagelse av minoritetsbarns rettigheter i fosterhjem»

•••••

•••••

•••••

<ul style="list-style-type: none"> • Fornøyd • Lite fornøyd • Veldig lite fornøyd 	0 % 0 %
--	------------

Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:

- Hvis Mottar du veiledning? *er lik* Ja, gruppeveiledning

eller

- Hvis Mottar du veiledning? *er lik* Ja, individuell veiledning)

29) Hvor godt stemmer følgende utsagn (om veiledningen).				N= 18
	Helt enig	Enig	Uenig	Helt uenig
• Jeg får god veiledning om kultur og kulturforståelse	100 %	0 %	0 %	0 %
• Jeg får god veiledning i hvordan jeg skal fremme mitt fosterbarns normer og verdier.	0 %	50 %	5,6 %	44,4 %
• Jeg får god veiledning i hvordan jeg skal ivareta mitt fosterbarns normer og verdier.	0 %	0 %	100 %	0 %
• Jeg får god veiledning om språkets betydning for barnets identitet og selvforståelse.	0 %	0 %	100 %	0 %
• Min veileder kjenner godt til barnekonvensjonen.	0 %	0 %	100 %	0 %
• Jeg får god veiledning om barnekonvensjonen og hva den betyr for mitt oppdrag.	0 %	0 %	94,4 %	5,6 %
• Jeg får god veiledning i hvordan jeg kan håndtere kulturelle forskjeller i barneoppdragelsen.	0 %	0 %	100 %	0 %
• Jeg får god veiledning i å reflektere over hva det vil si å	0 %	0 %	100 %	0 %

ha et fosterbarn som har en annen etnisk og kulturell bakgrunn enn norsk.				
---	--	--	--	--

Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:

- Hvis Mottar du veiledning? er *lik* Ja, individuell veiledning

eller

- Hvis Mottar du veiledning? er *lik* Ja, gruppeveiledning

30) Dersom du har noe mer du ønsker å fortelle om den veiledningen du mottar, kan du skrive det her. N= 0

Følgende kriterier må være oppfylt for at neste spørsmål skal vises for respondenten:

- Hvis Mottar du veiledning? er *lik* Nei

31) Du svarer at du ikke mottar veiledning. Er det noen grunn til det?

«Nei

«Fått i mange år før. Meget liten kontakt med bvtj de fire siste år.»

«Nei, berre at vi ikkje har fått tilbud om det. Dvs. hadde vel første året litt veiledning frå BUP, men guten si sak er no avslutta der.»

«Har ikkje spurt om å få veiledning frå barnevern fordi vi ser litt ulikt på saken/biologiske foreldre.»

«Går i trygg base gruppe, men ingen spesiell veiledning ellers. Har heller ikke meldt noe behov. Har fått tilbud om gruppeveiledning fra høst 2012»

«Nei. Vi har uttrykt frustrasjon overfor både Buf-etat og barnevern men blir ikke hørt.»

32) Hvis du ønsker å utdype noe om det å være fosterhjem for et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk - kan du skrive det her!

«Da jeg selv arbeider i bvtj opplever jeg det fra begge sider. Hovedvekt bør være at barnet skal få god omsorg og knytte seg til, men at opprinnelse er et viktig tema å snakke om jevnlig med barnet. Det er en balansegang mellom utøvelse av opprinnelse og tilpasning i fosterhjem. Barn ønsker ikke være annerledes, spesielt ikke i en viss alder, og de ønsker å være lik sin fosterfamilie. Jeg tenker at løsningen på veldig mye av dette er å danne nasjonale nettverk med fosterfamilier og fosterbarn for de ulike landene fosterbarnet kommer fra. På den måten vil man møte likemenn, både barna og fosterforeldrene, og praktisk kompetanse kan overføres.»

«Det har vore ei tøff tid i og med at familien ikkje har oppholdstillatelse, og det har vært altoppslukande. Vil ikkje anbefale dette for noen! Barna har fått opphold no, men saken er utrolig krevende! Men som sagt: Barnet har vært en berikelse for oss.»

«"Dette oppdraget har vore av stor verdi for vår familie, born og foreldre. Me ha lært mykje om anna religion og kultur og lært oss å sjå likhetane mellom oss, ikkje berre fokusera på kva som er forskjellig.»

«Spørsmåla om veiledning var vanskelege å velga rett svar, ""rullegardinmenyen"" virka dårleg.»

«Vi opplever at det er svært viktig at barnets konsulent ved plassering har kunnskap om etnisiteten/religion/ språk.

og hva dette innebærer ifht. forberedelser/behov. Vanskelig å skulle finne ut og avgjøre på egenhånd.»

«Det er viktig å sette seg inn i kulturen de kommer fra. Kulturen i [land] med tanke på omsorg og oppdragelse, er så vidt forskjellig fra vår. På denne måten forstår vi også foreldrene bedre. Hår, hud, matkultur, rytme, kroppspråk m.m. er også forskjellig.»

«Det er fint å være det, og vi glemmer at barnet ikke er vårt eget kjøtt og blod, men vi er også forberedt på utfordringer. Det er synligere at barnet ikke er vårt egent og spørsmål dukker opp. Like vel har vi hatt en interessante ""motsatt"" opplevelse: I butikken; fosterbarnet og fostermor: En butikkansatt hører en samtale og sier han har samme navn som vårt fosterbarn og spør hvor faren er fra. Fostermor svarer at det vet hun ikke (som sant er, far er ukjent). Den butikkansatte ser veldig forvirret ut og det går et par pinlige sekunder før fostermor skjønner hva den ansatte tenker (vet hun ikke hvem sitt barns far er??), og den ansatte skjønner at fostermor ikke er moren til barnet. Da får vi oppklart det hele, og fostermor går brydd videre, og husker fra da at det ikke står ""fostermor"" eller ""adoptert"" i pannen hennes. (historien kan gjennfortelles).»

«Vi skjønner at vi må forberede barnet mot rasisme, lære det om kultur religion og bakgrunn, like vel er vi opptatt av å ta det i barnets tempo, og vi tenker at utelandreiser og å generelt å lære barnet gode verdier og god selvfølelse vil hjelpe barnet langt på vei.»

Det er ønskelig å utdype temaet for dette spørreskjemaet med et intervju. Kunne du tenke deg å snakke mer om hvordan et er å være fosterhjem for ditt fosterbarn?

33) Hvis du ønsker å bidra, er det fint om du skriver inn ditt navn, din e-postadresse og telefonnummer her:

9.3 Godkjenning fra Norsk Samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS

Norsk samfunnsvitenskapelig datatjeneste AS
NORWEGIAN SOCIAL SCIENCE DATA SERVICES

Harald Hårfagres gate 29
N-5007 Bergen
Norway
Tel: +47-55 58 21 17
Fax: +47-55 58 96 50
nsd@nsd.uib.no
www.nsd.uib.no
Org.nr. 985 321 884

Odd Ragnar Hunnes
Avdeling for samfunnsfag og historie
Høgskulen i Volda
Postboks 500
6101 VOLDA

Vår dato: 02.08.2012

Vår ref:31015 / 3 / MAS

Deres dato:

Deres ref:

TILBAKEMELDING PÅ MELDING OM BEHANDLING AV PERSONOPPLYSNINGER

Vi viser til melding om behandling av personopplysninger, mottatt 05.07.2012. Meldingen gjelder prosjektet:

31015
Behandlingsansvarlig
Daglig ansvarlig
Student

Spørreundersøkelse om ivaretagelse av fosterbarn med annen etnisk bakgrunn enn norsk
Høgskulen i Volda, ved institusjonens øverste leder
Odd Ragnar Hunnes
Dag Lund-Fallingen

Personvernombudet har vurdert prosjektet og finner at behandlingen av personopplysninger er meldepliktig i henhold til personopplysningsloven § 31. Behandlingen tilfredsstiller kravene i personopplysningsloven.

Personvernombudets vurdering forutsetter at prosjektet gjennomføres i tråd med opplysningene gitt i melde skjemaet, korrespondanse med ombudet, eventuelle kommentarer samt personopplysningsloven og helseregisterloven med forskrifter. Behandlingen av personopplysninger kan settes i gang.

Det gjøres oppmerksom på at det skal gis ny melding dersom behandlingen endres i forhold til de opplysninger som ligger til grunn for personvernombudets vurdering. Endringsmeldinger gis via et eget skjema, http://www.nsd.uib.no/personvern/forsk_stud/skjema.html. Det skal også gis melding etter tre år dersom prosjektet fortsatt pågår. Meldinger skal skje skriftlig til ombudet.

Personvernombudet har lagt ut opplysninger om prosjektet i en offentlig database, <http://www.nsd.uib.no/personvern/prosjektoversikt.jsp>.

Personvernombudet vil ved prosjektets avslutning, 01.12.2013, rette en henvendelse angående status for behandlingen av personopplysninger.

Vennlig hilsen

Vigdís Namtvedt Kvalheim
Kunstkjøper

Mads Solberg
Mads Solberg

Mads Solberg tlf: 55 58 89 28

Vedlegg: Prosjektvurdering

Kopi: Dag Lund-Fallingen, Ekraveien 68 E, 0757 OSLO

Avdelingskontorer / District Offices:

OSLO: NSD, Universitetet i Oslo, Postboks 1055 Blindern, 0316 Oslo. Tel: +47-22 85 52 11. nsd@uio.no
TRONDHEIM: NSD, Norges teknisk-naturvitenskapelige universitet, 7491 Trondheim. Tel: +47-73 59 19 07. kyrre.svarva@svt.ntnu.no
TROMSØ: NSD, SVF, Universitetet i Tromsø, 9037 Tromsø. Tel: +47-77 64 43 36. nsdmaa@svt.uit.no

Personvernombudet for forskning

Prosjektvurdering - Kommentar

Prosjektnr: 31015

Prosjektet undersøker hvordan fosterhjem ivaretar fosterbarn med annen enn norsk etnisk bakgrunn gjennom en elektronisk spørreundersøkelse.

Utvalget består av omtrent 100 fosterforeldre som har fosterbarn med ikke-norsk bakgrunn. Førstegangskontakt er opprettet gjennom følgende:

- annonse i bladet Fosterhjemskontakt juni 2012
- skriftlig henvendelse til alle Bufetats fosterhjemtjeneste, disse distribuerer informasjonsskriv til aktuelle fosterhjem
- snøballmetode, personer som inngår i prosjektet har rekruttert nye deltakere fra bekjentskapskrets
- rekruttering fra eget nettverk gjennom Facebook

Personvernombudet for forskning forutsetter at behandlingen som finner sted ikke er til hinder for taushetsplikten.

Det benyttes spørreskjema gjennom Questback til hele utvalget, i tillegg velges et mindre antall ut til personlig intervju. Informantene registrerer kontaktinformasjon i Questback dersom de ønsker kontakt i ettertid.

Questback er databehandler i prosjektet. Ombudet forutsetter at det foreligger en databehandleravtale med Questback, jmfør personopplysningsloven § 15. Datamaterialet anonymiseres ved prosjektslutt (31.12.2013), ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserbare opplysninger fremgår, verken hos student eller Questback. Adresser og logger slettes.

Det gis skriftlig informasjon og samles skriftlig samtykke. Personvernombudet finner informasjonsskrivet godt utformet.

Prosjektslutt er satt til 31.12.2013. Datamaterialet anonymiseres ved at verken direkte eller indirekte personidentifiserende opplysninger fremgår. Koblingsnøkkelen slettes. Indirekte personidentifiserende opplysninger fjernes, omskrives eller grovkategoriseres.

9.4 Intervjuguide

Kort om fosterfamilien

- Hvem består fosterhjemmet av (fostermor, fosterfar, egne barn, etc)
- Hvem er fosterbarnet
- Hvor lenge har fosterbarnet bodd i familien

Motivasjon

- for å bli fosterhjem
- for å bli fosterhjem for barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk
- for opplæring
- for veiledning
- for å jobbe med endring i oppdragelse

Hva har fosterbarnet medført av endringer i familien?

- Herunder rutiner, markeringer, feiringer, høytider etc.
- Annerledes tanke sett om oppdragelsesmåter, -metoder og verdier
- Positive og negative tanker om barnets 'andre' kultur

Barnekonvensjonen (BK)

- Kjennskap til BK
- Hvordan ble fosterhjemmet kjent med BK
- Hvordan har fosterhjemmet fått opplæring i BK
- Er det noen fokus på veiledning med utgangspunkt i BK

Er BK tema i møter, kurs, opplæring med

- barneverntjenesten
- Bufetat
- fosterhjemsforeningen
- andre

På hvilken måte gir BK retning i den omsorgen fosterhjemmet gir barnet

••••• ••••• •••••

9.5 Utdrag fra tildelingsbrev til Bufdir årene 2007 til 2013

Tildelingsbrev for Bufdir for 2007¹²⁶:

Fosterhjemsplassering er det mest benyttede tiltaket når barn plasseres utenfor hjemmet. Å sørge for høyest mulig kvalitet i dette arbeidet er en viktig oppgave. Bufetat har ansvaret for rekruttering og formidling av fosterhjem. Videre har etaten ansvaret for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning. Det skal sikres et likeverdig fosterhjemstilbud i hele landet.

Tildelingsbrev for Bufdir for 2008¹²⁷:

Fosterhjemsplassering er det mest benyttede tiltaket når barn plasseres utenfor hjemmet. Å sørge for at fosterhjemmene har høyest mulig kvalitet og er tilpasset individuelle behov, er derfor en viktig oppgave for Bufetat. Det skal sikres et likeverdig fosterhjemstilbud i hele landet.

Tildelingsbrev for Bufdir for 2009¹²⁸:

Bufdir skal fortsette arbeidet med å redusere bruken av institusjoner, og øke bruken av fosterhjem og hjelpetiltak i hjemmet, der dette er faglig forsvarlig

Tildelingsbrev for Bufdir for 2010¹²⁹:

Bruken av fosterhjem og hjelpetiltak i hjemmet skal økes når det er faglig begrunnet og bidrar til å møte barn og unges behov.

For eksempel står det i tildelingsbrev til Bufdir for 2011¹³⁰:

¹²⁶ Ref. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/tildelingsbrev-2/2007/tildelingsbrev-barne--ungdoms--og-famili.html?id=452265>, sist lest 17.4.2013

¹²⁷ Ref. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/tildelingsbrev-2/2008/tildelingsbrev-barne--ungdoms--og-famili.html?id=517234>, sist lest 17.4.2013

¹²⁸ Ref. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/tildelingsbrev-2/2009/tildelingsbrev-barne--ungdoms--og-famili.html?id=548530>, sist lest 17.4.2013.

¹²⁹ Ref. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/tildelingsbrev-2/2010/Tildelingsbrev-til-Barne--ungdoms--og-familiedirektoratet-for-2010.html?id=604030>, sist lest 17.4.2013

Det er viktig å øke tilgangen på fosterfamilier slik at det finnes et reelt alternativ til omsorgsplasseringer i institusjon. Det er også viktig å redusere ventetiden på fosterhjems plasser. Videre er det et mål å øke kvaliteten på fosterhjem. Fosterhjemmene skal følges opp med tilbud om generell veiledning og opplæring særlig det første året etter en plassering for å hindre brudd i relasjonen. Dette kommer tillegg til grunnopplæringen som gis.

Videre i tildelingsbrev til Bufdir for 2012¹³¹:

Ved plassering i fosterhjem skal muligheten for plassering i barnets familie og nære nettverk vurderes. Det er viktig å øke tilgangen på fosterfamilier slik at det finnes et reelt alternativ til omsorgsplasseringer i institusjon. Det er nødvendig å rekruttere flere fosterfamilier også fra miljøer som er underrepresenterte i dag, herunder fra minoritetsmiljøer, lesbiske og homofile mv.

I tildelingsbrev til Bufdir for 2013¹³²:

Ved plassering i fosterhjem skal muligheten for plassering i barnets familie og nære nettverk vurderes først. Det er viktig å redusere ventetida på fosterhjems plasser, og det er nødvendig å rekruttere flere fosterfamilier, også fra miljøer som er underrepresenterte i dag. Fosterhjemmene skal følges opp med tilbud om generell veiledning og opplæring særlig det første året etter en plassering i tillegg til grunnopplæringen som gis. Det er blant annet viktig å styrke fosterforeldres bevissthet om fosterbarns rett til å ivareta sitt språk, sin kultur og sin religion.

¹³⁰ Ref. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/tildelingsbrev-2/2011/Tildelingsbrev-til-Barne--ungdoms--og-familiedirektoratet-2011.html?id=634785>, sist lest 24.3.2013

¹³¹ Ref. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/tildelingsbrev-2/2012/tildelingsbrev-til-barne--ungdoms--og-fa.html?id=668154>, sist lest 24.3.2013

¹³² Ref. <http://www.regjeringen.no/nb/dep/bld/dok/tildelingsbrev-2/2013/tildelingsbrev-til-barne--ungdoms--og--2.html?id=714409>, sist lest 24.3.2013

9.6 Spørsmål stilt til BLD og Bufdir – med svar

9.6.1 E-post til BLD 14. september 2012

Mitt spørsmål:

Hvordan tolker BLD ordlyden i bvl. § 4-15 om at "det skal tas tilbørlig hensyn til at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse". Hvordan tolker dere "tilbørlig hensyn", og hvordan ivaretas dette ved søknad fra kommunal barneverntjeneste om fosterhjem til et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

BLD har ikke svart.

9.6.2 E-post til Bufdir 14. september 2012

Mitt spørsmål:

Har dere tall på hvor mange fosterhjem som har deltatt på PRIDE-kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"?

Er opplæring i og kunnskap om barnekonvensjonen del av PRIDE grunnopplæring og PRIDE-kurset "Å være fosterhjem for barn og unge med annen etnisk bakgrunn enn norsk"?

Hvordan tolker Bufdir ordlyden i bvl. § 4-15 om at "det skal tas tilbørlig hensyn til at det er ønskelig med kontinuitet i barnets oppdragelse". Hvordan tolker dere "tilbørlig hensyn", og hvordan ivaretas dette ved søknad fra kommunal barneverntjeneste om fosterhjem til et barn med annen etnisk bakgrunn enn norsk.

Bufdir har ikke svart.

9.6.3 E-post til BLD 11. mars 2013

Mitt spørsmål:

I tildelingsbrev fra BLD til Bufdir skriver dep. på side 8 følgende: Fosterhjemmene skal følges opp med tilbud om generell veiledning og opplæring - særlig det første året etter en plassering - i tillegg til grunnopplæringen som gis. Det er blant annet viktig å styrke fosterforeldres bevissthet om fosterbarns rett til å ivareta sitt språk, sin kultur og sin religion.

Hvilke tiltak tenker BLD at Bufdir skal styrke fosterforeldres bevissthet om barns rett til å ivareta sitt språk, sin kultur og religion?

På hvilken måte skal Bufdir samarbeide med kommunene om denne styrkingen?

BLD svarte 4. april følgende:

Vi har mottatt din e-post av 11. mars 2013 med spørsmål i tilknytning til departementets tildelingsbrev til Bufdir.

Under henvisning til ordlyden i tildelingsbrevet ber vi deg ta opp saken med bufdir som rette vedkommende.

9.6.4 E-post til Bufdir 11. mars 2013

Mitt spørsmål:

Hvilke tiltak har Bufdir tenkt å sette inn for å styrke fosterforeldres bevissthet om barns rett til å ivareta sitt språk, sin kultur og religion? På hvilken måte samarbeider Bufdir med kommunene om denne styrkingen?

Bufdir svarte 14. mars følgende:

Minoriteter er et satsningsområde, særlig å øke tilliten og å øke rekrutteringen av fosterhjem innenfor denne gruppen. I løpet av 2013 skal det holdes dialogmøter i alle regioner, informasjon om fosterhjem og barnevern. Bufdir skal etablere dialogråd. Det skal vurderes en videreopplæringsmodul i PRIDE om å være fosterhjem for barn med minoritetsbakgrunn. I evalueringen av PRIDE som er i gang og som skal ferdigstilles i november 2013, vil det forhåpentligvis fremkomme forslag til tiltak som kan bidra mer konkret til det du spør om. Mulige fremtidige PRIDE-kurs vil inneholde kursing i å styrke denne kunnskapen hos fosterforeldre.

Det er Bufetats ansatte i fosterhjemstjeneste/fagteam som i samarbeidet med kommunalt barnevern ved bistand ved rekruttering av fosterhjem sørger for at potensielle fosterforeldre har den nødvendige kunnskap om betydningen av språk, kultur og religion for barnet.

Jeg fulgte opp dette svaret 30. april 2013:

Du skriver at: "Det skal vurderes en videreopplæringsmodul i PRIDE om å være fosterhjem for barn med minoritetsbakgrunn."

«Ivaretagelse av minoritetsbarns rettigheter i fosterhjem»

•••••

•••••

•••••

Er dette en ny videreopplæringsmodul, eller handler det om redigering av eksisterende PRIDE videreopplæringsmodul nr. 5?

Buudir svarte 14. mars følgende:

Svaret på det vil mest sannsynlig og forhåpentligvis gis av evalueringen av PRIDE. Hvorvidt den som finnes kan oppdateres og benyttes eller om en ny bør lages kan ikke jeg svare på pt. Det er vel helst [saksbehandler i Buudir] her hos oss som vil kunne si noe om dette tema når det gjelder opplæring innen PRIDE før og fremover mht minoritetsarbeid innen fosterhjemsfeltet. Barnevernfaglig anses temaet «minoriteter i fosterhjem» og være et lite fokusert område av det jeg vet og ut fra min erfaring.

9.7 Eksempler på annonser fra www.fosterhjem.no

Ali, Yusuf og Omar

3 søsken, gutter i alderen 7 – 9 år trenger hvert sitt fosterhjem

Ali, Yusuf og Omar har utenlandsk opprinnelse. Guttene har hatt opplevelser som medfører at de i dag har ulike atferdsmessige utfordringer. Ali, Yusuf og Omar har muslimsk bakgrunn.

Fosterfamiliene må bestå av to voksne hvor den ene må kunne være hjemmearbeidende i oppdraget. Familien må ikke ha yngre barn.

Barneverntjenesten vektlegger at fosterhjemmene kan samarbeide i forhold til å opprettholde en jevnlig søskenkontakt.

Alle fosterforeldre har rett på permisjon fra sitt arbeid i forbindelse med omsorg for fosterbarn, jfr. Arbeidsmiljøloven § 12-5. Barneverntjenesten vil gi lønnskompensasjon, utgiftsdekning, veiledning og avlastning..

Ønsker du mer informasjon om Ali, Yusuf og Omar kan du ta kontakt med Svein G. Knutsen, Fosterhjemstjenesten i Fonna på tlf: 466 18 912 eller via e-post: svein.gunnar.knutsen@bufetat.no

Opprettet: 10. januar 2013 Sist endret: 10. januar 2013

2 søstre på 12 og 10 år

"Dina" og "Nora" er to nydelige søstre på 12 og 10 år. De ønsker seg et godt og trygt fosterhjem, helst sentralt på Romerike. Begge jentene er glade i dans og musikk. "Dina" er ivrig fotballspiller og "Nora" elsker å svømme. De trives på skolen og har ikke faglige problemer.

Jentene har muslimsk bakgrunn og ønsker seg et fosterhjem som har respekt også for denne delen av deres identitet.

Vi kan tilby:

- arbeidsgodtgjøring etter gjeldende satser
- utgiftsdekning
- veiledning
- kurs og opplæring

Vil du vite mer, vennligst ta kontakt med fosterhjemstjenesten Lillestrøm på tlf: 466 16 800, og spør etter Hanne-May Sevendal eller Anna Stanger.

Opprettet: 15. april 2013 Sist endret: 15. april 2013

Oslo kommune Barne- og familieetaten

"Hamzat" 9 år trenger fosterhjem.

"Hamzat" er en gutt som har levd under fysisk og psykisk omsorgssvikt. Han mangler erfaringer med omsorgspersoner som ser ham og er tilgjengelige for ham. Han trenger derfor voksne som kan gi ham trygghet, gode rutiner og grenser i hverdagen. "Hamzat" trenger hjelp til å komme ut av uheldige venneforhold og komme inn i et konstruktivt miljø.

Han trenger oppfølging i forhold til skole og lekser.

"Hamzat" er glad i å spille fotball, stikkball, spille spill, tegne, konstruksjon og praktiske oppgaver.

Dere som fosterforeldre:

- Er sensitive og trygge omsorgspersoner
- Hjelper "Hamzat" til å knytte konstruktive vennskap
- Forstår "Hamzats" behov og kan møte ham og hans atferd med forståelse og innsikt
- Støtter "Hamzat" i kontakt med biologisk familie

Som fosterforeldre får dere:

- oppfølging
- veiledning
- økonomisk godtgjøring
- mulighet til å være hjemmeværende i minimum ett år etter plassering

Vil dere vite mer?

Ta kontakt med Fosterhjemstjenesten i Oslo for en uforpliktende samtale på telefon 23 42 80 09 eller på e-post til fosterhjemstjenesten@bfe.oslo.kommune.no

www.fosterhjem.no/oslo